

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I ИЗВЪНРЕДНА СЕСИЯ

Брой 6

София, срѣда, 9 септември

1931 г.

10. заседание

Вторникъ, 8 септември 1931 година.

(Открито отъ подпредседателя Н. Захариевъ въ 16 ч. 55 м.).

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.		Стр.
Отпускъ, разрешенъ на народнитѣ представители: Александъръ Кондаковъ, Симеонъ Патева, Анастасъ Циганчевъ, Андрей Икономовъ, Христо Родевъ, Александъръ Орозовъ, Василь Димчевъ, Петко Чорбаджиевъ, Василь Василевъ, Георги Казанаклиевъ, Захарий Поповъ, Добри Свинаровъ, Стаматъ Ивановъ, Георги Вангеловъ, Крумъ Кършовски, Владимиръ Станковъ и Сѣби Димитровъ; неразрешенъ на Атанасъ Неновъ	113	2. Отъ народнитѣ представители: Раденко Рангеловъ, Тодоръ Куцаровъ и Петко Стоевъ, отъ името на работническата парламентарна група, къмъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве и министра на войната — относно арести и тероръ въ с. Тръмбешъ, Търновско, станали на 6 т. м. (Съобщение, развиване и отговоръ)	114
Народни представители — 1. Клетва. Подвеждане подъ клетва народнитѣ представители: Янаки Молловъ, Гето Кръстевъ, Георги Кафеджийски и Петко Напетовъ	113	3. Отъ народнитѣ представители: Раденко Рангеловъ, Митю Станевъ, Асенъ Бояджиевъ и Тодоръ Куцаровъ къмъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве и министра на войната — относно инциденти, станали въ с. Дълбоки, Старозагорска околия, и въ с. Енина, Казанлъшка околия. (Съобщение, развиване и отговоръ)	114
2. Случки. Изключване народния представител Асенъ Бояджиевъ за едно заседание поради постоянно прекъсване.	120	Законопроекти:	
3. Изключване за едно заседание народния представител Никола Дойчиновъ поради постоянно прекъсване	124	1. За разрешаване на Пернишката градска община да сключи заемъ. (Трето четене — приемане).	129
Питания:		2. За ревизиране договоритѣ за наемъ на обществени земи за стопанската 1930/1931 година. (Второ четене — приемане)	129
1. Отъ народнитѣ представители Димитъръ Дрънски и Антонъ Кантарджиевъ къмъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве — относно действия на Работническата партия. (Съобщение, развиване и отговоръ)	114	Избори — законодателни, провѣрка.	
		Фердинандска избирателна околия (Докладване)	134
		Дневенъ редъ за следващото заседание	138

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Откривамъ заседанието.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Апостоловъ Драгомиръ, Арабаджиевъ Петко, Бояджиевъ Стефанъ, Буровъ Атанасъ, Василевъ Василь, Василевъ Григоръ, Гавриловъ Никола, Деневъ Сѣби Димитровъ, Димитровъ Василь, Димитровъ д-ръ Димитъръ, Димчевъ Василь, Дичевъ Петко, Домузчиевъ Василь, Дочевъ Момчо, Думановъ д-ръ Никола, Ецовъ Борисъ, п. Захариевъ Захари, Казанаклиевъ Георги, Караджовъ Костадинъ, Кировъ Стаматъ, Кондаковъ Александъръ, Косевъ Костадинъ, Кушевъ д-ръ Петъръ, Кънчевъ Теодосий, Кършовски Крумъ, Кулевъ д-ръ Тодоръ, Лулчевъ Коста, Лѣкарски Иванъ, Ляпчевъ Андрей, Маджаровъ Рашко, Мариновъ Василь, Милановъ д-ръ Кънчо, Молловъ Владимиръ, Момчиловъ Стоянъ, Момчиловъ Тодоръ, Мърмевъ Петъръ, Найденовъ Никола, Нейчевъ Адамъ, Неновъ Атанасъ, Орозовъ Александъръ, Пастуховъ Кръстю, Патева Симеонъ, х. Петковъ х. Георги, Радевъ Георги, Русевъ Иванъ, Савовъ Сава, Сакъзовъ Янко, Свинаровъ

Добри, Славовъ Кирилъ, Станишевъ д-ръ Константинъ, Станковъ Владимиръ, Статевъ Христо, Стояновъ Георги, Филиповъ Стоянъ, Христовъ Димитъръ, Цачевъ Цачо, Циганчевъ Анастасъ, Чернооковъ Георги, Чорбаджиевъ Петко и Юртовъ Георги)

Ще поможатъ клетва следнитѣ г. г. народни представители: Стефанъ Бояджиевъ (Отсъствува), х. Георги х. Петковъ (Отсъствува), Янаки Молловъ, Гето Кръстевъ, Петко Напетовъ и Георги Кафеджийски.

Моля извиканитѣ г. г. народни представители да излязатъ напредъ, за да положатъ клетва.

Протоиерей Павелъ Треневъ подвежда подъ клетва народнитѣ представители Янаки Молловъ, Гето Кръстевъ, Георги Кафеджийски и Петко Напетовъ)

Бюрото е разрешило отпуски на следнитѣ народни представители:

На г. Александъръ Кондаковъ — 1 день;

На г. Симеонъ Патева — 1 день;

На г. Анастасъ Циганевъ — 1 день;

Народният представител г. Атанас Ненов иска да му се разреши 10-дневен отпуск. Бюрото не му разрешава искания отпуск, поради непристойния език на заявлението му.

А. Бояджиев (раб): Той е смазан от бой. Кажете ми, това достойно ли е?

Председателстващ Н. Захариев: На г. Андрей Икономов — 3 дни;

На г. Христо Родев — 2 дена;

На г. Александър Орозов — 1 ден;

На г. Васил Димчев — 3 дни;

На г. Петко Чорбаджиев — 3 дни;

На г. Васил Василев — 2 дена;

На г. Георги Казанакчиев — 2 дена;

На г. Захари Попов — 4 дни;

На г. Добри Свинаров — 3 дни;

На г. Стамат Иванов — 4 дни;

На г. Георги Вангелов — 4 дни;

На г. Крум Кършовски — 4 дни;

На г. Владимир Станков — 4 дни и

На г. Сжи Димитров — 4 дни.

Бюрото има да направи следните съобщения:

Постъпило е питане от народните представители Димитър Дрънски и Антон Кантарджиев до г. министъра на вътрешните работи с следното съдържание: (Чете)

„Господине министре! От известно време насам Работническата партия, която не е нищо друго освен прикритие на бившата комунистическа партия, под водителството на народните представители от същата партия, систематически предприема действия от естество да смутят реда и спокойствието на страната и крайната цел на които е да подготвят условията за една болшевишка революция. Видимо тѣхните действия се инспирират от една централа въ чужда държава, чиито агенти сѫ водителитѣ на работническото движение у насъ.“

Нѣма защо да се спираме на повече факти, освенъ да Ви посочимъ извършеното на 1 августъ и онова, което стана онзи денъ, на 6 того, въ редица населени мѣста.

Имаме честъ, господине министре, да Ви отправимъ настоящето питане и като Ви излагаме горните факти, да Ви помолимъ да ни отговорите:

Какви мѣрки сте взели и смѣтате да вземете, за да се предотвратятъ за въ бъдеще подобни изстъпления и за да се гарантира веднажъ завинаги редътъ и спокойствието на страната?

Това питане ще се изпрати на г. министъра на вътрешните работи, за да отговори.

Постъпило е питане от парламентарната група на Работническата партия, подписано от народните представители Раденко Радгеловъ, Тодоръ Куцаровъ и Петко Стоевъ до г. министъра на вътрешните работи и г. министъра на войната, по поводъ на ареститѣ и терора въ с. Тръмбешъ, Търновско, за това, което стана тамъ на 6 того.

Постъпило е питане пакъ от парламентарната група на Работническата партия, подписано от народните представители Раденко Радгеловъ, Митю Станевъ, Асенъ Бояджиевъ и Тодоръ Куцаровъ, до г. министъра на вътрешните работи и г. министъра на войната, сѫ което питатъ известни ли имъ сѫ инцидентитѣ въ с. Дълбоки, Старозагорско, и въ с. Енина, Казанлъшко.

И тия две питання ще се препратятъ на г. министъра на вътрешните работи, за да отговори.

Министъръ Н. Мушановъ: Готовъ съмъ днесъ да отговоря. Нека запитвачитѣ развиятъ питаннята си.

Председателстващ Н. Захариев: Г. министърътъ на вътрешните работи е готовъ да отговори още днесъ на питаннята. Питанията ще се развиятъ отъ вносителитѣ имъ тъй, като сѫ постъпили.

Има думата народниятъ представител г. Антонъ Кантарджиевъ, за да развие своето питане.

А. Кантарджиевъ (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Както казваме съ моя колега въ нашето питане, което отправяме къмъ г. министъра на вътрешните работи, въ последните нѣколко месеца представителитѣ на Работническата партия, която, въ скоби казано, за насъ не е нищо друго, освенъ прикритие на бившата комунистическа партия, възползувани отъ онай свобода на действие, която имъ е дадена и гарантирана, почнаха да алоупотрѣбаватъ по единъ систематически начинъ, съ една крайна целъ и задача — да подготвятъ всички необходими условия, за да могатъ, въ единъ опредѣленъ отъ тѣхъ или отъ тѣхните инспириатори денъ, да провъзгласятъ въ Бъл-

гария болшевишка революция съ целъ — известно каква. За постигане на тая своя целъ тия господа отъ крайната лѣвица (Сочи работницитѣ) не се спиратъ предъ никакви сръдства или, по-право казано, не избиратъ никакви сръдства. Всичко, което може да бѣде използвано за създаване на болшевишко настроение въ широкитѣ маси, така както тѣ се изразяватъ, бѣ използвано отъ тѣхъ. Най-малкото проявление на недоволство, отъ каквото и естество да бѣде, отъ която и обществена страна да произлиза, бива използвано отъ тѣхъ.

Имали сме случай и другъ пътъ да имъ кажемъ отъ мѣстата, на които седимъ, че никой общественикъ въ България не е противъ борбата на работническото за подобри условия на животъ. Но когато това работничество бива използвано като оръдие за постигане пѣклени политически цели, тамъ вече държавата ще трѣбва да каже своята тежка дума.

П. Напетовъ (раб): Затуй ли сте блокирали фабриктѣ съ полиция?

Председателстващ Н. Захариев: (Звъни) Моля, г. Напетовъ, ще имате думата да развиете своето питане. Запазете спокойствие, тъй както искате това отъ болшеиството.

П. Напетовъ (раб): Лъже отъ самото начало.

А. Кантарджиевъ (д): Г. Напетовъ употребява единъ терминъ, на който сѣмъзвѣстенъ смисълъ не знае. Азъ може да разправамъ отъ тая трибуна работи, които не сѫ въ съгласие съ Вашето субективно разбиране, г. Напетовъ, но това не значи, че лъжа. Защото вашиятъ другаръ онзи денъ отъ тая трибуна каза: . . .

П. Напетовъ (раб): И сега фабриктѣ сѫ блокирани. Борба се води за 5 л. надница, за едно парче хлѣбъ.

А. Кантарджиевъ (д): . . . икономика безъ политика не може, политика безъ икономика не може. Какъ може да се разбиратъ тия максими и какъ може да се съпоставятъ, това е единъ академически споръ, ще го оставимъ за друго време. Но въ реда на тия мисли, които развивамъ, азъ ще ви задамъ другъ единъ въпросъ: какво дадохте вие на българското работничество въ продължение на толкова години, откакто работите въ България? Освенъ да учите работническото на отрицание и бунтарство, съ крайна целъ събаряне на държавата, на друго не сте го научили. (Възражения отъ работницитѣ)

Но, г. г. народни представители, азъ се извинявамъ, че поради апострофа на г. Напетовъ трѣбваше да наруша реда на своитѣ мисли. Това, което е дадено днесъ на работническото, то е дадено отъ българската буржоазия.

А. Бояджиевъ (раб): Нищо не е дадено.

А. Кантарджиевъ (д): Не искамъ да споря съ г. г. комунистѣ, защото много добре познавамъ тѣхната тактика. Отъ 10 години насамъ въ единъ по-малкъ парламентъ азъ съмъ ималъ случай да се боря съ тѣхъ. Азъ видѣхъ тогава тѣхни водачи, които процедираха по другъ начинъ, но виждахъ голѣми хора, които се стараеха да коригиратъ нѣщо и коригираха го. Съ тия, обаче, (Сочи работницитѣ) не желая да се разправамъ.

Нѣкой отъ работницитѣ: Пристоенъ езикъ!

А. Кантарджиевъ (д): Г. г. народни представители! Моята мисълъ бѣше, че господата се мѣчатъ всичко да използватъ, за да създадатъ въ България едно настроение за болшевишка революция. Най-типиченъ изразъ на тѣхнитѣ намѣрения сѫ онзи деншнитѣ провокации по отношение на българската държава и законнитѣ власти, особено онѣзи работи, които сѫ станали въ Старозагорския окръгъ. Знаемъ какво могатъ да кажатъ — че сѫ били поставени въ положение на неизбежна отбрана, че тѣ сѫ, които сѫ били нападнати, че тѣ сѫ, които сѫ били провокирани, и, като така, сѫ имали всичкото основание, отъ гледище на закона за самосъхранение, ако щете, да се самозапазятъ. Но отъ това, което тѣ пишатъ въ своя органъ в. „Ехо“, се вижда, че тѣ сѫ, които първи сѫ минали въ настѣпление.

Въ тѣхния вестникъ „Ехо“ ето какво пише дописникътъ за станалото въ с. Дълбоки: (Чете) „Преди това работницитѣ направиха опитъ да обезоржатъ капитана“.

А. Бояджиевъ (раб): Това е препечатано отъ в. „Заря“

Председателстващ Н. Захариев: (Звъни) Моля.

А. Кантарджиев (д): Това го пише вестникът „Ехо“ от 8. IX. 1931 г., брой 185. Не се казва от къде е взето. Пише само с. Дълбоки, Старозагорско, без подпис. Всъщност човъкът, като го прочете, ще разбере, че тая дописка е ваша.

А. Бояджиев (раб): От в. „Зора“ и от в. „Заря“ е препечатано.

Председателстващ Н. Захариев: (Звън) Моля, г. Бояджиев.

А. Бояджиев (раб): Нека ми позволи г. Кантарджиев да обясня. Този, който е взел тази дописка от в. „Зора“, и я е напечатал в в. „Ехо“, ще си получи надлежното наказание.

А. Кантарджиев (д): Кой сж тѣзи, които ще получат надлежното наказание?

А. Бояджиев (раб): Редакторитѣ, защото сж го препечатали от в. „Зора“. Тѣ ще получат наказанието си, защото това не отговаря на истината.

Министър Н. Мушанов: Отказвате ли се от в. „Ехо“?

А. Бояджиев (раб): „Ехо“ е мѣренъ от парламентарната група. Нека това да се стенографира.

А. Кантарджиев (д): Въ вестникарската етика, г. г. народни представители, стои едно елементарно правило, по силата на което правило, за всѣко нѣщо, което се препечатва от другаде, се упоменава от къде е взето. Тогава трѣбва да се допусне само едно, че въ в. „Ехо“ се е промѣняло нѣкое буржоазно орѣдие, което е поискало да ги злоупостави. Тѣ (Сочи работницитѣ) сж готови да се откажат от всичко, когато се касае да прокарат една своя теза. Това, което ви прочетохъ, е писано въ в. „Ехо“, който се продаваше въ града. Това, г-да, (към работницитѣ), е ваша дописка, защото не се казва, че е препечатано от в. „Зора“. Но ако вие сте направили мѣрене на редакцията на в. „Ехо“, то не е защото е препечатано от в. „Зора“, а защото накрая е писано нѣщо, което не е по вашитѣ разбирания.

И. Симеонов (д): Г. Кантарджиев! Прочетете този пасажъ още единъ път.

А. Кантарджиев (д): (Чете) „Преди това работницитѣ направиха опитъ да обезорѣжатъ капитана. Цѣлата работническа класа въ този край е възмутена от провокацията на фашистко-полицейската власт“. Тѣ (Сочи работницитѣ) нападатъ и тѣ се възмущаватъ! Тая логика не се подава на разбиране.

А. Бояджиев (раб): Кой напада?

А. Кантарджиев (д): Подъ заглавието на в. „Ехо“ пише „Независимъ информационен вестникъ“, а парламентарната група на работническата партия мѣри „независимия“ в. „Ехо“. Гледайте логика! (Оживление)

Но, г. г. народни представители, случаятъ въ с. Дълбоки не е единственъ. Въ този вестникъ е нареденъ цѣлъ поменикъ отъ такива случаи.

Чувствайки се като български граждани, ние съ моятъ колега Димитър Дрънски, като взехме въ предъ видъ, че, особено въ последно време, представителитѣ на Работническата партия у насъ, подъ водителството на народнитѣ представители отъ тази партия, която не е нищо друго освенъ прикритие на комунистическата партия, систематически провокиратъ властта и систематически нарушаватъ законитѣ и спокойствието въ тая страна, искаме г. министърътъ на вътрешнитѣ работи да ни каже, какви мѣрки е взелъ или смѣта да вземе, за да гарантира веднѣжъ завинаги спокойствието и реда въ тая страна; веднѣжъ завинаги да изкомандува: „Долу рѣцетѣ на тѣзи, които посѣгатъ срещу българската държава и срещу българското отечество. (Ржкоплѣскания съ мнозинството)

Председателстващ Н. Захариев: Има думата народниятъ представител г. Митю Станевъ, за да развие питането си.

М. Станев (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Завчера, на 6 септемврий, се извършиха две кър-

вави нападения надъ работницитѣ и селянитѣ въ два пункта на Старозагорския окръгъ: въ с. Дълбоки, Старозагорска околия, и между селата Енина и Крънъ, Казанлъшка околия.

Какви сж обстоятелствата, при които се извършиха тия нападения?

Министър Н. Мушанов: Не сж извършени нападения, защото нападение значи организирано да чакашъ човѣка и да го нападнешъ.

М. Станев (раб): Азъ ще се помѣча да обоснова това, което говоря.

Министър Н. Мушанов: Недейте поставя лоша предпоставка, защото Вие най-добре знаете какъ стои цѣлата работа.

М. Станев (раб): На 6 септемврий т. г. Дълбошкото работническо младежко дружество си назначава „дневника“, утро.

Отъ мнозинството: Въ цѣла България! По какъвъ поводъ?

М. Станев (раб): Това не е било никакво политическо събрание, а просто назначено е едно утро — „дневника“. Къмъ 10½ ч. се събиратъ въ клуба, помѣщението на който е много малко, около 100—150 души вътре и отъ страни, а сѣщо така се събиратъ около 250—300 души отвънъ, понеже не е имало мѣсто вътре. Започва дневниката, . . .

Н. Кемилев (д. сг): Съ гайда!

М. Станев (раб): . . . съ думи, съ откриване отъ единъ партиенъ членъ.

Д. Ачков (нац. л. о): Кой членъ, името му?

М. Станев (раб): Атанасъ Дамяновъ.

Д. Ачков (нац. л. о): Кога се е върналъ отъ Русия?

М. Станев (раб): Моля. Не желая да ми задавате въпроси. Слушайте изложението ми.

Започва литературната частъ, пѣсни, следъ туй декламации отъ деца и момичета. Къмъ 11½ ч., когато наближавало да се свърши дневниката, дохажда една група войници, водена отъ капитанъ Димитровъ, офицеръ отъ 12 пехотна балканска дружина, придружавана сѣщо така и отъ единъ отъ членоветѣ на тричлената комисия, именно Василъ Ивановъ Папазчевъ. Войницитѣ влизатъ при посетителитѣ и се размѣсватъ съ тѣхъ. Василъ Ивановъ Папазчевъ отива къмъ една жена, негова балдѣза — която въ последствие е ранена — хваща я за рѣката, тегли я навънъ и казва: „Махай се оттукъ, защото ще се стреля на месо“.

Д. Ачков (нац. л. о): А!

М. Станев (раб): Да, точно това. (Възражения)

Министър Н. Мушанов: Оставете го, нека си направи изложението. Нима мислите, че ще направи истинско изложение?

М. Станев (раб): Да, истинско изложение ще ви направя, защото вечера бѣхъ принуденъ да ида да направя една анкета.

Нѣкой отъ мнозинството: Отъ кого?

М. Станев (раб): Отидохъ да провѣря, защото се интересухъ при какви обстоятелства е станалъ този инцидентъ.

Министър Н. Мушанов: Следъ като излѣгахте окръжния управител!

М. Станев (раб): Не съмъ излѣгалъ окръжния управител. Той дойде съ менъ, бѣше тамъ.

Нѣкой отъ мнозинството: Вие станяхте причина и отивате да провѣрявате, защото Ви тежи.

М. Станев (раб): Тогава балдѣзата на члена на тричленната комисия заявява, че тя нѣма да отстъпи и да из-

бъга, защото каквото ще стане съ всички, това ще стане и съ нея.

Нъкой отъ земледѣлцитѣ: Значи дисциплинирана!

М. Станевъ (раб): Нъщо повече, сжщото заявяватъ и другитѣ жени около нея — че законитѣ, какво ще се стреля на месо, сж едни позорни закани. Това сж го казали. Въ това време именно офицерътъ удря съ прикладъ тази жена. (Възразения отъ мнозинството)

А. Капитановъ (з): Офицеритѣ съ пушки не ходятъ.

М. Станевъ (раб): Въ това време настана една тревога, едно смущение въ редовитѣ на посетителитѣ, предимно жени. Започватъ да викатъ „позоръ“, защото наистина е позорно деянието да се биятъ беззащитни жени.

Министъръ Н. Мушановъ: Вие слагате женитѣ и децата въ авангардъ на вашитѣ провокации. Това ви е куражътъ! (Възразения отъ работницитѣ)

М. Станевъ (раб): Не!

А. Бояджиевъ (раб): Каква провокация, когато тѣ искатъ да се ползватъ отъ правата, които вашитѣ закони имъ даватъ?

М. Станевъ (раб): Въ този моментъ женитѣ, за да се защитятъ, настѣпватъ къмъ офицера. Той отстъпва нѣколко крачки и дава сигналъ. Дохожда и втората група войници. Забележете, че тѣ сж били около 20 души, въоръжени. Тѣ дохождатъ предвождани отъ другъ членъ на тричленната комисия, Йорданъ Вълковъ, и въ този моментъ офицерътъ дава заповѣдъ да се стреля. Стреля се въ въздуха и въ сжщото време продължаватъ боя съ приклади върху женитѣ, децата и мъжетѣ.

Н. Кемилевъ (д. сг): (Възразява нъщо)

М. Станевъ (раб): За да спасятъ женитѣ, явяватъ се мъже. Срещу тѣхъ, обаче, офицерътъ и нѣкои отъ войницитѣ взематъ за бой съ ножъ. Въ този моментъ именно посочениятъ Атанасъ Дамяновъ е щѣлъ да бѣде промушенъ. Той билъ принуденъ да хване пушката на офицера и да я блъсне. Никакво обезоръжаване не е имало.

А. Кантарджиевъ (д): Опитъ е станало.

М. Станевъ (раб): Това е самоотбрана.

А. Кантарджиевъ (д): Когато азъ, като офицеръ, ще дамъ да ми взематъ пушката, азъ трѣбва да се застрелямъ следъ туй.

М. Станевъ (раб): Това се казва въ жълтата преса.

А. Кантарджиевъ (д): Въ червената преса се казва.

М. Станевъ (раб): Вие говорите, че била извършена една провокация, че имало нападение отъ мирнитѣ жени и деца върху въоръжената войска. Това е абсолютно невъзможно, то е изключено.

А. Капитановъ (з): Вие пращате женитѣ и децата напредъ, а вие се криете.

М. Станевъ (раб): Въ този моментъ, отдрѣпвайки се войницитѣ на нѣколко крачки, даватъ изстрели и единъ отъ присѣтстваващитѣ тамъ, 18-годишенъ младежъ, който е седѣлъ близо до стената на клуба, уловенъ за желъзата на прозореца, е падналъ, пронизанъ въ главата отъ куршумъ и, споредъ твърденията на тамошния мѣстенъ лѣкаръ, който най-напредъ е прегледалъ раната, този куршумъ е отъ паралелъ. Какво е установила аутопсията впоследствие, азъ това не зная.

Малко следъ това става убийството и на 50 годишния Иванчо Петърчевъ, който не е присѣтствувалъ, не е участвувал на дневниката, но е ходилъ въ близката кооперация, за да си вземе гвоздеи и свръделъ, който е носелъ въ ржцетѣ си. Спира се на това мѣсто, където става нападението, обръща се къмъ войницитѣ и имъ казва: „Момчета, недейте да стреляте, защото е срамота българинъ българинъ да убива. Ако ще стреляте, стреляйте въ въздуха“. Той е стоялъ 80 см. по-високо — мѣстото, дето сж стояли войницитѣ, на пѣтя, е ниско — и въ този моментъ е билъ промушенъ съ ножъ въ корема.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Лъжа е.

М. Станевъ (раб): Посоката на удара е отъ долу на горе.

По този начинъ става инцидентътъ, по този начинъ падатъ убити тия двама души. Въ сжщото време има ранени една жена съ ножъ въ главата, друга жена сжщо ранена съ ножъ и единъ мъжъ раненъ въ шията съ куршумъ.

Това е сжщността на инцидента, която може да се установи при една щателна провѣрка, при която да дадатъ своитѣ показания всички онѣзи, които сж пострадали тамъ. Нека се разпитатъ и такива хора, за да се установи, че действително инцидентитѣ сж се развили при това положение, което азъ изнасямъ и че, следователно, за никаква провокация отъ страна на наши хора не може да се говори. Всичко онова, което се изнесе отъ жълтата преса, както и онова, което тукъ се разправя отъ г. Кантарджиевъ, е единъ добре обмисленъ планъ, за да се отпочне единъ походъ противъ Работническата партия, за да може да се отбиятъ симпатитѣ на селото къмъ нея, . . .

Д-ръ Г. Димитровъ (з): Г. Станевъ! По този начинъ нѣма да спечелите. Селото не е било съ васъ и нѣма да дойде.

М. Станевъ (раб): . . . които, виждайки безпомощнитѣ усилия на новата властъ, която ужъ щѣше да защити интереситѣ на селянитѣ, отиватъ и заставатъ подъ ръководството на Работническата партия.

Е добре, вие вършите всичко, за да отбиеите този потокъ на селскитѣ маси къмъ Работническата партия, но, бѣдете увѣрени, че това нѣма да стане, затуй защото, за да се отбие този потокъ, за да се премахне желанието на селскитѣ маси да дойдатъ при насъ, вие ще трѣбва да извършите нѣщо друго, което вие не можете и не желаете да извършите.

А. Капитановъ (з): Селото и безъ туй нѣма симпатии къмъ комуниститѣ.

М. Станевъ (раб): Вие ще трѣбва да дадете хлѣбъ на селскитѣ и работническитѣ маси, вие ще трѣбва да имъ дадете свобода, ще трѣбва да имъ дадете просвѣта и слънце. А това вие не желаете и не можете да дадете.

А. Капитановъ (з): Вие не можете да превземете селото.

М. Станевъ (раб): Г. г. народни представители! Другиятъ инцидентъ е станалъ между селата Енина и Крънъ. Въ Енина Работническата партия назначава пунктово събрание. Къмъ 10 ч. сутринята една група отъ 20—25 човѣка отъ с. Крънъ трѣгва да отиде на събранието въ с. Енина, а не 500—600 души, както това се съобщи въ жълтата преса. Ще трѣбва да се установятъ фактитѣ тѣй, както сж.

А. Кантарджиевъ (д): В. „Ехо“ го писа това. Ето го вестникътъ у г. министра.

М. Станевъ (раб): Тѣзи хора, приближили селото на около 500—600 метра, виждатъ срещу себе си войници и, безъ да има нѣкакво съприкосновение между тѣхъ и войницитѣ, разпредѣлятъ се на нѣколко групи и трѣгватъ обратно, за да се върнатъ въ село.

А. Капитановъ (з): Разпредѣлятъ се на ударни команди.

М. Станевъ (раб): Разпредѣлятъ се на групи, за да се върнатъ и въ този моментъ се даватъ изстрели и единъ крънчанинъ, Василь Дянковъ, пада убитъ. И забележете, той пада убитъ, прострелянъ отъ три куршума, ударени и тритѣ отъ къмъ търба, което показва, че човѣкътъ се е движилъ въ обратна посока, къмъ с. Крънъ. Нѣщо повече: тѣзи куршуми сж ударени почти на еднаква височина — единиятъ е пронизалъ сърдцето, вториятъ дѣсната плешка и третиятъ ржката — което дава основание на по-компетентни лица да кажатъ, че тѣзи рани сж нанесени съ автоматическа пушка, съ която си е служила въ този моментъ войската, която е извършилъ това нападение.

А. Кантарджиевъ (д): Това е лъжа! Въ нашата войска нѣма автоматични пушки.

Нъкой отъ работницитѣ: Носѣше я единъ младши подофицеръ.

М. Станевъ (раб): Следъ като е било извършено убийството, отъ Енина и Крънъ се събиратъ наистина около 400—500 души около убийта, за да констатира фактитъ, обаче въ този моментъ войската дава залпъ въ въздуха и хората се разпръскватъ и се разотиватъ въ с. Крънъ. Това сж фактитъ.

Но само съ тия констатирани тукъ отъ насъ насилия, извършени спрямо селяни и работници, не се свършва. Сжщия денъ е извършено насилие и е нанесенъ побой и надъ работнически депутати. Нашиятъ другаръ Сжби Димитровъ биде сваленъ на Ямболската гара, каченъ въ единъ автомобилъ, закаранъ въ околийското управление въ Сливенъ въ 4½ ч. сутринята и задържанъ тамъ, следователно не е ималъ възможностъ да излѣзе на улицата и да прави събрание. Въ околийското управление му нанасятъ жестоко побой, и днесъ той лежи въ София, безъ да може да мръдне.

Министъръ Н. Мушановъ: Хайде холанъ!

М. Станевъ (раб): Азъ имамъ тукъ медицински свидетелства (Показва ги) и можете да ги прегледате.

Министъръ Н. Мушановъ: Моля Ви се, дайте ми ги. (Ораторътъ му ги подава)

Председателстващъ Н. Захариевъ: Моля Ви се, изтича Ви времето.

М. Станевъ (раб): Сжщото нѣщо е станало и съ другаря Атанасъ Неновъ. Той сжщо е битъ въ Пловдивъ, доведенъ е тукъ и не може да мръдне. Нашиятъ другаръ Запрявъ Ивановъ и Георги Вангеловъ ги нѣма и до този моментъ и не се знае кжде сж задържани и дали, като другитъ, не сж избити.

Министъръ Н. Мушановъ: Криватъ се, защото ще ги уловятъ.

М. Станевъ (раб): Защо ще ги ловятъ?

Министъръ Н. Мушановъ: Азъ ще ви кажа защо.

М. Станевъ (раб): Констатирайки това, г. г. народни представители, азъ ще трѣбва веднага да отбележа, че онова, което се пише въ жълтата преса, и това, което твърди тукъ г. Кантарджиевъ, е клевета. Ние разбираме защо се върши всичко това.

А. Кантарджиевъ (д): (Възразява нѣщо)

М. Станевъ (раб): Всичко това се върши, за да се подготви единъ ударъ срещу Работническата партия.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Свършвайте!

М. Станевъ (раб): Въ това отношение вие вървите по пѣтя, по който вървѣше Демократическиятъ сговоръ. Нѣщо повече трѣбва да ви кажа — вие го и надминахте, защото въ времето на Демократическия сговоръ войската стоеше настрана, а сега войската взема участие и стреля върху мирнитъ граждани. (Възразжения отъ мнозинството)

Г. г. народни представители! Завършвайки, азъ издигамъ гласъ на протестъ противъ тѣзи страшни изстѣпления, които се вършатъ надъ работническата класа въ този моментъ и трѣбва още веднѣжъ да заявя, че тѣзи изстѣпления нѣма да бѣдатъ въ състояние да спратъ потока на селскитъ и градски маси къмъ Работническата партия, която се явява въ защита на тѣхнитъ най-близки и непосредствени интереси.

А. Кантарджиевъ (д): Кои сж тѣ?

Председателстващъ Н. Захариевъ: Моля, завършете, г. Станевъ.

М. Станевъ (раб): Вие можете да подготвите убийства, вие можете да подготвите разтурянето на Работническата партия, обаче вие не ще извършите друго, освенъ да отидете въ пѣтя, по който отидоха вашитъ предшественици. (Ржкоплѣскания отъ работницитъ)

И. Василевъ (з): Нека се отбележи и констатира, че въ онзиденшнитъ инциденти пострадаха само наивни селяни, докато въ нито единъ градъ нѣма пострадалъ нито единъ работникъ. Това да се запомни отъ българското селячество, защото Работническата партия винаги си служи съ него.

Н. Алексиевъ (з): (Къмъ работницитъ) Въ селото ли търсите вашата упора? Тамъ нѣма да я намѣрите. (Възразжения отъ работницитъ)

А. Бояджиевъ (раб): Въ Пловдивъ има пострадали 75 души работници. Нека се отбележи и това.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Моля, оставете пререкаанията.

Н. Алексиевъ (з): (Къмъ работницитъ) Вие правите проба да прокарате една политика, което нѣма да постигнете. Вие говорите за работници и селяни. Значи селянитъ не сж работници, а сж стопани. (Възразжения отъ работницитъ)

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Икономовъ, за да развие питането си.

Д. Икономовъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въ селото Тръмбешъ на 6 септемврий сжщо било насрочено събрание отъ името на Работническата партия.

А. Кантарджиевъ (д): Случайно!

Д. Икономовъ (раб): Моля. Ако вие сте съ предубеждения по това, което ще кажа, моитъ думи ще сж излишни. Азъ говоря за ония, които искатъ да слушатъ и които следъ фактитъ ще си направятъ заключението. — Казахъ, че на 6 септемврий сжщо имаше насрочено събрание въ сж Тръмбешъ отъ името на Работническата партия. Следъ като се свършва събранието и се разотиватъ всички мирно и тихо — това подчертавамъ.

Обаждатъ се: Кажете, де се събрахте. Въ нивитъ.

Д. Икономовъ (раб): Азъ повтарямъ, че говоря на тѣзи, които искатъ да ме чуятъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Като се хвалите, че сте надвили полицията, защото е била малко. . .

Д. Икономовъ (раб): (Къмъ министъръ Н. Мушановъ) Моля Ви, поне Вие недейте ме прекъсва.

Министъръ Н. Мушановъ: Азъ зная каква е била работата. Искамъ да търпя, за да видя доколко можете да изопачите.

А. Кантарджиевъ (д): Вие казахте, че събранията ги свиква Младеежниятъ работнически съюзъ.

Д. Икономовъ (раб): Като членъ отъ партията и каго човѣкъ отъ Събранието, защо не ми позволите да кажа думата си по питането?

Министъръ Н. Мушановъ: Кажете я.

Д. Икономовъ (раб): Та, казвамъ, разотиватъ си всички мирно и тихо. Тръгватъ по разни направления да си вървятъ, защото имало хора отъ разни села. Една група е била отъ с. Стамболово и си заминава съ автомобилъ. Следъ това въ селото пристига войска и полиция. Намѣрили сж опразнено мѣстото, кждето е станало събранието и пожелали да се осведомятъ кой е свикалъ туй събрание, кои сж инициаторитъ и кжде сж отишли тѣ. Казали имъ, че голѣма частъ отъ тѣхъ сж се разотили пеша, други — съ автомобили и че тия, които сж били говорили въ събранието, сж отишли съ автомобилъ по еди кое направление. Полицантъ тръгнали следъ единъ отъ автомобилитъ, за който имъ е било казано, че е заминавалъ най-късно отъ селото, и го настигатъ. За да могатъ, обаче, не-премѣнно да го спратъ, даватъ изстрели по този автомобилъ. Въ пресата бѣше предадено, че отъ бѣгашия автомобилъ било стреляно — нѣщо абсурдно. Преди всичко, по презумция, абсурдно е да се допусне, че отъ бѣгашия автомобилъ ще стрелятъ върху нападателитъ.

Х. Манафовъ (д): Значи, извършили сж нѣкое престѣпление, щомъ бѣгатъ.

Д. Икономовъ (раб): Какво става по-нататѣкъ? Полицията арестува частъ отъ тѣзи, които намѣрила въ автомобилъ; застага другата частъ, които вървѣли пеша — тѣ били голѣма група и се били прѣснали изъ шубрацитъ —

и, които не успели да избягат, арестувала и ги откарала най-напред въ участъка въ Полски-Тръмбешъ, където сж били малтретираны жестоко. Между бититѣ е и народниятъ представителъ отъ оная околия Тодоръ Куцаровъ, който е тукъ.

А. Кантарджиевъ (д): Не му е вързана главата.

А. Бояджиевъ (раб): На всички ще ни дойде редътъ.

А. Кантарджиевъ (д): Ти за одеколонитѣ и сапунитѣ кажи!

А. Бояджиевъ (раб): (Възразява)

Д. Икономовъ (раб): Следъ като ги закарватъ въ Тръмбешкия участъкъ и ги битятъ, вечерта нареждатъ да ги откаратъ въ полицейската инспекция въ Търново. Тамъ били подложени наново на побой отъ нѣкакъвъ си детективъ, нареченъ „Шопътъ“. Азъ моля г. Мушанова да си вземе бележка и да провѣри съществува ли такъвъ човѣкъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Бившъ комунистъ.

Д. Икономовъ (раб): Като се влѣзе въ Търново, всѣки човѣкъ може да го посочи.

Министъръ Н. Мушановъ: Може да е истинско името, но не знамъ дали е нанесълъ побой.

Д. Икономовъ (раб): Въ обиска въ Тръмбешъ е взелъ участие и поручикъ Писаровъ. Той лично обискиралъ народния представителъ Куцаровъ, взелъ му множество бележки и личната му депутатска карта. Куцаровъ е билъ освободенъ, следъ това е билъ пакъ повиканъ въ инспекцията и наново му се нанася побой. Въ края на краищата въ Търново задържатъ частъ отъ арестуванитѣ, а другитѣ освобождаватъ. Туй сж въ кратце фактитѣ по този инцидентъ.

Спомена се, г-да, че на 6 септемврий сж станали навредъ събрания по директиви дадени отъ Москва. Това е асж изходната точка на всички обвинения, които се сипятъ систематически срещу насъ. Г-да! Нека се знае, че отъ редъ години въ цѣль свѣтъ се празнува този международенъ день.

А. Бояджиевъ (раб): Отъ 17 години точно. Карлъ Либкнехтъ е установилъ този день, а не III Интернационалъ.

Д. Икономовъ (раб): 17 години подъ редъ е празнуванъ този день. Това не е празникъ, заповѣданъ отъ Московския интернационалъ. Това е празникъ на всички онѣзи младежи, които мислятъ, че по лѣтя на борбата, заедно съ своитѣ бащи и братя отъ градоветѣ и селата, ще могатъ да завоеватъ хлѣбъ и правдини за себе си. Това не може да се хвърли като вина на младежитѣ въ България, нито на младежитѣ въ която и да е страна. Обаче, г-да, ако се погледне безпристрастно, ще трѣбва да се каже следното: следъ като станаха изборитѣ на 21 юний, въ множество села въ България станаха политически събрания, въ които събрания голѣма частъ отъ беднитѣ селяни декларираха частично и групово, че сж недоволни отъ политиката на правителството отъ 21 юний до сега.

А. Кантарджиевъ (д): Кога я разбраха тая политика?

Д. Икономовъ (раб): Моля! — И поради обстоятелството, че тѣ изразяваха недовѣрие, не вѣрваха, че вие ще изпълните обещанията, които бѣхте написали въ своята изборна платформа, . . .

А. Капитановъ (з): За два месеца ли? А въ Русия, като управляватъ 15 години, какво направиха?

Д. Икономовъ (раб): Чакайте! Вие нѣмате търпение да ме чувате. Азъ искамъ да ви кажа какъ вие трѣбва да си обясните това явление, преди да хвърлите упрѣци върху насъ. — Ако тия събрания, които ние устройвахме, не се посещаваха, ако на тия събрания не се декларираше отъ беднитѣ селяни, че тѣ ще напуснатъ Земледѣлския съюзъ, че ще напуснатъ Демократическата и други партии отъ управляющия блокъ, азъ съмъ увѣренъ, че вие спокойно щѣхте да гледате какъ ставатъ тия събрания. Но понеже чувствувате, че почвата подъ краката ви вече се рони,

вие нѣмате вече търпение и започвате да ковете козни срещу насъ. Вашиятъ теоритикъ Вергилий Димовъ — поне между васъ минава за такъвъ — казва: „Юмрукъ ще сложимъ срещу васъ“. Защо?

А. Кантарджиевъ (д): Защото посѣгате срещу държавата.

Д. Икономовъ (раб): Защото въ редъ резолюции има искания за изпълнение на ония обещания, които вие давахте преди изборитѣ и не изпълнихте. (Възражения отъ мнозинството)

А. Капитановъ (з): Не е вѣрно. Азъ присѣтствувахъ на едно такова събрание.

Д. Икономовъ (раб): Г-да! Азъ не обиждамъ никого. Когато изнасямъ факти и аргументи, азъ искамъ на аргументитѣ аргументи да противопоставите.

Д-ръ Г. Димитровъ (з): Резолюциитѣ се взиматъ въ наше присѣтствие, а не въ ваше присѣтствие. Защо говорите, че имало ваше влияние? И ние гласуваме за тия резолюции. (Възражения отъ работницитѣ)

Нѣкой отъ работницитѣ: Вие правихте събрание въ Шуменъ — я кажете нѣщо за него!

А. Капитановъ (з): Ние обявихме събрание въ Шуменъ, а вие направихте събрания въ селата.

Д. Икономовъ (раб): Ако вие, г-да, искате да има спокойствие въ тая страна, ако искате събранията да ставатъ мирно и тихо, даже да бждатъ обезлюдени нашитѣ събрания, вие сте длѣжни да изпълните това, което сте обещали на избирателитѣ.

А. Капитановъ (з): Почакайте малко.

Д. Икономовъ (раб): Изпълнете вашитѣ обещания, и вие ще подроните почвата на нашата агитация.

Д-ръ Г. Димитровъ (з): Но вие не искате да почакате дори една седмица, а бързате веднага да започнете вашитѣ агитации. Бързате още сега да правите вашитѣ агитации, защото следъ 10—20 дена не ще да има вече за какво да агитирате срещу насъ.

Д. Икономовъ (раб): Вие знаете, г-да, че въ цѣла България има повикъ за амнистия. Защо не внасяте още законопроектъ за амнистия, защо не отнемете този пръвъ нашъ козъ, за да не можемъ да агитираме срещу васъ? (Възражения отъ мнозинството)

А. Капитановъ (з): Защото не знаемъ още колко депутати имаме тукъ. Още не сме разгледали изборитѣ. Недейте бърза.

Д. Икономовъ (раб): Защо подскачате, когато ви говоря туй? Защо не предложите законопроектъ за отмѣна на закона за защита на държавата, което сжщо сте обещали предъ избирателитѣ?

Д. Андреевъ (д): Това ли сж голѣмитѣ реформи?

Д. Икономовъ (раб): Единъ месецъ вече откакъ заседава Камарата, и вие можехте да изпълните тия свои обещания и да отнемете възможността на нашитѣ другари да говорятъ по тия въпроси.

П. Стоевъ (раб): А какво ще кажатъ за дълговетѣ на селянитѣ?

А. Капитановъ (з): Както не гласувахте за законопроекта за ревизиране наемитѣ на фондовитѣ земи, така нѣма да гласувате и за единъ законопроектъ за уреждане задълженията на селянитѣ.

П. Стоевъ (раб): А защо не премахнете данѣнитѣ на селянитѣ?

А. Капитановъ (з): Въ Русия премахнаха ли ги?

Д. Икономовъ (раб): Нѣма защо да задавате въпроси за Русия.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Говорете по предмета.

Д. Икономовъ (раб): Азъ говоря точно по предмета, но тукъ създаватъ инциденти, които Вие трѣбва да стъпите.

Д-ръ Г. Димитровъ (з): Но г. Икономовъ е интелигентъ човѣкъ и не бива да се занимава съ такава гола демагогия!

Д. Икономовъ (раб): Недейте приказва за демагогия, защото тия, които се тукъ сѣ центъръ и дѣсница, много васъ обвиняваха въ демагогия. Вие сте страдали, пъкъ и ние повече отъ васъ сме страдали отъ тия приказки, затова недейте приказва на тая тема.

А. Николаевъ (з): Г. Икономовъ! Вѣрно ли е, че Вие, които сте противъ съвременната държава, получавате отъ същата тая държава 4 пенсии: Вие, жена Ви, майка Ви и братъ Ви, а сте и акционеръ въ една фабрика въ Троянъ? И на туй отгоре Вие сте противъ буржоазната държава! Я отговорете на това!

Д. Икономовъ (раб): Туй показва, г-да, че на почвата на идеитъ, на която се борите, вие капитулирате и отпразяте атакитъ си лично срещу мене.

А. Николаевъ (з): Вѣрно ли е това или не?

Д. Икономовъ (раб): Почакайте малко, имайте търпение!

Г-да! Г. Таслаковъ тукъ вчера ви каза нѣкои думи, отъ които вие поне трѣбваше да се засрамите и да не повдигате този въпросъ. Но азъ отварямъ скоби и ще ви отговоря веднѣжъ за винаги.

Първо, азъ получавамъ една скромна пенсия като бившия учителъ; който ми завижда — да му я харижа.

Нѣкой отъ мнозинството: Получавате я отъ буржоазната държава.

Д. Икономовъ (раб): Второ, моята майка получава 500 лева пенсия за 3 месеца, защото се откаже отъ нейното сърдце моятъ братъ, загиналъ въ Македония за кауза, която вие защитавате. Засрамете се и мълчете по тоя въпросъ! Трето, азъ нѣмамъ никакво участие въ никаква фабрика — това е лъжа; вода само книгитъ ѝ. Който докаже, че азъ имамъ нѣкаква частъ, харизвамъ му я.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Г. Икономовъ, времето Ви изтича, а Вие давате лични обяснения.

Д. Икономовъ (раб): Защото ме предизвикватъ.

Азъ свършвамъ. Казвамъ, тия инциденти, тия случаи, бихъ казалъ печални — и ние го признаваме това — ще се премахнатъ, първо, когато отъ тая маса (Сочи министерската маса) се декларира, че ще се постѣпва точно по закона, т. е., че събранията въ България ще бѣдатъ свободни и за Работническата партия, както за всички други партии; второ, когато нѣма да се насѣква полицията и да се казва: „Чудно ми е, че не стана нѣщо повече“ — това бѣха думи на г. Мушанова; трето, когато вие, г-да, съ вашитъ дѣла докажете, че действително можете да отнемете почвата за нашитъ агитации.

А. Бояджиевъ (раб): Но това тѣ не могатъ и не желатъ да направятъ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Моля ви се! Има думата г. министърътъ на вътрешнитъ работи и народното здраве.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: (Къмъ работницитъ) Ние не управляваме съ декрети, а по законодателенъ редъ. За единъ месецъ не можемъ да направимъ всичко.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Не преди много време азъ трѣбваше тукъ предъ народното представителство да отговоря на питането на нѣкой отъ господата отъ крайната лѣвица по случай събитията, пакъ несчастни, които бѣха се случили въ Ямболъ, при срещата на полицията съ манифестиращата тѣпла. Тезата на представителитъ на крайната лѣвица тогава бѣ, че правителството е искало нѣкакъ да протезира капитала срещу труда въ България и следствие на такава протекция, характеризираща капиталистическата държава, е станалъ жертва единъ работникъ.

Азъ смѣтамъ, че тамъ (Сочи работницитъ), ако има искрени хора още, ще сѣ разбрали, какво мѣрkitъ,

който вземаше българската държава, не бѣха насочени срещу работницитъ, къмъ които — както казахъ тогава, казвамъ и днесъ — всѣки трѣбва да има почитъ, доколкото сѣ хора, които се трудятъ. Трудътъ за мене е благородно дѣло. При нещастнитъ условия, въ които се намира българското работничество, българската, наречена, буржоазна държава се е трудила, доколкото е имала възможностъ,

А. Бояджиевъ (раб): За капиталиститъ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министъръ Н. Мушановъ: . . . да нареди едно социално законодателство, на което може да се завижда отъ много напредничави държави; . . .

Нѣкой отъ работницитъ: Мислите ли, г. министре?

Министъръ Н. Мушановъ: . . . старала се е да създаде трудови условия, доколкото е било възможно — които сѣщо може въ по-напредничави държави да не намѣрите; грижила се е за безработнитъ, като въ последния бюджетъ предвиди 10 милиона лева отъ осѣждитъ си срѣдства. Въобще всѣкога българската държава се е грижила да подпомогне българското работничество въ тежкитъ условия, при които то работи.

Казахъ тогава, повтарямъ и сега: при бедственото положение, въ което се намира държавата — казвамъ го не отъ завистъ — това законодателство, което сме създали за работничеството, не можахме да го създадемъ и за другитъ трудящи се класи, каквито сѣ селянитъ, каквито сѣ търговцитъ — въобще всички други трудящи се класи. (Възражения отъ работницитъ)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министъръ Н. Мушановъ: Не говоря отъ завистъ. Азъ бихъ желалъ — говоря като членъ на единъ демократиченъ кабинетъ, какъвто смѣтамъ тоя, и такава е програмата му — да можемъ да създадемъ благоприятни условия за всѣки единъ българинъ, да можемъ да подобримъ условията на материалния и духовния му животъ и морално да го повдигнемъ. Г-да! Нѣма разлика между насъ поне тукъ. Демокрацията не е праздна дума. Тя е създаване условия за материално, морално и духовно повдигане на гражданина.

Нѣкой отъ работницитъ: А вчера, вчера?

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министъръ Н. Мушановъ: На тази база, следователно, да сме наясно. Не можахте да ни докажете онзи день — защото само ако искате да злословите, тѣй можете да изкарате — какво нашата защита на държавата била насочена срещу работничеството. Работничеството е излъгано и подиграно отъ васъ.

Нѣкой отъ работницитъ: Отъ полицията. Работницитъ искатъ по-големъ надници, а вашата полиция ги преследва.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни).

Министъръ Н. Мушановъ: Ще ме оставите ли да говоря?

Нѣкой отъ демократитъ: Нали го виждате, той е дежуренъ сега!

Министъръ Н. Мушановъ: Г-да, ако лично искате да се разправяте съ мене, ще излъзете вънъ. Когато говоря като министъръ на България, трѣбва да ме слушате, защото вие ме питате; имайте търпение тогава да изчакате моя отговоръ.

Г-да! Работничеството спрѣ стачкитъ. Стачното движение не успѣ, защото работничеството има по-здравъ смисълъ отъ васъ. (Възражения отъ работницитъ)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министъръ Н. Мушановъ: Моля ви се, недейте предизвиква да ви пѣдятъ единъ по единъ!

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Къмъ работницитъ) Предупреждавамъ ви, че ако продължавате да пре-

късват г. министра, ще пристъпва към прилагане строгите санкции на правилника.

Министър Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Работничеството бѣ изиграно отъ тѣхъ. (Сочи работниците!) То даже не успѣ да постигне ония придобивки, които можеше да спечели, ако бѣше борбата само борба на труда съ капитала. Работничеството разбира, че тѣ го водятъ въ единъ кривъ пътъ — въ пътя на болшевикската пропаганда. И тѣ загубиха стачките. Това е билана. И азъ се радвамъ въ това отношение. (Къмъ работниците!) Тѣй ще направите и съ всички ония, които водите днесъ. И тѣ ще се съятъ, но по-късно.

Г-да! Азъ бѣхъ предизвиканъ да отговоря на нѣкои по общи думи. Тезата, която се защитава отъ уважаемия питачъ, е по-друга. Следъ като ликвидирахъ съ въпроса за стачката, сега ни казватъ следното: „Какво имаме ние да правимъ? Младежниятъ съюзъ искалъ да си прави утра“. И г. Станевъ имаше куража да говори тукъ отъ трибуната, че въ Дълбоки е било едно утро!

Нѣкой отъ мнозинството: День противъ империалистическата война.

Министър Н. Мушановъ: Г-да! Искамъ по този въпросъ да сме ялчисто. И ще ми позволите сега да покажа каква бѣше подготовката за XVII младежки день на Работническата — т. е. на комунистическата партия.

Нѣкой отъ мнозинството: Само фирмата е промѣнена.

Министър Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! За първи пътъ днесъ чухъ групата на крайната лѣвица да излиза противъ в. „Ехо“. Всички знаете, че пропаганди, лозунги, тактика — всичко е давано отъ „Ехо“ и отъ „Работническо дѣло“. Тсва сѣ вашитѣ вестници. (Възражения отъ работниците!) На 5 септемврий т. г. въ в. „Ехо“ излизе статия „Да живѣе международниятъ младежки день!“ Ще ви прочета само нѣколко пасажа отъ нея.

Говори се тукъ за Либкнехтъ и за Роза Люксембургъ. (Чете)

„Либкнехтъ, водачътъ на германскитѣ спартакисти, герою на берлинскитѣ барикади, пламенниятъ трибунъ противъ милитаризма и единъ отъ учредителитѣ на международния младежки день, даде живота си въ бурнитѣ революционни берлински дни, когато той заедно съ Роза Люксембургъ високо издигаха въ Германия знамето на пролетарската революция. Либкнехтъ съ кръвта си завеща пламенния зовъ, самоотвержената борческа преданостъ и готовностъ за борба на милионитѣ млади пролетарии отъ цѣля свѣтъ, излизачи утре на демонстрации и митинги да следватъ дѣлото на Либкнехтъ и Ленина“.

Нѣкой отъ мнозинството: Значи, на митинги!

Министър Н. Мушановъ: (Продължава да чете) „Ленинъ, гениалниятъ вождъ на октомврийската революция, пръвъ показа надѣло какъ отъ пропаганда трѣбва да се мине къмъ действие, какъ надѣло трѣбва да се въплоти въ живота лозунгътъ за превръщането на империалистическата война въ такава противъ империализма. Рускитѣ работници, подъ ръководството на Ленина и болшевишката партия, довършиха успѣшно дѣлото на пролетарското освобождение и на мѣстото на царска Русия издигаха сградата на великия Съюзъ на съветскитѣ социалистически републики.“

„XVII международенъ младежки день тази година е день за защита дѣлото на Ленина и рускитѣ работници, день за защита великото социалистическо строителство въ страната на съветитѣ“.

Това е пропаганда, г-да!

Х. Родевъ (нац. д.): Много ясно е.

Министър Н. Мушановъ: И азъ смѣтамъ, че мълчанието на уважаемитѣ господа отъ крайната лѣвица потвърждава мислитѣ, които сѣ изказани тукъ. (Възражения отъ работниците!) Никога не съмъ поддържалъ друго, освенъ това, че вашитѣ агитации сѣ, собствено, дѣлата на болшевиизма, една пропаганда на болшевиизма, било въ идеология, било въ тактика и цели.

Този позивъ се печати на 5 септемврий, единъ день преди младежкия международенъ день. За подготовката му вие пишете цѣла литература. (Възражения отъ работниците!) Този день въ България се подготвя съ редица позиви. Когато отговаряхъ на първото ви питане онзи день, азъ имяхъ случай да ви прочета позива, който се залови,

и който се раздаде въ стотици хиляди екземпляри, който позивъ завършва накрая съ възгласа: „Да живѣе съветска България“.

Д. Икономовъ (раб.): Подписанъ ли е отъ нѣкой депутатъ отъ Работническата партия?

Министър Н. Мушановъ: Г. Икономовъ! Вие сте адвокатъ и се стремите да бждете добросъвестенъ.

Д. Икономовъ (раб.): Не съмъ адвокатъ, учител съмъ.

Министър Н. Мушановъ: Извинете! — Вие се стремите да бждете добросъвестенъ. Нима вие, като човѣкъ добросъвестенъ, знаейки фактитѣ, не сте дошли до убеждението, че цѣлата тази литература, която се изнася постоянно чрезъ вестникитѣ, че всички вие служите на болшевиизма и искате установяване на съветитѣ въ България? Вие, които ми говорите, че сте Работническа партия, винаги се ангажирате съ съветска Русия и съ всичкитѣ наредби на комунистическата партия, на „Работническо дѣло“ и на „Ехо“. Това сѣ факти, които доказватъ, че вие, като работническа партия, нѣмате друга мисль, друга глава, освенъ главата, която ви ръководи, която ръководи комунистическитѣ издани. Каква друга проява имате вие въ България, освенъ тази? Отговорете ми като добросъвестенъ човѣкъ!

Д. Икономовъ (раб.): Позволете ми да Ви отговоря.

Министър Н. Мушановъ: Какъ ще ми отговорите? До сега азъ не съмъ чулъ да ми отговорите. — Г-да! Азъ нѣма да ви чета всичкитѣ позиви.

А. Бояджиевъ (раб.): Ние отправяме. . . (Шумъ)

Министър Н. Мушановъ: На 20 августъ се раздаватъ позиви за подготовка на международния младежки день, които завършватъ съ възгласа: „Да живѣе съветска България!“

А. Бояджиевъ (раб.) Вие . . . (Шумъ. Възражения отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Г. Бояджиевъ! Моля, пазете тишина.

А. Бояджиевъ (раб.): (Възражава)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Г. г. народни представители! Поради това, че г. Асенъ Бояджиевъ си позволява непрекъснато да апострофира г. министра, азъ моля да се съгласите да го накажете съ изключване за единъ день.

Които г. г. народни представители сѣ съгласни да се изключи за единъ день народниятъ представителъ г. Асенъ Бояджиевъ, моля, да вдигнатъ ръжа. Мнозинство, Събраието приема.

А. Бояджиевъ (раб.): Меншество.

Министър Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! На 24 августъ се издава другъ позивъ, въ който се пише: „Да живѣе съветска България!“

А. Бояджиевъ (раб.): Дайте ми думата за лично обяснение.

Министър Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Нима е възможно полицията да залавя позивитѣ, които всѣкидневно се разпращатъ?

А. Бояджиевъ (раб.): Дайте ми думата за лично обяснение.

Министър Н. Мушановъ: Подире ще Ви се даде думата. — Ние открихме една тайна печатница, таванътъ на която бѣше пълненъ съ 20—30 вида позиви. Презъ день-презъ два дни хващаме тия позиви, ние хващаме цѣлата ви агитационна литература. Това доказва, че непрерывно, постоянно вие се занимавате съ тая агитация. Искате да ви дамъ, г-да, други доказателства? Ето единъ планъ за дейностъ въ цѣла България. (Сочи единъ листъ) Той е за Вратчанския окръгъ — нареждане за организация на пунктови събрания въ 6 села. Означени сѣ селата, въ които трѣбва да станатъ пунктови събрания.

Х. Трайковъ (раб.): Работничеството нѣма ли право на събрания? На това отговорете!

Министър Н. Мушановъ: Така че всички събрания, организирани въ недѣля, не бѣха въ отдѣлни села, а бѣха пунктови събрания, споредъ наредбата, за да се събератъ въ тѣзи пунктове привърженицитѣ ви отъ всички околни села. Азъ нѣмамъ сведенията за Търновския окръгъ, въ който като пунктъ е избрано не само Тръмбешъ. Азъ познавамъ по-добре отъ васъ с. Тръмбешъ. Тамъ съмъ правилъ 25 години политика. Азъ съмъ убеденъ, че само с. Тръмбешъ не е въ състояние да направи такова събрание. Но, г. г. народни представители, за Тръмбешъ тръгватъ селяни отъ Хибилий, Мекишъ, Тенча и др. села и се събира тѣла. (Възражения отъ работниците).

Системата е за Врачанския окръгъ, но тя е, навѣрно, и за Търновския окръгъ: привърженицитѣ на Работническата партия отъ 6—7 села трѣбва да се събератъ въ единъ пунктъ. Затуй въ с. Тръмбешъ се събрали 500—600 души. Въ с. Енина се устройва утрито, но тамъ отиватъ селяни отъ с. Дълбоки и с. Царь-Аспарухово.

Нѣкой отъ работниците: Не е вѣрно.

Министър Н. Мушановъ: Нали отъ Царь-Аспарухово минаха, за да отидатъ въ Дълбоки?

М. Станевъ (раб): Пунктовото събрание бѣ определено да стане въ Царь-Аспарухово, а не въ с. Дълбоки. Дълбочани нѣмаше да отидатъ на събрание, а наопаки, тѣ щѣха да направятъ събрание въ селото си. Нека ви кажа, че нареждането за събрания въ недѣля е дѣло на Работническата партия, защото тя, като политическа партия, имъ право да устройва тѣзи събрания, както и всѣка политическа партия.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министър Н. Мушановъ: Азъ ви казвамъ факти, положително установени.

А. Буковъ (з): Какво търсите тамъ? Кой празнува — партията или Младежкитѣ съюзъ?

М. Станевъ (раб): Младежкитѣ съюзъ заедно съ цѣлата партия празнуватъ. Туй ли намѣрихте уязвимо мѣсто? Унищожете вашитѣ закони и тогава ще ни забраните да правимъ събрания. Докато стоите на базата на конституцията, не можете да забранявате събранията на Работническата партия.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министър Н. Мушановъ: Г-да! Ето ви едно признание; азъ съмъ доволенъ, че се признава, че всичката тая работа е организирана отъ Работническата партия.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Разбира се, че отъ партията имъ. Докато тѣ стоятъ тукъ като народни представители, не можете да ограничавате свободата имъ. Или ще сте убедени въ туй, въ което всички сме убедени и ще ликвидирате съ партията имъ, или недейте си игра съ палиативи, за да поставите държавата въ опасност. И тѣ сж много прави, когато ви казватъ: „Дайте свобода на събранията ни“.

Нѣкой отъ земеделцитѣ: (Къмъ работниците) Виждате ли? Продължавайте пакъ.

М. Станевъ (раб): Трѣбваше да му рѣкоплетѣте!

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Моля, г-да!

Министър Н. Мушановъ: Азъ ще дойда до заключението си, г. Смиловъ, нека вървя постепенно. С. Царь-Аспарухово е определено като пунктъ за събранията. Тамъ е трѣбвало да отиде народенъ представителъ. Но когато вижда, че тамъ селянитѣ не сж наежени така, както другде — за което ще ви говоря по-нататъкъ — тогава той отива въ с. Дълбоки. Значи въ с. Царь-Аспарухово не стана събрание, поради взетитѣ мѣрки отъ полицията.

Г-да! Да ви кажа съ две думи тѣхния планъ. Организацията на тѣхната акция на 1 августъ и 6 септемврий въ всички окръзи въ България бѣ по определенъ планъ — какъто заловихме за Врачанския окръгъ — а именно, да станатъ събрания предимно въ селскитѣ, а не въ градскитѣ центрове. Да се забележи това! Такива сж фактитѣ. Нѣма защо да се простирамъ повече, да ви убеждавамъ въ една работа, която е очевидна.

Г. г. народни представители! Още когато отговаряхъ на първото имъ питане, азъ казахъ на господата, че искамъ да сме наясно. Казахъ имъ, че въ България нѣма да допустна никаква болшевишка пропаганда.

М. Станевъ (раб): Г. министре, извинете!

Министър Н. Мушановъ: Слушайте! Ще вземете думата да кажете дали сте доволенъ отъ моя отговоръ или не. Азъ не преговарямъ, а отговарямъ. — Отъ всички тѣзи доказателства, които ви приведохъ, се вижда, че това не е нищо друго освенъ болшевишка пропаганда въ България. Азъ нѣма да се занимавамъ съ теория. Азъ управлявамъ и гледамъ дѣлата на хората. Мене не ме интересува какво се проповѣдва отъ васъ, които се титулувате Работническа партия, а гледамъ дѣлата ви, които сж действително опасни, а не фантазия, и съобразно съ тѣхъ искамъ да нагодя защитата на държавата. Това бѣше моята теза. Когато, следъ моя отговоръ, отъ цѣлата ваша група не се заяви, че вие ще продължите борбата, азъ ви казахъ, че въ такъвъ случай вие ще срещнете съпротивата на организираната държава. Вие не само не взехте поука отъ това, а напротивъ, сега се и хвалите. Ако ми позволите, ще ви прочета телеграми, печатани въ в. „Ехо“, съ които се съобщава, какъ вие цѣлно ще искате да влѣзете въ борба и да докажете, че въ нѣкои села сте въ състояние дори да надвивате и полицията и войската. (Възражения отъ работниците)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министър Н. Мушановъ: Ще ви прочета ваши телеграми, въ които се хвалите, че вашиятъ борчески духъ е надвилъ и полиция, и войска, че вие сте имали смѣлостта да обезоружите дори и единъ офицеръ. Ето в. „Ехо“ какво разправя за София: (Чете) „Арестуваха, безъ всѣкакъвъ поводъ, всѣки срещнатъ работникъ и младежъ. Вчера презъ цѣлия денъ въ София сж арестувани повече отъ 1.000 души младежи, рботници и жени“. Г-да! Вие сте въ София. Защо преувеличавате? Да ви кажа колко сж арестувани. Арестувани сж всичко 112 души. Може ли да преувеличавате десеторно?! И като мина всичко мирно и тихо, тѣ бѣха пустнати. Ами че това сж предохранителни мѣрки. Въ Парижъ знаете ли колко бѣха арестувани? — Надъ 6.000 души. (Възражения отъ работниците) Това сж предохранителни мѣрки, които демократичнитѣ държави взематъ, за да запазятъ реда си.

(Продължава да чете) „Полицията се опита да разпрѣсне множеството съ залпове и стрелба“. Защо пишете това, нали сте въ София? — „Работническото се разпрѣсна следъ половинъ часовъ рѣкопашенъ бой съ полицията“. Г-да! Не е ли всичко това, за да тровите душитѣ на работниците и да давате насърчение на тѣлптитъ въ провинцията; да имъ внушите, че тукъ, въ София, има бабаи, които съ рѣкопашенъ бой могатъ да се биятъ съ войска и да я надвиватъ? (Възражения отъ работниците)

А. Бояджиевъ (раб): (Казва нѣщо)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Моля, недейте прекъсва. Вие сте изключенъ.

Министър Н. Мушановъ: (Продължава да чете) „Следъ половинчасовъ рѣкопашенъ бой, полицията успѣ да прѣсне насѣбралитѣ се работници и младежи“.

П. Стоевъ (раб): Всичко това сж извадки отъ в. „Заря“.

Министър Н. Мушановъ: Това сега нѣма да ви мине; за пръвъ пътъ днесъ вие се уловихте на вѣдницата — азъ не допускахъ това. За да се похвалите, че сте победили полицията и че сте направили събрания, тукъ въ в. „Ехо“ давате телеграми отъ всички крайща на България. Въ този вестникъ и в телеграмата, за която говори г. Кантарджиевъ — за с. Дълбоки. Но азъ ще ви говоря за нея, когато дойдъ да ви разправямъ, какво е станало за селата Дълбоки и Крънъ.

Г. г. народни представители! Нека ви кажа нѣщо — за да завърша по този пунктъ — и за нарежданията, които тѣ иматъ и които сж отъ 30 юлий т. г. Не е моментътъ да ви чета всичко, ще ви съобща само най-характернитѣ пунктове. Това сж нарежданията, изработени отъ хора способни, които следятъ всѣки денъ развитието на работническитѣ партии въ всички държави. Това е цѣла система. Тѣ сж изработили вече типъ на мѣрки, които трѣбва да се прилагатъ въ всички държави. И вие ще видите, че това, което се прави въ България, не е освенъ прилагане на

онѝзи инструкции, които се даватъ отъ вънъ. „Не се касае до мирни разходки отъ старото време. Абсолютно необходимо е да бждатъ отхвърлени старитѣ традиции и навици“. Това е отъ м. юний т. г. „Трѣбва да противопоставимъ на маневритѣ на полицията, имащи за целъ саботирането на манифестациитѣ, една подходяща тактика за организирането на демонстрациитѣ“. Действителнитѣ манифестации трѣбва да служатъ като упражненіе за гражданската война“. Това сѣ инструкциитѣ по организирането на уличнитѣ демонстрации — в. „Internationale communiste“ отъ 30 юний 1931 г. (Продължава да чете) „Самата манифестация трѣбва да мине при всички случаи презъ буржоазнитѣ и богати квартали. Особено се препорѣчва да бждатъ организирани шествия отъ работници и бедни гладни въ богатитѣ квартали. Паролата за манифестацията и за часа трѣбва да бждатъ съобщени на маситѣ. Напротивъ, не трѣбва да се казва точно мѣстото, кждето трѣбва да се присѣдинятъ групитѣ, съставляващи манифестацията. Въпросътъ за „физическата съпротива“ на полицията е отъ особено значение. Несъпротивлението се равнява на предателство на принципитѣ на войната на класитѣ. Пролетарската самозащита е не само допустима, но трѣбва да бжде съзнателно организирана. Обаче трѣбва да се помни, че ако въ моментъ на въоръжено въстание паролата е „офанзива на всѣка цена“, революционнитѣ манифестации сѣ само едно „училище за война“, но не представляватъ още една истинска война“. Това, което организирате, г-да, е за да създавате този революционенъ духъ въ маситѣ, да ги научите да се борятъ срещу властѣта, за да подготвите онова, което е вашъ лозунгъ: гражданска война, унищожение на съвременната държава и установяване на светската държава. Това ви сѣ приѣмнитѣ, методитѣ. И затуй мене ми е смѣшно, когато смѣтате, че сте въ състояние да убедите народното представителство, че това, което е станало въ с. Дълбоки, било утро на младежѣта, а онова, което е станало въ с. Крънъ, било разходка на 7—8 души. Оставете тия шеговити приказки, защото това показва, че вие сте гузни, че искате да прикриете едно движение, което ви е заповѣдано отъ вънъ, и което искате съ всички сили да прокарате въ нашата страна.

Г. г. народни представители! Азъ нѣмамъ сега време да ви чета. Трѣбва човѣкъ да си опредѣли специаленъ день, за да може да прочете всички позиви и въззвания, които сме хванали. Азъ ще напечатамъ други брошури и ще ги разпрѣсна въ страната, за да видятъ работницитѣ и селянитѣ, какво имъ се готви.

Нѣкой отъ работницитѣ: Много добре ще направите.

Министъръ Н. Мушановъ: Азъ ще ви помогна, но въ другъ смисълъ.

Г. г. народни представители! Исканъ сѣ тия кратки бележки и сѣ пасажитѣ, които ви прочетохъ, да установя, че на 6 септемврий главната целъ на Министерството на вътрешнитѣ работи е била да охранява реда въ страната, когато знаеше, какви цели се преследваха съ събранията на тази дата. И когато издалохъ окръжното нареждане, че въ България никжде нѣма да се допусне да станатъ събрания, направихъ го, защото знаехъ, че целта на вашитѣ събрания е революционизиране и болшевиизиране духоветѣ на българскитѣ селски маси. И, за да ви кажа, доколко е изпълнилъ моето нареждане окръжниятъ управителъ въ Стара-Загора, ще ви прочета специално изпратенитѣ две телеграми съ дати 2 и 4 септемврий. Телеграмата отъ 2 т. м.: (Чете) „Вземете вниманието мѣрки да не се допуснатъ никакви събрания на закрито и открито, никакви демонстрации или афишна пропаганда“.

Телеграмата отъ 4 т. м.: (Чете) „Въ акцията на 6 септемврий ще участвува и Работническата партия. Вземете всички мѣрки за осуетяване на акцията, като се обърне особено внимание на селата“.

Окръжниятъ управителъ отъ Стара-Загора съобщава на всичкитѣ селски кметове, че събранията сѣ запретени. А специално за Крънъ околийскиятъ началникъ е взелъ подписитѣ на всички ваши (къмъ комуниститѣ) водители, че тѣ нѣма да правятъ събрание.

Специално въ селата Дълбоки и Крънъ е известно, че сѣ станали схватки. Азъ познавамъ Старозагорския окръгъ, защото на младини три години съмъ го управлявалъ като прокуроръ. Зная с. Дълбоки отъ дълги години, а и сега зная, че въ последнитѣ избори комунистическата партия получи 540 гласа. Крънъ е сѣщо такова село. Предъ видъ на това обстоятелство, окръжниятъ управителъ взема мѣрки и съобщава нарочно на тия две села, че събрания нѣма да допустне. Въпрѣки това, обаче — както ще ви приведа и други доказателства — комунизирани тѣ маси сѣ искали да покажатъ, че въпрѣки всички

мѣрки тѣ ще победятъ властѣта, ще минатъ надъ държавата. Ще видите, какъ сѣ се развили събитията тамъ.

Г. г. народни представители! Азъ нѣма да бжда голословенъ. Азъ ще ви прочета рапорта, който имамъ и съ това ще освободя г. министра на войната да ви отговаря по този въпросъ, по който азъ отговарямъ. (Чете): „Донасямъ“ — командирътъ на командата донесе — „че въ изпълнение на устната Ви заповѣдь и по указание на старозагорския окръженъ управителъ днесъ заминахъ за с. Царь-Аспарухово и с. Дълбоки съ команда отъ 20 души войници, съ задача да следя и осуетя всѣкакви комунистически събрания на открито и закрито. Къмъ 10 ч. стигнахъ въ с. Царь-Аспарухово, обаче тамъ бѣ всичко тихо — очакваха се да дойдатъ комунисти отъ околнитѣ села, затова тръгнахъ за с. Дълбоки, кждето стигнахъ къмъ 11 ч., 6 т. м. Въ селото бѣ тихо, но кметътъ ми доложи, че въпрѣки предупрежденията му, готвѣли се да правятъ събрание. Намѣрихъ изъ улицитѣ позиви, съ които се канятъ селянитѣ на манифестация и събрания.

Въ 11 ч. 30 м. кметътъ ми събщи, че тѣлпата е събрана въ клуба имъ и предъ него. Взехъ съ себе си 10 войника и се явихъ въ клуба имъ. Влѣзохъ вътре и ги предупредихъ, че събранията не се разрешаватъ и да се разотидатъ. Мѣжгетъ повечето бѣха отвънъ. Вътре женитѣ ме посрещнаха съ викове и сѣ вдигнати рѣще, въ които държеха камъни. Дръпнахъ се на страна и заповѣдахъ на войницитѣ да се оттеглятъ. Кметътъ на селото, който бѣше съ мене, ги помоли да се разотидатъ, защото събрание нѣма да се разреши, но никой не мръдваше и почнаха пакъ викове. При отдръпването ми съ войницитѣ назадъ, помислиха, че съмъ слабъ и това ги окуражи, като настѣпиха къмъ менъ. Повикахъ и останалитѣ войници отъ командата, които се явиха веднага. За да ги спра и сплаша, заповѣдахъ залпове въ въздуха. Всички започнаха да викатъ „Ура!“ и да настѣпватъ къмъ войницитѣ. Дадохъ втори залпъ, като ги предупредихъ, че ще стрелямъ на месо, ако още настѣпватъ, но тѣ продължаваха да викатъ, за да всѣятъ смутъ въ войницитѣ. Виждайки, че сѣ залпове не ще ги сплаша, настѣпихъ, за да ги прѣсна съ приклади. Почна сѣ ржкопашенъ бой. Самъ действахъ съ пушка, но се нахвърляха върху ми да ме обезоръжатъ. Бѣхъ заграденъ отъ мъже и жени и ми бѣха хванали пушката. Това още повече озлоби войницитѣ и тѣ почнаха да действуватъ, като тѣзи, които бѣха отзадъ, да доуха залпъ надъ главитѣ. Нѣкои отъ по-заднитѣ редове на комуниститѣ се бѣха покачили на гърбоветѣ на другаритѣ си и единъ, който билъ по-високо, е ударенъ въ главата и впоследствие почина“.

А. Бояджиевъ (раб): Много сѣ бѣли конци е съшитото.

Министъръ Н. Мушановъ: Това е положителенъ фактъ. Азъ го провѣрихъ съ всички служебни органи, които отидоха тамъ. И само тъй се обяснява фактътъ, г. Икономовъ, че следъ като се е стреляло на месо отъ 10—20 души войници, падналъ е само единъ човѣкъ. Той е билъ на гърба на другъ, високо, и като се дава залпътъ надъ главитѣ, е билъ закаченъ. (Оживление)

Чете: „Вториятъ пада при ржкопашния бой, когато бѣха хванати нѣкои пушки на войницитѣ, защото е раненъ въ стомаха и следъ това почина. Виждайки кръвъ, и че не могатъ да се противопоставятъ на войската, всички се разбѣгаха навънъ отъ селото. Въ този ржкопашенъ бой има ранени нѣколко отъ приклади и ножъ, но се явиха за превръзка само две жени, ранени въ главата“.

Това сѣ факти, които излага единъ офицеръ, когото не можете да обвините въ партизанщина. А пъкъ това, като никога, се потвърждава и отъ вашия вестникъ, за което говори г. Кантарджиевъ. Въ тоя вестникъ, следъ като се дава отчетъ за вашитѣ събрания, се печати и следната телеграма отъ с. Дълбоки.

П. Стоевъ (раб): Г. министре! Телеграмата е тукъ. (Сочи листъ хартия)

Министъръ Н. Мушановъ: (Чете) „Тукъ бѣше проагитирано да стане събрание. Стекоха се отъ 10 села селяни и работници. Въпрѣки запрещването на пжтищата отъ полицията, работницитѣ и селянитѣ не отдадоха никакво значение на предупрежденията и заявиха, че ще съумѣятъ да се справятъ съ прѣчкитѣ“.

П. Стоевъ (раб): Както народътъ се справи на 21 юний.

Н. Мушановъ: „Срещу голѣмото мнозинство отъ работници и селяни, срещу което полицията се видѣ безсилна,

се изпрати войска, която напада събранието, водена от нѣкой си капитанъ Ивановъ, който дава заповѣдь войниците да стрелятъ на месо, вследствие на което падатъ двама убити и много ранени. Преди това работниците направиха опитъ да обезоръжатъ капитана. Това е вашата телеграма.

П. Стоевъ (раб): Ето нашата телеграма. (Сочи я)

Министъръ Н. Мушановъ: Моля Ви се. Та нима ние отидохме да ги напечатимъ? Ами вие мислите, че глупци ли има въ тая страна!

М. Бечевъ (д): (Къмъ работниците) Щомъ сте натѣсно, дезертирате.

Министъръ Н. Мушановъ: Ето така стои въпросътъ въ с. Дълбоки. Следователно пада легендата, че младежите щѣли да правятъ нѣкакво си утро и че било нагласено нѣкакво си нападение, както каза г. Станевъ, като чели войската и полицията отишли тамъ да чакатъ и отъ удоволствие да убиватъ. Мина времето на това, г-да! Вие сега ще трѣбва да знаете да понасяте и отговорноститѣ си въ днешно време повече, отколкото властта, която почватъ да обвиняватъ вече въ безсилие, както чувате. Туй да го разберете!

Нѣкой отъ мнозинството: Тѣ сѣ тавански герои.

Министъръ Н. Мушановъ: Въ с. Дълбоки, следователно, събранието не е било за утро. Тамъ сѣ се събрали отъ много мѣста и, вследствие предизвикателството на селяни, сѣ станали тия инциденти. Въ това отношение азъ ще ви пречета и други рапорти, за да разберете, че е така. И нѣма защо да се чудите, когато казвамъ, че трѣбва да благодаримъ на хладнокръвието на двамата офицери, които сѣ били тамъ, за да не станатъ по-лоши нѣща. Офицеритѣ сѣ предупреждавали, увещавали, отблъсквали сѣ хората само и само да не станатъ кръвопролития. Това се установява и отъ даннитѣ, които имате и вие, установява се и отъ фактичката обстановка. Ако действително тия хора искаха да стрелятъ, тѣ щѣха да стрелятъ на месо. При тая тѣпла, която се е събрала тамъ, азъ смѣтамъ, че щѣхме да имаме много жертви, но щастие е, че тѣ сѣ търпѣли — търпѣли сѣ въпрѣки предизвикателствата. А вие знаете, че когато искатъ да обезоръжатъ единъ офицеръ, той има върховенъ дългъ и като човѣкъ, и като изпълнител на законитѣ въ страната, да стреля. Той не може да не стреля. Ако не стреля, него ще застрелятъ утре, защото той не е годеенъ за службата, която носи, нито за назначението, което държавата му е дала. Разберете го това!

Б. Смиловъ (нац. л. о.): Г. министре! Кои причини наложиха да се изпратятъ капитанитѣ?

Министъръ Н. Мушановъ: Окръжниятъ управителъ, вследствие заповѣдитѣ, които ви чета, и донесенията за това, че тѣ сѣ решили на всѣка цена да се съпротивляватъ мѣмо стражата, и виждайки, че има малко стража, още вечерта е помолитъ началника на гарнизона да му даде помощъ. И той му е изпратилъ по 10 души войници съ по единъ офицеръ. А вие знаете, че по закона за администрацията и полицията, щомъ като има войскава частъ, офицерътъ става началникъ на административнитѣ и военни части. Той е комендантъ и затуй вземамъ сведения отъ него.

Сега, г-да, за Крънъ. Положението тамъ е още поинтересно. Дори азъ виждамъ, че тамъ сѣ се обучавали повече въначитѣ, по които трѣбва да се настѣпва и да се води борбата срещу държавата. Въ с. Крънъ, собствено, нѣма нищо. Научаватъ се, че въ с. Енина ще бжде пунктното събрание. Отъ всички съседни села започватъ да се стичатъ къмъ Енина. Капитанътъ, който съ 10 души войници е отишълъ въ помощъ на стражата, на полицейския пристава, когато му донесли, че идатъ тѣпи отъ съседнитѣ села, намѣрилъ за добре — което и азъ намирамъ, че е много целесъобразно — да отиде по части да срещне селянитѣ, които отиватъ къмъ Енина, да ги разпръсне, за да не се натрупватъ съ стотици селяни въ с. Енина. И когато собствено отива да посрѣща идещитѣ отъ с. Крънъ, тогава става тази нещастна случка.

Туй нѣщо е много подробно описано въ рапорта, който ми е представенъ, и ще ми позволите да го прочета, за да бждемъ наясно и да се знае какво е ставало. (Чете).

„Началникътъ на командата отъ охранителната рота при Дирекцията на въздухоплаването капитанъ Ивановъ

Иванъ донася съ служебно писмо № 34 отъ 6 т. м. следното: „Съ повѣрената ми команда, състояща се отъ 10 души войници, съ една лека картечница, единъ кандидатъ подофицеръ пристигнахме въ с. Енина и спрѣхме въ общинското управление, гдето се намира и полицейскиятъ участъкъ. Въ участъка намѣрихъ пристава Иванъ Тотевъ, който съ придаденитѣ му стражари влѣзе въ мое подчинение. Поискахъ отъ сѣщия да ме освѣтли за положението, като ми каза, че се готвѣли да направятъ събрание къмъ 14 ч. на всѣка цена. Предадохъ на командата, че ние сме изпратени да поддържаме реда и днесъ събранията сѣ забранени. Заповѣдь за откриване на огнь ще стане само по мое нареждане.

„Въ 10 ч. 30 м. на пристава се обаждатъ по телефона отъ с. Крънъ стражарътъ Сама Ганчевъ, изпратенъ на постъ въ селото, съ следното донесение. Въ с. Крънъ вижда една група отъ около 50 човѣка, които се отправя за с. Енина на събрание. Отива при групата и я помолва да се разпръсне, като не отива въ с. Енина, понеже всѣкакви събрания сѣ забранени. Отъ групата му отговарятъ: „Вие ще си изпълнявате вашето нареждане, а ние ще изпълнимъ нашето“. Като вижда, че самъ не може да се справи, бързо отива на телефона и предава за насочващата се група. Трима конни стражари бѣха изпратени за патрулиране въ селото.

„Съ получаването на това донесение решихъ да срещна групата и да я разпръсна преди да влѣзе въ селото, тъй като насочването и събирането въ селото имъ бѣше за обектъ.

„Заповѣдахъ командата да трѣгне следъ менъ, като вземахъ и пристава, за да увелича числеността и за водачъ. Заповѣдахъ, следъ завръщането на тримата конни стражари, да имъ се съобщи да последватъ командата въ посока на с. Крънъ.

„Съ командата трѣгнахъ по посока шосето с. Енина — с. Крънъ. Следъ като изминахме около 700 крачки отъ селото и бѣхме навлѣзли въ залесена мѣстностъ, забелязахъ групата на 200 крачки при завой на пѣтя между дърветата. Разчленихъ командата въ верига и предупредихъ огнь безъ моя заповѣдь да не се открива.

„Въ това време групата ни забеляза и бързо се отдрѣгна отъ шосето, като удѣлжаваше своя лѣвъ флангъ на групи. Количеството имъ не можеше да се опредѣли, понеже завоятъ на пѣтя и залесеното мѣсто не благоприятствуваше. Малки групи минаха и въ лѣво на пѣтя. Дѣснофланговата група войници — трима редници и кандидатъ-подофицерътъ, като леката картечница остана при тѣхъ, насочихъ малко полуналѣво, понеже групитѣ се отправяха все повече и повече къмъ дѣсния флангъ. Лѣвата група войници, съ които бѣхъ и азъ, продължаваше движението напредъ, движейки се на 50 крачки въ дѣсно отъ шосето. Отъ гѣститѣ дървета наблюдението се затрудняваше; ясно се следѣше само шосето. Забелязаха се отдѣлни хора, които задържахме следъ обскрирането имъ. Следъ 1 минута чувамъ pistolетенъ вистрелъ къмъ дѣсната група войници. Веднага 4—5 вистрела на леката картечница, което пакъ се повтори, придружено съ 2—3 вистрела отъ пушка. Съ даването на pistolетния вистрелъ и откриване на огнь отъ дѣсната група, бързо изкомандувахъ: „Да не се стреля“ на нѣколко пѣти, като се събразявахъ да не се отвличаме навѣтре изъ дърветата, съ което цѣлата команда се излагаше на обхващане. Изпратихъ една връзка да отиде къмъ дѣсната група да предаде заповѣдта ми „Да не се стреля“ и групата да се прибере къмъ пѣтя.

„Както виждате, г-да, 10 войника, срещу които идва една тѣпна отъ гората, и тѣ не могатъ да я виждатъ! Капитанътъ вижда, че хората отъ тѣпната почватъ да правятъ отъ дветѣ страни обходъ и си нарежда да се разпредѣлятъ войницитъ по двама души, разпраша ги навредъ, за да заематъ цѣлото това пространство, което се обхваща отъ една такава голѣма група хора. Следъ като се чува pistolетенъ вистрелъ съ отъ групата, само тогава е стреляно въ с. Крънъ.

Отъ работниците: Не е вѣрно!

Р. Рангеловъ (раб): Това не е истина! Искаме анкета.

Отъ работниците: Той (Сочатъ Р. Рангеловъ) е билъ тамъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Азъ ще ви кажа, като е билъ той тамъ, какво е приказвалъ. — Капитанътъ виждайки, че 10 души войници сѣ малко и на сто крачки отъ мѣстото на войницитѣ се намира трупътъ на единъ падналъ убитъ, когато първия пѣтя не сѣ го забелязали — когато се връщатъ намиратъ трупа, и тогава

отива единъ отъ вашитѣ народни представители (Сочи работниците), който може да се намира ота тукъ между васъ — иска подкрепа, и тогава отива подпоручикъ Кръстевъ.

Подпоручикъ Кръстевъ донася следното: (Чете)

„Пристигнахъ съ командата си въ с. Крънъ въ помощъ на г. капитанъ Ивановъ, като помолихъ нѣколко селяни да ме ориентиратъ къде е г. капитанътъ, обаче нито единъ отъ тѣхъ не благоволи да ми каже. Най-после една жена ми събщи, че г. капитанътъ, заедно съ войници и стражари, е билъ при убития човѣкъ. Тогава спрѣхъ камiona въ крайнината на селото и съ единъ войникъ отидохъ да се представя на г. капитана. Пристигайки около мѣстото, гдето бѣше убитиятъ, видѣхъ една голѣма група отъ мъже и нѣколко жени, на брой повече отъ 200 души. Тукъ всички ме изгледаха съ едно презрение. Намѣрихъ г. капитана и му се представихъ. Той ми заповѣда да поведе хората си и да разпрѣсна тѣпата. Изпратихъ войника, който бѣше съ менъ, да доведе войницитѣ. Когато пристигнаха войницитѣ, чухъ, че нѣкои отъ тѣпата извикаха: „Убийци!“ Като дойдохъ войницитѣ, азъ имъ заповѣдахъ по легаленъ начинъ да помолятъ насѣбралитѣ се да се разотидатъ, като оставятъ при убития само близкитѣ му. Войницитѣ, подканяйки ги да се разотидатъ, срещнаха съпротива отъ нѣкои измежду тѣпата, които викаха: „Не, нѣма да си отиваме, нека умремъ всички като него достойно, но знайте, че и ние единъ день ще отплащаме“. Като чухъ тия думи, азъ отидохъ между тѣхъ и имъ казахъ: а бе, г-да, ние не сме дошли да убиваме хора, а да пазимъ реда и законитѣ въ страната, и ви моля да се оттеглите. Следъ тѣзи думи единъ отъ тѣхъ, съ срѣденъ ръстъ, гологлавъ, съ черъ костюмъ, извика: „Елате бе, сратя, елате тукъ всички при мене“ и се оттегля до една дебела върба въ крайнината на селото. При тѣзи негови думи, изведнѣжъ цѣлата тѣпна го заобиколи и той почна да имъ говори: „Другари, хора на черния трудъ! Ние трѣбва да оправдаемъ смъртта на нашия другаръ. Долу анархизма, долу тѣзи погони, долу тази военна подготовка! Г-да Азъ съмъ народенъ представителъ, избранъ отъ 5.700 души. Знаете, че ние ще отплащаме за всичко това. Долу правителството! Да живѣе съветска България! „Ура!“

Р. Рангеловъ (раб): Не е вѣрно. Това не сж мои думи. (Възражения отъ мнозинството).

Министъръ Н. Мушановъ: Е, ти ще кажешъ, че туй не е вѣрно, ...

Р. Рангеловъ (раб): Не съмъ казалъ това.

Министъръ Н. Мушановъ: ... а тоя офицеръ ще трѣбва да кажѣ лъжй. За какво? (Възражения отъ работниците)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министъръ Н. Мушановъ: За какво ще ги каже?

Н. Дойчиновъ (раб): На единъ офицеръ, който е убилъ човѣкъ, вѣрватъ, а на единъ народенъ представителъ не вѣрватъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Преди всичко, ти не разбира какво ти чета. Азъ ти чета, какво говори тоя офицеръ, който е дошълъ после, който не е вземалъ участие въ поранната случка.

Н. Дойчиновъ (раб): Трѣбва да бждете малко по-толерантенъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Ти не слушашъ какво ти чета. Азъ чета това, което говори единъ младежъ, който, идва после, неучаствуващъ въ първата случка. Какъвъ интересъ има да каже лъжй? Той още не знае какво е станало, тъкмо е дошълъ, отива при тѣпата и тогава видъ му говорите така.

Р. Рангеловъ (раб): Не съмъ казалъ тия думи

Министъръ Н. Мушановъ: А пъкъ вие да ми се закълнете, нѣма да повѣрвамъ Васъ, при наличността на тоя човѣкъ, който е дошълъ да изпълни службата си.

И. Василевъ (з): Нека ви каже Дойчиновъ, какъ обезоръжиха стражаря въ Нови-Пазаръ.

Х. Трайковъ (раб): А въ Говедаре знаете какво е ставало. Тогава надигахте вой, а сега мълчите.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министъръ Н. Мушановъ: Моля. Това е случката въ Крънъ. И азъ заключавамъ...

Н. Дойчиновъ (раб): (Възражава нѣщо)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Г. министре! Моля, позволете. Понеже народниятъ представителъ г. Дойчиновъ непрекъснато не позволява на г. министра да говори, азъ ще пристѣпя къмъ налагането санкция къмъ него и предлагамъ да бжде изключенъ за едно заседание.

Имате думата, г. Дойчиновъ, за обяснение.

Понже г. Дойчиновъ се отказа отъ думата си, моля, г. г. народнитѣ представители, които сж съгласни той да бжде изключенъ за едно заседание, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Къмъ Н. Дойчиновъ) Изключенъ сте, г. Дойчиновъ.

Н. Дойчиновъ (раб): Съгласно правилника азъ имамъ думата.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Азъ Ви питахъ.

Н. Дойчиновъ (раб): Съгласно правилника имамъ право да дамъ обясненията си въ 15 минути.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Азъ Ви дадохъ думата, но Вие се отказате.

Продължавайте, г. министре.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Чакайки да се направятъ питанятия въ Народното събрание още първия день, искахъ набърже да отговоря на тия питання при наличността на фактитѣ, които се изнасятъ. Азъ не зная за аутопсиитѣ, за които говори г. Станевъ, защото тѣ сж извършени вчера и азъ не съмъ получилъ още протоколитѣ за извършването имъ. Но, при фактическата обстановка, при наличността на фактитѣ, както сж отбелязани отъ двамата началници на части и както азъ ви ги излагамъ, вие действително ще има да ги преценявате, като дадете вѣра на тия хора, които излагатъ фактитѣ, или на съображенията на питачитѣ, които азъ смѣтамъ, че обориохъ съ всичкитѣ данни, които ви прочетохъ по-рано: азъ виждамъ, че тѣ иматъ желание да извъртватъ всичко, за да не се покажатъ, че участвуватъ въ всички агитации, наредби, провокации и насѣсквания, които се правятъ въ тѣхнитѣ окръжни.

Въ Дълбоки. При тая осторожностъ на капитанина, който на нѣколко пѣти е искалъ да увещава, докогато не сж го нападнали да го обезоръжатъ, да му взематъ пушката и цѣлата тѣпна е обградила 10-тѣ души войници, дотогѣ той не е повикалъ други войници за помощъ. Но когато е дошълъ съ 10-тѣ души войници и се вижда заграденъ отъ задната частъ отъ тѣпата, стрелялъ е надъ нея и въ рѣкопашенъ бой падатъ нѣкои. Г. окръжниятъ управителъ ми събщи, че г. Станевъ го е помолилъ още презъ деня да отиде той да прави анкета. Азъ заповѣдахъ на окръжния управителъ да не допуска г. Станевъ самъ тамъ.

М. Станевъ (раб): Разбира се.

Министъръ Н. Мушановъ: Азъ говоря ачйкъ, откровенно. Азъ не лъжа; азъ казвамъ туй, което съмъ извършилъ, и искамъ вие да ми кажете какво сте извършили, но вие криете, вие лъжете...

М. Станевъ (раб): Кажете, кажете.

Министъръ Н. Мушановъ: Защото въ това време, когато сѣдебнитѣ власти сж на мѣстото си, тамъ нѣма партизанство, тамъ нѣма политика, тамъ има власти, които сж натоварени да разследватъ случката. Тѣ си отидоха. Следъ тѣхъ, обаче, окръжниятъ управителъ заедно съ двама други адвокати и, ако се не лъжа, народниятъ представителъ Ачковъ, и четирмата сж ходили на мѣстото да разследватъ случката. Следствието се води. Това сж даннитѣ, които ние имаме. И днесъ вие ще ни кажете, че азъ съмъ насърдчавалъ или насѣсквалъ! Че какъ може въоръжена сила, било полиция или войска, да търпи да се огражда, да се обезоръжава и да стои за поругание? (Възражения отъ работницитѣ)

П. Напетовъ (раб): Тѣ иматъ Вашитѣ заповѣди. Кого гъжете?

Министър Н. Мушанов: Вие носите това от съветска Русия. Вие знаете какъ стрелятъ тамъ.

П. Напетовъ (раб): Тамъ не стрелятъ.

Министър Н. Мушанов: Въ телеграми вие злобно и надменно се надсвивате, че полицията, състояща се отъ 8—10 души стражари, не е могла да разпръсне една тълпа отъ 200 души — може би отъ малодушие не сж направили това, азъ ще провѣря и утре ще ги уволня. (Възражения отъ работниците)

П. Напетовъ (раб): Туй не е ли насърдчение?

Министър Н. Мушанов: Не е насърдчение. Азъ не зная власт, която да капитулира. Тукъ има заповѣдъ и тя е трѣбвало да се изпълни. Има кой да отговаря предъ васъ, предъ Парламента. Да се надсвивате вие, господа, и надменно да приказвате, че сте могли нѣкъде да надвиете властта и че сте я победили, за да насъсквате, щомъ искате да вървите по този пътъ, поемете отговорността за случките, не ги отдавайте на властта. Когато тя е слаба, вие се гаврите съ нея; когато тя изпълнява дълга си, вие я ругаете. Кое право искате вие да гарантираме ние въ тая страна?

Нѣкой отъ работниците: Правото на събрания.

Министър Н. Мушанов: Ние не можемъ да се оставимъ така — на вашитѣ революционни похвати. И затуй казваме: недейте дири отговорноститѣ другаде, ще ги подирите у васъ; и когато станатъ нещастни случки, каквито сж станали, погледнете на себе си най-напредъ. Защото моето мнение е, че ако нѣмаше народни представители, които да ходятъ въ провинцията, въ тия мѣста, да агитиратъ, никъде нѣмаше да стане такава случка. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

М. Бечевъ (д): (Къмъ работниците) Вие сте бездѣлници, хъшлаци! Безсрамници! (Възражения отъ работниците) Вие сте поплонковци, вие сте продажници! (Възражения отъ работниците)

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Моля, господа!

Министър Н. Мушанов: Г-да! Ето ви списъкътъ на народнитѣ представители, които въ недѣля бѣха по събранията: (Чете) „Петко Напетовъ — въ Ямболъ“ . . .

Отъ работниците: Той бѣше тукъ.

Министър Н. Мушанов: Петко Напетовъ съумѣ да се скрие. (Смѣхъ всрѣдъ мнозинството)

Нѣкой отъ работниците: Хайде, сега пъкъ друго!

П. Напетовъ (раб): Г. министре! Ще Ви доведе 50 души софийски граждани, които ще Ви заявятъ, че тукъ бѣхъ. Видѣхъ ме хора отъ Демократическия сговоръ.

Министър Н. Мушанов: Г. Напетовъ! За Вашето алиби ще ми извадите вѣроятно свидетелстването на нѣкоя Ваша компания, на която дължността е да лъже, за да успѣе болшевишката пропаганда? Когато Ви дириха тукъ, въ София, Ви нѣмаше.

П. Напетовъ (раб): Кой полицай ме е дирилъ?

Министър Н. Мушанов: А бе, г-да, да сме наясно. Казахъ ви: и при 1 май и сега при 6 септемврий — и ви го казвамъ много откровенно — каквото правимъ, правимъ го не защото сме жестоки хора, за да искаме кърви да се лѣятъ въ страната, да се боримъ съ народа и да го стреляме. И ако вземахме мѣрки преди 6 септемврий да арестуваме въ София 120 души, които щѣха да правятъ беля, и ги пушнахме на другия денъ, то бѣше направено съ целъ да спасимъ невиннитѣ и да спасимъ васъ самитѣ. Разберете това!

Отъ работниците: Добре ги спасихте!

Министър Н. Мушанов: Защо ходите въ селата? Защото тамъ има наивни и добри хора, които можете да хващате въ вашитѣ мрежи. (Възражения отъ работниците) Но азъ съмъ увѣренъ, че, следъ прекарания опитъ, втори пътъ нѣма да отидатъ селянитѣ подиръ васъ. (Възражения отъ работниците)

Азъ ще ви прочета сега списъка на народнитѣ представители, които сж били въ недѣля на събрания. (Продължава да чете): „Петко Напетовъ — въ Ямболъ; Запрявъ Ивановъ — въ с. Царь-Аспарухово, Старозагорско; Георги Вангеловъ — въ с. Мъглишъ, Казанлъшко; Господиъ Лоловъ — въ Бургазъ; Тодоръ Куцаровъ — въ с. Тръмбешъ, Търновско; Сава Тошевъ — въ Севлиево; Трайко Христовъ — въ Хасково; Лазаръ Станевъ — въ с. Козлуджа, Варненско; Александъръ Наумовъ — въ Пирдопъ. Петко Стоевъ — въ Ломъ; Стаматъ Ивановъ — въ Троянъ“.

П. Напетовъ (раб): За мене Вие не знаете кѣде съмъ билъ, а за всички други — знаете!

Министър Н. Мушанов: Нека призная, г-да, безсилието си, че не сме могли и него да удовимъ.

Н. Савовъ (д. ср): Защото се криятъ.

М. Станевъ (раб): Кой се крие?

Б. Кръстевъ (раб): Ние не се криемъ. Вие се криете отъ народа. Ние искаме да бждемъ между народа.

М. Станевъ (раб): Не ние се криемъ, г. министре, но Вашата полиция Ви дава невѣрни сведения кѣде сме.

П. Стоевъ (раб): Вие се криете отъ народа. Ние не се криемъ.

Министър Н. Мушанов: За щастие, г. Бояджиевъ не бѣ заловенъ отъ полицията, но бѣ уловенъ на страницитѣ на в. „Зора“, кѣдето бѣше отпечатанъ ликътъ му заедно съ тоалета му. (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ мнозинството)

А. Бояджиевъ (раб): Азъ предлагамъ една комисия отъ работници да отиде да прегледа всички мои и всички Ваши вещи, за да си ги развѣнимъ.

Отъ мнозинството: А-а-а!

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Моля, г. Бояджиевъ.

Министър Н. Мушанов: Ама азъ не съмъ комунистъ и болшевикъ, за да си сравняваме вещитѣ съ Вашитѣ.

П. Стоевъ (раб): Това показва какво мислите за работниците.

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министър Н. Мушанов: Г. г. народни представители! Отъ фактитѣ, които ви изложихъ, се вижда, че въ с. Крънъ тълпата е била насъскана да се бори срещу полицията, да се покаже горда, както е казано въ единъ пасажъ отъ наставлението, което имъ е дадено, защото, който не се бори срещу полицията, ще се счита за предателъ отъ тѣхно гледище. Виждате какъ се организира масата, за да може да разпръсне оная верига войска, командувана отъ единъ поручикъ, която е дошла да охранява реда.

Б. Кръстевъ (раб): А вие защо се борихте срещу сгвористката полиция на 21 юний?

Министър Н. Мушанов: Така че легендата за нѣкакво ученическо утро въ с. Дълбоки и легендата, че за с. Крънъ тръгна 8 души съ автомобилъ, се изпаряватъ. Събранията въ с. Царь-Аспарухово и въ с. Енина сж били обявени, но поради мѣрките, които се взеха, се попрѣчи на хората да дойдатъ въ такова множество, въ което вие желаете, за да не се разправя полицията съ по-голямъ агломератъ отъ хора.

П. Стоевъ (раб): А вашиятъ Стефанъ Стефановъ връзваше джандаритѣ по време на изборитѣ.

Министър Н. Мушанов: Вие, г-да, които понѣкога имате куражъ да насъскате невиннитѣ селяни и граждани да отиватъ да се борятъ съ полицията и войската, ще трѣбва да знаете, че ще носите отговорноститѣ за невиннитѣ жертви, а не полицията, защото вие сте слѣпи орѣддия на една политика, която може да ползува само васъ лично, но която не ползува България. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

М. Станевъ (раб): А вие сте орждия на друга политика, която се инспирира отъ Лондонъ и Парижъ.

Х. Манафовъ (д): Но всѣки случай българска политика, а не чужда политика, ние не сме чужди орждия.

М. Станевъ (раб): Вашата политика е политика на французкитѣ империалисти и на английскитѣ капиталисти, чиито орждия сте. Тоза е политика, която вие крепите.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Ние сме орждия на една друга политика — на политиката на българската държава.

П. Стоевъ (раб): Не на работниците и селянитѣ.

Министъръ Н. Мушановъ: Ние смѣтаме, че българската държава е за българитѣ. При тежкитѣ обстоятелства, въ които живѣе нашата страна, при бедственото положение, въ което се намира цѣлото ни отечество, ние искаме полка-лека, при нашитѣ политически и стопански условия да подобряваме хала на беднитѣ, на трудящитѣ се, на слабитѣ, защото знаемъ, че въ свѣта всички реформи, добити бавно, сѣ по-трайни, отколкото реформитѣ, добити по революционенъ пѣтъ, който на васъ вие е посоченъ отъ тамъ, където вие се плащате, за да вървите по него. (Възгласения отъ работниците)

П. Напетовъ (раб): За това докарахте народа до просияшка тояга.

А. Бояджиевъ (раб): Затуй на нашитѣ другари Сѣби Димитровъ и Атанасъ Неновъ имъ спрориха кокалитѣ въ Пловдивъ. Това е заплатата имъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Нашата политика е ясна. Азъ ви казахъ и по-рано, казвамъ ви и сега: Г-да! Вие може да тържествувате само върху единъ просташки народъ, само върху единъ невежа народъ. (Възгласения отъ работниците) Историата показва, че въ Русия, при единъ 130-милионенъ народъ, 120 хиляди души, организирани въ комунистическата партия, можаха да направятъ единъ социаленъ експериментъ, който коштува толкова много на руската държава, за да не могатъ умни и разумни хора, при по-тежки условия за работническото на западъ, да се поддадатъ на вашата вѣдига. Въ Америка има 7 милиона безработни, въ Германия 7 милиона, въ Англия сѣщо 5 милиона, които не сѣ въ добро положение.

М. Станевъ (раб): Колонитѣ да сѣ живи.

Министъръ Н. Мушановъ: Но съзнателнитѣ работнически маси тамъ знаятъ, че днешнитѣ тежки условия сѣ тежки за всички, че всички изнемогватъ и дирятъ срѣдства да подобрятъ положението си. Но никога разумното и просвѣтеното човѣчество нѣма да си наложи хомата на една власть, каквато е съветската власть, за която нѣма човѣшка личностъ, . . . (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

М. Станевъ (раб): Въ буржуазно-фашисткитѣ държави личността е много гарантирана!

Министъръ Н. Мушановъ: . . . за която нѣма свобода, за каквато плачете, при която нѣма редъ, за който вие плачете, за която нѣма партия, а има само тирания и мизерия. И вашия идеалъ, когато го съпоставимъ съ вашитѣ методи за борба, ние ще го отхвърлимъ. Въ тая демократична страна България виждаме здравъ смисълъ въ народа и желание у всички за подобрене хала на трудящитѣ се. А вие това искате да парализирате. Вие искате да парализирате най-много новата власть, като я увявявате, особено въ селото, като доказвате, че не сме способни да направимъ нищо, та да можете много лесно да разигравате вашия конь. Ще се излъжете въ това! Най-откровенно ви казвамъ: следъ тия опити, които направихте, и при тия жертви, които се дадоха, азъ гледамъ дѣлата ви. Днесъ азъ не съмъ законодатель, нито съдия, азъ съмъ шефъ на полицията, която охранява реда въ страната. Въ тѣзи прояви, въ които виждамъ, че болшевишки приеми се прилагатъ на практика, азъ, безъ да чакамъ Парламента, ще си взема мѣрки, нѣма да оставя събитията да дойдатъ преди мене, азъ ще съмъ преди тѣхъ. Демокрацията, която вие смѣтахте мекушава, нѣма я вече. Фактитѣ въ чужбина навредъ доказаха; вие си измѣнихте методитѣ, и демокрацията си измѣни методитѣ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

А. Бояджиевъ (раб): (Възгласява нѣщо)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министъръ Н. Мушановъ: Г. Смиловъ каза: „Недейне прибѣгва къмъ палиативи; докато допускате тѣзи тукъ (Сочи работниците) като легална партия, ще имате инциденти, ще имате жертви“.

Нѣкой отъ работниците: Кой ги докара тукъ?

Министъръ Н. Мушановъ: Азъ мога да приема, че има доза отъ истина въ казаното отъ г. Смилова — че комунистическата партия получи сега мораленъ авторитетъ чрезъ тия 32 души представители въ Народното събрание. Но тѣ не отговарятъ на народното настроение, тѣ сѣ едни книжни народни представители. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството и възгласения отъ работниците) Азъ ще ви кажа защо. Защото при стария избирателенъ законъ, безъ централната листа, вие щѣхте да бѣдете тукъ само седемъ души. Ако въ изборитѣ не се състезаваха две голѣми партии — Демократическиятъ сговоръ и Блокътъ, вие, г-да, нѣмаше да вземете повече отъ 7 мандата. Значи, не народното довѣрие отдолу ви е докарало толкова много, а единъ законъ, който създаде възможностъ да вземете отъ централната листа 24 мандата. Иначе вие само седемъ души щѣхте да бѣдете тукъ. (Възгласения отъ работниците) Сега вие дойдохте 32 души, 32 души представители на комунизма въ българския парламентъ — това действително е много. То не прави впечатление само въ България, то прави впечатление и въ чужбина, гдето се зачудиха какъвъ е тоя скокъ: отъ 4 души народни представители въ миналата камара, комунистѣ ставатъ въ тая камара 32 души.

Нѣкой отъ работниците: Народътъ ни иска.

Министъръ Н. Мушановъ: У хората, които не знаятъ избирателната реформа, се създава впечатление като-че комунизмътъ у насъ получава единъ тласъкъ. Вие сте само 14 хиляди души организирани хора, но вследствие недоволството, което се създаде отъ условията, въ които е поставенъ нашиятъ народъ, за васъ гласуваха 150 хиляди избиратели, обаче за тия партии, които сѣ срещу васъ, гласуваха 1.200.000 души.

А. Бояджиевъ (раб): Оставете тогава, народътъ да ни гони, а не полицията.

А. Капитановъ (з): Вие съ законъ дойдохте, и съ законъ ще си отидете. Ако, както вие насѣквате народа, ние, другитѣ партии, насѣкваме нашия народъ въ селата, мислите ли, че вие ще харосате?

Д. Икономовъ (раб): Подъ „народъ“ разбирате полицията.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) .

Т. Бошнаковъ (з): Втори пѣтъ полицията нѣма да дойде, а селянитѣ ще ви вържатъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Г-да! Увѣрявамъ ви, че по-добре е властта да вземе мѣрки, отколкото да остави безвластието да се справи съ васъ.

А. Бояджиевъ (раб): Съ куршумъ.

Министъръ Н. Мушановъ: По-добре е да не оставимъ безвластието да се разправя съ васъ.

П. Напетовъ (раб): Терорътъ е по-добър!

Х. Трайковъ (раб): Сговорътъ правѣше сѣщото, както вие сега.

Министъръ Н. Мушановъ: Азъ правя туй, което правя, и открито се разправямъ съ васъ въ Парламента и желая на открито да се разправяме. И сега ви заявявамъ, както онзи день ви заявихъ: нѣма да допусна въ България болшевишки методи и болшевишка пропаганда. Казахъ ви, че нѣма да ви позволя събрания. Дадохъ ви доказателства — никѣде въ недѣля не допуснахъ събрания. Ако се опитате пакъ, ще срещнете организираната държава срещу си.

А. Бояджиевъ (раб): Пакъ заплашване.

Министъръ Н. Мушановъ: Нѣма заплашване. Вие ме заплашвате, че ще водите борба. Да сме на чисто. (Възражения отъ работниците!) Азъ ще взема мѣрки, доколкото законитѣ допускатъ, и нѣма да излѣза вънъ отъ законитѣ.

Днесъ азъ мога да кажа, че сѣ извършени престѣпления и сѣдебнитѣ органи сѣ на мѣстата си, тѣ ще разследватъ всички случаи. И азъ съмъ убеденъ, че даннитѣ, които имамъ и които ще събератъ сѣдебнитѣ органи, ще установятъ, че безъ ваше подстрекателство тия изстѣпления не можеха да станатъ. (Рѣкоплѣскания отъ мнозинството) И когато прокуроритѣ ми дадатъ своитѣ мнения, ние ще се справимъ съ имунитета на тия народни педставители, които сѣ подстрекавали.

Нѣкой отъ работниците: Детективитѣ по-добре ще се справятъ.

Б. Смиловъ (нац. л. о): По-добре е да направите това, отколкото да хвърляте войската да се разправя. Това е нѣщо, което никой пътъ нѣма да ви се прости. (Възражения отъ мнозинството, викоуе „Долу!“ и силно тропане по банкитѣ)

Нѣкой отъ мнозинството: Вие сте били бившъ министъръ, а сега сте съ комуниститѣ. Позоръ!

Б. Смиловъ (нац. л. о): (Къмъ министъръ Н. Мушановъ) Миналата година кавахте, че тия (Сочи сговориститѣ) сѣ окървавили своитѣ рѣце. Какво правите Вие сега отъ министерската маса? За най-малкитѣ събрания ще хвърляте войската и ще излагате нейния авторитетъ!... (Възражения и силно тропане по банкитѣ отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Моля, г. Смиловъ! (Шумъ. Народниятъ представителъ Б. Смиловъ продължава да говори всрѣдъ продължително силно тропане по банкитѣ отъ мнозинството. Пререкания между А. Буковъ и Б. Смиловъ)

Д-ръ Г. Димитровъ (з): (Къмъ Б. Смиловъ) Вие ли ще ни давате акълъ?

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Моля ви, г-да! Г. Смиловъ! Моля Ви се, не прекѣсвайте г. министра

Н. Стамболиевъ (з): Това е провокация, г. Смиловъ! Вие се явявате защитникъ на провокаторитѣ!

Б. Смиловъ (нац. л. о): Вие знаете ли какво приказвахте въ Варна? (Тропането по банкитѣ отъ мнозинството продължава)

Д-ръ Г. Димитровъ (з): (Къмъ Б. Смиловъ) Вие провокирате! Вие не допринасяте за омиротворението на страната, Вие поощрявате комуниститѣ! Превратаджии!

Б. Смиловъ (нац. л. о): (Говори нѣщо, но отъ голѣмъ шумъ не се чува)

Н. Стамболиевъ (з): Азъ съжалявамъ, че Вие се явявате като провокаторъ къмъ българската държава. Вие трѣбва да си посипите главата съ пепель. Мѣстото Ви не е тукъ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Моля Ви се, г. Стамболиевъ, тишина.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Недейте се вълнува. Г. Смиловъ си има свое гледище.

М. Станевъ (раб): Ние днесъ гледаме една великолепна картина — че и вие (Сочи мнозинството) си служите съ войската, и тѣзи, които ви упрѣкватъ (Сочи Б. Смиловъ), сѣ си служили съ войската. (Тропане по банкитѣ отъ мнозинството)

А. Николаевъ (з): Добре сте седнали едни до други!

Н. Дойчиновъ (раб): (Казва нѣщо. Възражения отъ мнозинството)

С. Ризовъ (з): Дветѣ теории на диктатурата, дѣсната, въ лицето на г. Смиловъ, и лѣвата, въ лицето на комуниститѣ, се съединяватъ!

Д-ръ Г. Димитровъ (з): (Къмъ Б. Смиловъ) Вие ги докарате тукъ, а сега искате да ги изгонимъ.

Н. Стамболиевъ (з): (Къмъ Б. Смиловъ) Вие, който сте душата на преврата, най-голѣмиятъ фашистъ въ България, ги защитавате.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Вие какво сте приказвали въ Варна?

Н. Стамболиевъ (з): Има история, нека тя да ме сѣди за това, което съмъ приказвалъ. Азъ съмъ приказвалъ, но какво сте приказвали и Вие предъ варненци, и това ще кажа.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Силно звѣни) Моля Ви се, г. Стамболиевъ.

А. Бсяджиевъ (раб): Вие насърчавате изстѣпленията на полицията надъ трудящитѣ се. (Възражения отъ мнозинството)

Министъръ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Азъ не зная защо се вдига толкова смутъ въ Събранието. Г. Смиловъ поддържа едно по-строгъ, или по-прямо гледище, по начина да се отървемъ отъ болшевишката опасностъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Най-малко той има право да го поддържа.

Министъръ Н. Мушановъ: Той иска да разрешимъ радикално въпроса, да отрѣжемъ раната окончателно. Той казва: „Вмѣсто да отиватъ да се разправятъ съ тѣхъ войската и стражата, вземете законни мѣрки да ги махнете отъ Парламента“.

Нѣкой отъ мнозинството: А тѣ ги докараха тукъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Г-да! Азъ като министъръ на вътрешнитѣ работи ви давамъ отговоръ по едни питання за нещастни случки. Отъ даннитѣ, съ които разполагамъ, виждамъ, че народни представители отъ Работническата партия сѣ подстрекавали маситѣ, и че безъ тѣхното подстрекаване никѣде нѣмаше да има инциденти. Азъ чакамъ разследванията на прокуроритѣ и ще си взема мѣркитѣ.

Г-да! Нека да не се заблуждаваме по отношение депутатската неприкосновеностъ. Азъ 25 години съмъ говорилъ — и сега поддържамъ сѣщото, безъ да измѣня една дума — че депутатската неприкосновеностъ има за целъ да гарантира Парламента — да не би по партизански вѣяния да се извадятъ отъ Парламента хора, противници на властващата партия, и, следователно, да имъ се отнеме възможността да бѣдатъ представители на народа — но депутатската неприкосновеностъ не значи, че ако нѣкой народенъ представителъ е извършилъ престѣпление вънъ, не трѣбва да се наказва.

Нѣкой отъ работниците: Престѣпление ли е, когато се прави събрание?

Министъръ Н. Мушановъ: Всѣки народенъ представителъ, който извърши престѣпление, може да се сѣди.

Х. Трайковъ (раб): Но да се сѣди, а не да се бие.

Министъръ Н. Мушановъ: Моля, слушай малко, когато не разбирашъ. — Ако извърши престѣпление, наказуемо съ повече отъ 5 години затворъ, споредъ парламентарната практика, иска се разрешение отъ Народното събрание, за да му се отнеме депутатския имунитетъ. Г-да! (Къмъ работниците!) Ако вие сте били подстрекатели, азъ ви увѣрявамъ, че, по силата на закона, вашиятъ депутатски имунитетъ ще падне, вие ще бѣдете дадени подъ сѣдъ и ще си излѣзете отъ Парламента. (Рѣкоплѣскания отъ мнозинството)

Нѣкой отъ работниците: Намѣрихте му разковничето!

Министъръ Н. Мушановъ: Нѣма защо да ви създаваме ореолъ на мъченици, защото една нещастна реформа, противъ която съмъ се борилъ тукъ по-горещо отъ всички — думата ми е за избирателната реформа — ви доведе тукъ.

С. Василевъ (д. сг): Азъ съжалявамъ, че не успѣхте.

Министъръ Н. Мушановъ: И азъ съжалявамъ. — Г-да! Ние искаме да пазимъ законитѣ и Парламента, не за ваше удоволствие, но за режима, който ние поддържаме. Ние не искаме да си служимъ съ крути мѣрки. Още имаме време.

Вашата централна листа още не е провѣрена отъ Парламента, да я видимъ каква е. Ние сме въ началото още на нашата работа. Азъ ви казвамъ, че вие самички, безъ да го желаемъ ние, създахте доказателства противъ васъ. Не ги създадохъ азъ.

Така че и по този въпросъ отговарямъ: срещу народните представители, които сѣ ходили да подстрекаватъ, сѣдебнитѣ власти ще ни дадатъ доказателства. Следъ като се събератъ данни отъ сѣдебнитѣ власти, тогава, г. г. народни представители, ще имамъ случай да ви дамъ второ изложение и да ви кажа какво се установява по тѣхъ. Този день нѣма да е далечъ и смѣтамъ, че тогава съ народнитѣ представители отъ крайната лѣвица ще бждемъ начисто.

Г-да! Съ това завършвамъ изложението си. Моля ви да ме извините за многото време, което ви отнехъ.

Г-да! Нашата страна, съ нейната дребна собственост, съ нейната стопанска структура, при липсата на голѣми класи, които историята въ другитѣ страни е създадала — на капиталисти, на благородници и пр. — представлява всички условия за единъ демократиченъ режимъ. Важното е, всички, съзнавайки, че страната ни боледува, че се намира въ тежко стопанско положение, че държавата ни е въ бедствено финансово положение, да се проникнемъ отъ нашата длъжностъ като народни представители и постепенно — защото не може да се върви така бързо, както смѣтатъ долу — съ добра воля и желание да направимъ нѣщо за лѣкуване ранитѣ, отъ които боледуваме. Съ тѣзи севди, дошли отъ чужда земя, кждето народътъ страда, кждето традиции, нравственостъ, религия, всичко е рухнало, недейте смѣта, че можете така леко да преобразите нашата страна. Има и други пѣтица, по които други течения на социализма въ чужбина, вървятъ. Утрешниятъ день не е извесенъ. Предъ човѣчеството стои една завеса, задъ която то мъчно може да види, но то върви бавно, постепенно по своя еволюционенъ пѣтъ. Ние не можемъ да не държимъ смѣтка за нашитѣ обективни условия и да не вървимъ постепенно къмъ реформи, къмъ задоволяване духовно и материално беднитѣ класи.

Г-да! Нѣма защо да се лъжемъ — азъ не обичамъ, да се лъжа — нѣма да допусна болшевишка агитация, нѣма да допусна тържеството на съветизма въ България. Азъ съмъ представител на тѣзи партии, които смѣтамъ, че сѣ българскиятъ народъ и предъ този народъ азъ нѣма да капитулирамъ. Азъ искамъ да живеѣ България. (Бурни ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представител г. Антонъ Кантарджиевъ, да каже доволенъ ли е отъ отговора на г. министра.

А. Кантарджиевъ (д): Доволенъ съмъ.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представител г. Митю Станевъ, да каже доволенъ ли е отъ отговора на г. министра.

М. Станевъ (раб): Г. Мушановъ въ общата частъ на своята речъ постави една фалшива основа. Първо, той иска да изкара, че движението на работничеството и на селскитѣ маси у насъ е дѣло на външна пропаганда.

Министъръ Н. Мушановъ: Вие сами подчертавате това.

М. Станевъ (раб): Ако бѣше така, тѣзи селски и градски маси нѣмаше да вървятъ по този пѣтъ. Нѣщо друго има. Пропагандата и движението на маситѣ се коренятъ въ материалното състояние на тѣзи маси, които сѣ гладни, които изнемогватъ въ мизерия, въ безправие, въ непросвѣтлостъ, въ некултурностъ и измиратъ отъ болести.

Министъръ Н. Мушановъ: Вие сте били мой учител и знаете, че нѣма страна въ свѣта, която въ просвѣтно отношение да стои по-горе отъ България. Какво говорите? Не Ви е срамъ!

М. Станевъ (раб): Това не е нищо друго освенъ движение на маситѣ за повече хлѣбъ и за повече свобода.

Министъръ Н. Мушановъ: Вие ли ще дадете тази свобода?

М. Станевъ (раб): Прочее невѣрни сѣ сведенията, които Ви се даватъ.

Поради тия съображения, азъ не съмъ доволенъ отъ отговора на г. министра.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представител г. Димитъръ Икономовъ, да каже доволенъ ли е отъ отговора на г. министра.

Д. Икономовъ (раб): Г. г. народни представители! Азъ съмъ доволенъ само отъ една точка отъ отговора на г. министъръ Мушановъ: дето той ни обеща, че сегашнитѣ разисквания или поне даннитѣ, за които той говори, ще бждатъ изнесени въ напечатани брошури предъ цѣлия народъ — ако добре съмъ го разбралъ. Ние искаме това. Това е изпълнение и на една отъ точкитѣ въ платформата на Народния блокъ, въ която се казва, че вие ще се борите съ идеи. Заповѣдайте!

Министъръ Н. Мушановъ: Ами че дневницитѣ на Народното събрание нали отиватъ въ всичкитѣ общини!

Д. Икономовъ (раб): Има да направя и една втора декларация. Вие казвате, че въ Ваши ржце има извънредно много материалъ, даже такъвъ материалъ, който ние не знаемъ. Декларирамъ Ви съ честността на единъ депутатъ — и въ това отношение съмъ готовъ на анкета — че голѣма частъ отъ тая литература, която Вие притежавате, е апокрифна. Тя се съчинява въ различнитѣ представителства въ Европа и се предава тукъ, въ България, като нѣщо ценно. (Възражения отъ мнозинството) Историята познава, че въ Берлинъ се съчини единъ документъ, г-да, който принуди английския министъръ на вътрешнитѣ работи Хиксъ да прави обискъ въ помѣщенията на търговското представителство на съветска Русия въ Англия. И възъ основа на този документъ се скъсаха дипломатическитѣ отношения между Русия и Англия. Въ това отношение има такова съвършенство, че действително може да се напълнятъ папкитѣ на г. министра съ много материалъ. Обаче този материалъ търпи не само корекция, но търпи и истинско опровержение.

Х. Манафовъ (д): Ако седите мирно, ще го опровергате; ако не седите мирно, ще го потвърдите.

Д. Икономовъ (раб): По-нататкъ г. Мушановъ каза, че не подстрекава. Азъ ще му посоча пакъ единъ примѣръ — нека ми позволи, който бѣ даденъ отъ единъ неговъ покоенъ другаръ. Въ 1908 г., г. министре, когато Вие взехте властта, . . .

Министъръ Н. Мушановъ: И това е легенда.

Д. Икономовъ (раб): Вие не знаете какво ще ви кажа.

Министъръ Н. Мушановъ: Зная го, защото нѣма друго, за което да ми говорите. Но азъ Ви казвамъ, че е легенда.

Д. Икономовъ (раб): Вѣроятно знаете нѣщо, но то нѣма да се съвпадне съ това, което азъ ще Ви кажа. — . . . когато г. Такевъ бѣше министъръ на вътрешнитѣ работи, . . .

Министъръ Н. Мушановъ: Нѣма за какво друго да говорите — азъ го зная!

Д. Икономовъ (раб): . . . въ Чирпанъ единъ старши стражаръ би единъ гражданинъ; въ Враца сѣщо така единъ приставъ би единъ гражданинъ. Тогава г. Такевъ подаде една телеграма до своитѣ подведомствени служители, която се напечати на времето въ в. „Време“. Въ тази телеграма той каза предъ публичността така: „Уволнявамъ ги, защото не позволявамъ въ българскитѣ участъци да се бие“. Следъ това като съ магическа прѣчка се прекратиха побоищата. А сега какво става? До вчера ние изнасяме предъ правителството на Демократическия сговоръ, че се вършатъ издевателства, побоища, престѣпления и то такива, каквито само инквизицията може да посочи. И когато тия издевателства и побоища продължаватъ, ние казваме така: системата-продължава, тя се насърждава отъ най-върховнитѣ управници въ тази страна. Отъ това следва, че всички инструкции, които се даватъ и на окръжни управители, и на околийски началници за отношенията имъ спрямо Работническата партия и спрямо ония, които свикватъ събрания, сѣ сѣшитѣ, които се даваха и презъ времето на г. Ляпчевъ.

По-нататкъ. Азъ не съмъ доволенъ отъ отговора на г. министра въ всички други части, защото изнесеното отъ него не отговаря на фактическото положение. Ако Вие, г. Мушановъ, искате точно да се справите, нѣмаше да изслушате набързо рапортитѣ на околийскитѣ началници и окръжнитѣ управители. Вие знаете, че въ България сѣществувала практика — и презъ време на война, и днесъ — отъ взводния командиръ до ротния командиръ обикно-

венно да казват: „На фронта е все спокойно“. Това показва, че тѣ се стараят да дадат само такива данни, които ще оправдаят тѣхното държане предъ тѣхния началник. Обаче, винаги трѣбва да си служимъ съ следната максима: да изслушваме и другата страна. И когато анкети и изследвания бждатъ направени въ присѣствието на заинтересованитѣ работници и селяни — собствено не заинтересовани, а които сж били свидетели на случката — тогава заключенията могатъ да бждатъ правилни.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Моля Ви се, г. Икономовъ, 5-тъ минути изтекоха.

Д. Икономовъ (раб): И Вие, г. министре, именно трѣбваше да изчакате тия анкети, преди да кажете своята дума. Ето защо азъ не мога да бжда доволенъ отъ Вашия отговоръ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата г. министрътъ на вътрешнитѣ работи.

Министръ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Нека констатирамъ отъ своя страна, че самиятъ фактъ, какво уважаемиятъ г. представителъ отъ крайната лѣвица твърди, че е апокрифно онова, което азъ чета тукъ — вие, г. Икономовъ, твърдите, че то е апокрифно — . . .

Д. Икономовъ (раб): Азъ твърдя това за голѣмата частъ отъ литературата, която притежавате.

Министръ Н. Мушановъ: А, за голѣмата частъ! Азъ Ви чета вашитѣ издания. Ако ги отхвърляте, то е друго. Това сж работи отъ вашия вестникъ, това сж тезиси, съ които въ Русия се хвалятъ, съ които се гордѣятъ. Вие въ България, защото не ви изнася, се прикривате и се плашите отъ тѣхъ, като казвате, че не сте комунисти. Навредъ, обаче, се хвалятъ съ тѣзи тезиси, защото не искатъ да правятъ фалшификация съ убежденията си, както правите вие. (Възражения отъ работницитѣ)

Д. Икономовъ (раб): Премахнете закона за защита на държавата.

Министръ Н. Мушановъ: Това, което ви чета азъ, не е, освенъ една извадка отъ вашъ вестникъ — „Internationale communiste“ отъ 30 юний 1931 г. Ако искате да ви донеса броя.

П. Стоевъ (раб): Не сте го чели тукъ.

Министръ Н. Мушановъ: Азъ ще ви донеса този брой отъ вестника.

Нѣкой отъ работницитѣ: Само Вие си го знаете това.

Министръ Н. Мушановъ: Г-да! Тази диверсия нѣма да mine. Онова, което е тезисъ на болшевизма по отношение на пропаганда и организация, азъ ви го доказвамъ съ вашитѣ брошури, съ вашитѣ афиши и съ вашитѣ вестници. Тѣ апокрифни ли сж? Самиятъ фактъ, г. Икономовъ, че Вие, подъ натиска на всички тѣзи доказателства, хвърляте апокрифностъ върху тѣхъ, показва, че сте хванати въ капана.

Отъ работницитѣ: Ха!

Министръ Н. Мушановъ: Вие вземате сега доказателства отъ какво? Отъ това, че покойниятъ Такевъ е правилъ нѣщо. За този, който е билъ министръ на вътрешнитѣ работи, много малко добри думи ще се чуятъ. Действията на единъ министръ на вътрешнитѣ работи се схващатъ относително: за едни тѣ могатъ да бждатъ добри, за други — лоши. Г. Икономовъ! Онзи случай, за който говорите, е преди 22 години. Тогава азъ бѣхъ младъ човѣкъ. Ако покойниятъ мой другаръ Такевъ бѣше живъ въ днешно време, . . .

А. Буковъ (з): (Къмъ работницитѣ) Щѣше да ви стреля

Министръ Н. Мушановъ: . . . познавайки го отъ дълго време, знаейки колко обичаше той страната и колко енергично знаеше да държи — азъ съмъ при него ученикъ — чини ми се, че Вие нѣмаше да имате смѣлостта да твърдите, че той ще вземе ваши теркове за управление. Недейте се лъга. Това едно. Второ, ще разберете — надѣвамъ се, че така ще бжде — че отсега нататкъ, който ще идва на моето мѣсто, нѣма да идва съ разбиранията отъ преди 15 години. И България, и свѣтътъ днесъ живѣятъ при съ-

вършено други условия и стопански, и политически, и международни. Ако има единъ теркъ на цѣлия неболшевишки свѣтъ, той е: борба срещу болшевишкитѣ прийоми и идеология. Разберете, че отъ днесъ нататкъ, който и да е тукъ, на това мѣсто (Сочи министерската маса), ако не е човѣкъ, който иска вашата политика да тържествува въ България, ще държи това поведение не, ще отиде може би и още по-нататкъ, кждето азъ нѣма да отида, ако, разбира се, не ме накарате да отида. (Ржкоплѣскания отъ нѣкой отъ мнозинството) Така че нѣма защо да правите упрѣкъ — трети пътъ повтарямъ — за нѣкакви заплашвания. Никого не плаша. Азъ виждамъ вие, народни представители, изъ кой пътъ сте тръгнали. Ако сте куражливи, ще понесете отговорностъ. Азъ искамъ да чуятъ онѣзи, които сж задъ васъ, ония наивни селяни, между които има почтени хора, които, поради тежкитѣ материални условия и поради вашитѣ проповеди, смѣтатъ, че много лесно може да се преобрѣща свѣтътъ, искамъ на тѣхъ да имъ кажа още веднѣжъ: тѣ, наивни и нещастни хора, ще има да страдатъ за вашитѣ пропаганди; вие по единъ или другъ начинъ ще намѣрите мѣсто да избѣгате, както Напетовъ каза, че е сполучилъ да избѣга безъ да го уловимъ, но кръвта на онѣзи, които сж задъ васъ, ще се лѣе. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Нѣкой отъ работницитѣ: Затова ги стреляте.

Х. Трайковъ (раб): Отъ името на работническата парламентарна група заявявамъ, че, въ знакъ на протестъ срещу убийствата и изстъпленията, напускаме заседанието за 10 минути.

(Народнитѣ представители отъ Работническата парламентарна група излизатъ отъ залата)

Н. Кемилевъ (д. сг): Азъ предлагамъ: който е напусналъ заседанието, да се счита, че не е присѣствувалъ и да не получи дневни. Цѣръ има за това.

Д. Нейковъ (с. д): Г. председателю! Дайте 10 минути почивка.

Министръ Н. Мушановъ: Нека се даде малка почивка.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Давамъ 10 минути отидихъ.

(Следъ отидиха)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Заседанието продължава.

Пристъпваме къмъ разглеждане на първата точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за разрешаване на Пернишката градска община да сключи заемъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Т. Мечкарски (з): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ измѣнения)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които приематъ на трето четене прочетения отъ г. секретаря законопроектъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

(Вж. прил. Т. II, № 1)

Пристъпваме къмъ разглеждане на точка втора отъ дневния редъ — второ четене на законопроекта за ревизиране договоритѣ за наемъ на обществени земи за стопанската 1930/1931 г.

Моля докладчика г. Асенъ Буковъ да докладва законопроекта.

Докладчикъ А. Буковъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ“)

за ревизиране договоритѣ за наемъ на обществени земи за стопанската 1930/1931 г.“

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които приематъ прочетеното заглавие на законопроекта, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Има една грѣшка въ начина на процедуране. Азъ не ща да правя пречка, само искамъ да забележа, че трѣбваше да се напечата докладътъ на комисията и да се раздаде на народнитѣ представители. Най-после, ако приемете, можемъ да направимъ едно изключение

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 2.

ние, но не е редовно да се разглежда единъ законопроектъ на второ четене, миналъ презъ комисията безъ печатанъ докладъ на последната. Бюрото на камарата бѣше длъжно да разпорежи за напечатването на доклада.

С. Омарчевски (з): Поправките сж много малко, г. Данаиловъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. ср): Азъ казахъ, че не искамъ да правя пречка, но на всѣки случай да се има предъ видъ, че, споредъ правилника, докладътъ на комисията трѣбва да бѣде печатанъ и раздаденъ.

Докладчикъ А. Буковъ: (Чете)

„Чл. 1. Ревизиратъ се и се намаляватъ наемнитѣ суми по договори за наемъ, сключени до 1 септемврий 1929 г., за реколтата прибрана презъ 1931 г., въ размѣръ за зърненитѣ храни 60% и за всички други земеделски култури въ размѣръ 40% отъ договорната наемна сума:

1. Наемитѣ на земи, принадлежащи на обществени фондове-училищни, общински, скотовѣдни, читалищни и др..

2. Наемитѣ на общински мери, отдавани подъ наемъ за разработване отъ земеделски стопани по чл. 17 отъ закона за запазване, измѣрване и използване на селскитѣ и градски мери отъ 1912 г., като за тия земи ще важи не земеделската култура, за която първоначално е била предназначена земята, а тая, за която последната се е указала действително годна.

3. Наемитѣ на блатата, сазлжци и други държавни земи, отдавани подъ наемъ сжщо за земеделска експлоатация.

Следуемитѣ се по тия наеми процентни сборове се смѣтатъ по ревизирани наеми.

Ревизирането на наемитѣ важи и за пренаемателитѣ.

Въ алинея първа въ чл. 1 на законопроекта комисията реши да се направятъ следнитѣ поправки: на втория редъ вмѣсто „1 септемврий 1929 г.“, вписа „1 май 1930 г.“; на четвъртия редъ предъ „60%“ вмѣкна думитѣ „и слънчогледа“; следъ „60%“, вмѣкна думитѣ „за цвеклото и зеленчуцитѣ 20%“; въ последния редъ, следъ думата „сума“ прибави думата „за“. И тогава редакцията на алинея първа на чл. 1 става следната: (Чете) „Чл. 1. Ревизиратъ се и се намаляватъ наемнитѣ суми по договори за наемъ, сключени до 1 май 1930 г., за реколтата, прибрана презъ 1931 г., въ размѣръ за зърненитѣ храни и слънчогледа 60%, за цвеклото и зеленчуцитѣ 20% и за всички други земеделски култури въ размѣръ 40% отъ договорната наемна сума за:“.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ Лазаръ Станевъ.

Л. Станевъ (раб): Г. г. народни представители! Съ този законопроектъ за намаление наемитѣ на фондовитѣ земи вносителътъ цели да се облекчи положението на беднитѣ селяни, малоимотни, които взематъ земя подъ наемъ, за да изкаратъ хлѣба си. И затуй се иска едно намаление на наемнитѣ суми по договори за наемъ 60% за зърненитѣ храни и слънчогледа, 20% за мѣстата, които се саятъ съ цвекло и зеленчукъ, и 40% за всички други земеделски култури. Да видимъ сега, дали съ този законопроектъ действително ще се облекчи положението на беднитѣ селяни въ сжщностъ.

С. Омарчевски (з): Сега законопроектътъ се разглежда на второ четене.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Вие говорите по принципъ.

Л. Станевъ (раб): Тукъ се говори за намалението на наемнитѣ суми — по процентитѣ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Не се отдалечавайте отъ предмета.

Л. Станевъ (раб): Азъ не се отдалечавамъ. Ще ви направя смѣтка какъвъ доходъ даватъ на производителя 2 декара земя, за да видимъ, дали съ това намаление, което се предвижда въ законопроекта, ще се облекчи неговото положение. За тая земя отъ два декара, която е наелъ, ще плати за орачъ минимумъ 100 л.; ще употребѣи, ако оре съ рало, 4 кофи семе за засѣване — по 40 л. кофата, 160 л.; за прибиране жътвата, поставямъ заплатата за четирима жътвари минимумъ 200 лева; за вършитба, прекарване снопитъ — 200 л. Или всичко този производителъ ще плати за производството отъ тия два декара земя 660 л.

Нѣкой отъ мнозинството: Ти земеделецъ ли си, плащашъ ли си?

Л. Станевъ (раб): Отъ тия два декара той ще получи максимумъ 15 кофи жито; продадено по днешна цена — 30 л. кофата — прави 450 л. Или, този производителъ ще свърши съ единъ дефицитъ отъ 210 л.

Нѣкой отъ мнозинството: Така ли ви е поръчано да пресмѣтатъ отъ Москва?

Л. Станевъ (раб): За васъ винаги всичко е отъ Москва. — Всички земеделци — не само тия, които нѣматъ земя, но и ония, които работятъ собствена земя — свършватъ съ дефицитъ отъ 1—2 л. на килограмъ жито. Азъ питамъ: съ тоя законъ какво се помага на тия производители, които наематъ земя, за да си изкаратъ хлѣба? Абсолютно съ нищо, защото виждаме, че даже и тѣзи, които работятъ собствена земя, свършватъ съ дефицитъ.

Та, гдето се обажда, че отъ Москва идѣло това, ето кжде е рѣката на тая Москва, съ която искате да оправдаете всички насилия надъ работниците и селянитѣ. Съ тоя законъ нищо не се помага на наемателитѣ, а съ него се цели да се заблудятъ тия наематели, че действително се нѣщо помага.

Нѣкой отъ мнозинството: А, да се заблудятъ! . . . Я, мълчи!

Другъ отъ мнозинството: Вчера бѣхъ всрѣдъ земеделското население и не се намѣри нито единъ, който да говори като тебе. Онѣзи, които взематъ земи подъ наемъ казахъ: „Е, слава Богу!“ (Глъчка)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Л. Станевъ (раб): Въ комисията направихъ предложение, отъ ония, които наематъ земи не да търгуватъ, а ги наематъ за прехрана, никакви наеми да не се взематъ. Обаче въ комисията отговориха, че въ такъвъ случай училищата, които иматъ земи и ги даватъ подъ наемъ, щѣли да се затворятъ. Г. г. народни представители! Ако вземете статистиката за тия наематели и видите колко е определенъ наемътъ, ще видите, че никой отъ тия наематели не плаща наемитѣ и все пакъ училищата не сж затворени. Хората нѣматъ никакви срѣдства. И тукъ именно ще намѣрите причината на това положение. Това е системата на днешното управление — капиталистическата система. Тя е виновната за това положение и съ отстранението на тази система и вземането властта отъ работниците и селянитѣ, ще се отстрани недоволството. И всички земеделски дружби взематъ резолюции и това искатъ.

Нѣкой отъ земеделцитѣ: Това е лъжа! Нито една дружба не е взела решение да иска премахване наемитѣ. Тѣ искатъ 50%, а ние имъ даваме 60% намаление.

Другъ отъ земеделцитѣ: (Къмъ работницитѣ) Това е демагогия отъ ваша старна.

Л. Станевъ (раб): Не е демагогия, защото тия искания не ги повдигаме само ние. Г. министърътъ казва, че това сж искания отъ Коминтерна. Това не е вѣрно, защото всички тия искания се включватъ въ решенията на зашитѣ дружби. Но вие, които сте скжсали съ дружбитѣ, не се вслушвате въ тѣхъ.

А. Радоловъ (з): Ти, който напусна Земеделския съюзъ и отиде тамъ (Сочи работницитѣ), ти скжса съ дружбитѣ.

Нѣкой отъ земеделцитѣ: Той не напусна, а е изключенъ.

Л. Станевъ (раб): Та азъ предлагамъ, на тѣзи производители, които взематъ подъ наемъ земя за прехрана, а не за спекула, наемитѣ имъ да се анулиратъ — да не плащатъ нищо.

Нѣкой отъ земеделцитѣ: Не само това: а и да имъ се плати отгоре! . . .

Л. Станевъ (раб): Наеми да се взематъ отъ онѣзи, които наематъ по 500 и по 1000 декара и трупатъ богатства за смѣтка на беднитѣ селяни — тѣ да плащатъ.

Г. министърътъ на земеделството онзи день подметна че въ Съветския съюзъ нѣмало наеми, но имало само-

обложение. Какво искаше да каже, не разбрахъ. Въ Съветския съюзъ 35% отъ населението не плаща никакви данъци.

А. Капитановъ (з): Петко ли ти го разправя това — защото ти не си ходилъ въ Русия?

Л. Николовъ (раб): Едни плащатъ единъ единственъ данъкъ върху дохода, а другитъ сж освободени отъ данъкъ. Ако има самообложение, то не е данъкъ върху земята, а е за други селски нужди; и селското население ще се изкаже дали трѣбва да има самообложение. Тамъ данъцитъ не се налагатъ отъ други класи, както вие налагате тукъ данъци.

А. Капитановъ (з): Но и тамъ на процентъ спрощаватъ, а не изцѣло.

Л. Николовъ (раб): 35% отъ населението тамъ е напълно освободено отъ всѣкакви данъци.

Нѣкой отъ земеделцитъ: Кажете какво може да се направи въ България?

Л. Николовъ (раб): Даже да желаете да направите нѣщо, при днешното положение, при вашия ортаклъкъ, не можете да го направите по никакъвъ начинъ.

Нѣкой отъ земеделцитъ: Вие желаете нищо да не направимъ, но ние ще направимъ, за да изчезнете не чрезъ борбата на полицията съ васъ, а чрезъ нашитѣ реформи.

Л. Николовъ (раб): Вие приказвате праздни приказки.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Моля, направете конкретно предложение.

Нѣкой отъ земеделцитъ: Позволете на човѣка да извика „долу буржоазията“ и да свърши.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Направете конкретно предложение, не само да приказвате.

Л. Николовъ (раб): Права предложение, всички наематели, които не обработватъ обществени земи за спекула съ произведенията, а за собствена прехрана, да не плащатъ никакъвъ наемъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Направете писмено предложение.

Има думата народниятъ представителъ г. Григоръ Василевъ.

Г. Василевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Законопроектътъ, който разглеждаме, има за целъ да внесе облекчение въ положението на стопанитъ, които сж взели подъ наемъ обществени земи. Миналата година се направи реколтата 1930 г., известни облекчения на два пѣти, като втория пѣтъ се корегираха нѣкои допустнати грѣшки въ закона. По сжщия начинъ сега, мога да кажа, при пълно единодушие и при едно твърде добро сътрудничество между всички партийни групи въ парламентарната комисия разгледахме общитъ положения въ тоя законопроектъ, който е внесенъ сега за разглеждане и трѣбва да го гласуваме.

Азъ вѣрвамъ, че всички народни представители, отъ които и групи да сж, ще гласуватъ съ голѣмо удоволствие за тоя законопроектъ и ще бждатъ съгласни съ мене, че той е една крачка напредъ, че той е една сериозна мѣрка за макаръ и частично облекчение положението на нашитѣ селски стопани.

Върнахъ се онзи день отъ една обиколка въ Пловдивско, където обиколихъ нѣколко села. Трѣбва да ви изповѣдамъ, че наистина загряжеността на селското население е необикновено голѣма въ настоящия моментъ. Отъ една година вече ценитъ на зърненитъ храни, а следъ гѣхъ и на всички земеделски продукти, катастрофално паднаха. Трѣбва да ви припомня, че миналата година, презъ августъ, септемврий и октомврий, мислѣхме, че може би това спадане въ ценитъ на хранитъ ще се преустанови въ нѣкой моментъ. Обаче това спадане продължи и за ценитъ на всички земеделски произведения. То продължава и днесъ. Затуй въ законопроекта предвидѣхме да се направи едно намаление на наемитъ за земи, засѣти съ зърнени храни съ 60%. Може би не сме напълно справедливи като намаляваме само съ 20% наемитъ на зеленчуковитъ градини и на земитъ, засѣти съ цвекло. Цената на

цвеклото, споредъ моето скромно мнение, е още запазена, но наемателитъ на зеленчукови градини не сж въ сжщото положение, въ което сж наемателитъ на земи, засѣти съ цвекло. Макаръ градинаритъ да получиша известно облекчение, въ последната година ценитъ на зеленчука сж още много ниски, пѣкъ и нашиятъ износъ на зеленчукъ сега започва, тепърва има още да се развива, има да се преодоляватъ още малко спѣнки. И въ туй отношение мѣрката за контролъ е много навременна, докато се изработи единъ законопроектъ, по подобие на италияския или на холандския законъ за износъ на земеделски произведения. Но за сега ние ще трѣбва да се задоволимъ съ тая временна наредба, за да се внесе малко редъ и контролъ въ нашия износъ на земеделски произведения.

Връщамъ се на мисълта си, че нашето земеделско население страда сега извънредно много. Излишно е да убеждавамъ сега Народното събрание, че твърде малко може да зависи отъ известни лица, отъ известни управници да диктуватъ ценитъ на пазара. Но това не значи, че правителството, вчерашното или днешното, трѣбва да стои съ скръстени ръце. Правителството ще трѣбва да вземе мѣрки. Тази мѣрка, която сега се предлага, е добра и навременна, и всички трѣбва да я одобримъ. Становището на комуниститъ е много просто, само че то не е за България. Азъ бихъ желалъ, господинътъ, който говори преди малко, да ми отговори на тоя въпросъ: когато тѣ говорятъ на тая тема, защо избиратъ България да бжде първа жертва на съветска Русия? Ето Германия, голѣма страна, съ много по-голѣма мизерия — ако е въпросъ за градоветъ — съ милиони безработни; ето Англия, въ която работничеството е първо по организация и, мога да кажа, по социално разбиране; ето просвѣтни страни, като Белгия, Швейцария и Австрия — нека изберамъ за жертва коя да е отъ тѣхъ. Защо отъ тамъ да не почнатъ? Защо да бждемъ първата жертва ние — една победена държава, съ много малко въоръжение, заплашвани постоянно отъ нашитъ съседи? Защо ние трѣбва да станемъ арена на кървави борби? Това, което цитира г. Мушановъ отъ в. „Ехо“ е, очевидно, едно упражнение, една маневра, една подготовка за гражданска война.

М. Станевъ (раб): (Възразява нѣщо)

Г. Василевъ (д. сг): Моля. Азъ се обръщамъ къмъ васъ не като управляющъ. (Възражения отъ работничитъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Г. Василевъ (д. сг): Г-да! Тукъ има единъ детективъ отъ единъ участъкъ на Сговора, който е станалъ случайно народенъ представителъ, и той знае много нѣщо. (Нѣкои отъ мнозинството ржкоплѣскаатъ)

Отъ мнозинството и отъ работничитъ: Кой е?

Г. Василевъ (д. сг): Никола Дойчиновъ. Той бѣше въ съветска Русия.

Н. Дойчиновъ (раб): Азъ протестирамъ. Вие, които избихте 35 хиляди души българи, днесъ имате дързостта да обвинявате хората, че били детективи, за да можете по такъвъ начинъ да имъ подбиете авторитета!

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, продължавайте, г. Григоръ Василевъ.

Н. Дойчиновъ (раб): Ако се укаже, че съмъ детективъ, ще мапуста Парламента; ако не — ти (Къмъ Г. Василевъ) ще направишъ това.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля Ви се, нѣмате думата!

И. Симеоновъ (д): (Къмъ Н. Дойчиновъ) Не те е срамъ! Детективъ — народенъ представителъ!

Г. Василевъ (д. сг): Г. г. народни представители! . . .

Нѣкой отъ работничитъ: Фалиралъ политиканъ!

Г. Василевъ (д. сг): Азъ искамъ да кажа за г. г. комуниститъ нашето скромно мнение, като опозиционна партия. Ние желаемъ въ тая страна да има редъ, да има миръ — да нѣма кръвопролития.

Нѣкой отъ работничитъ: Каквито вие осемъ години правихте.

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни) Нямате думата.

Г. Василевъ (д. сг): Когато дойде да се разисква отъ трибуната тоя въпросъ, ние ще си кажемъ думата и ще отговоримъ. Обаче г. г. комунистите готвятъ една гражданска война. Вие трѣбва да знаете, че който готви война, ще трѣбва да я поддържа както трѣбва.

Нѣкой отъ работниците: Вие създадохте 9 юний и априлските събития.

М. Станевъ (раб): Вие обявихте война на българския народъ на 9 юний 1923 г.

Г. Василевъ (д. сг): Специално по настоящия законопроектъ комунистите предлагатъ една много проста формула: да се анулиратъ договоритѣ за наемъ и да не се плаща нищо. Добре, но кому се плащатъ тия наеми? Ние ги намаляваме нѣкъде съ 60%, нѣкъде съ 40%, нѣкъде съ 20%, по една човѣшка, сръдна справедливостъ, безъ да може нѣкой точно да прецени дали сме попаднали точно на нормата. Но намалението е между 60% и 20% споредъ степенята на постраждането на населенето или споредъ спадане цената на респективната култура. Но тѣзи наеми кому се плащатъ? Тѣ не се плащатъ на банкери, тѣ не се плащатъ на лихвари — тѣ се даватъ на обществени фондове, на обществени организации, на училищни фондове, на скотовѣдни фондове и на всевъзможни други фондове. Насъ ни боли, че ние намаляваме доходитѣ на тия фондове, но ние правимъ това намаление, защото тия, които трѣбва да платятъ наемитѣ, не могатъ да понесатъ тоя товаръ. Сключили сѫ договори за наемъ при много високи цени на културитѣ, ценитѣ днесъ сѫ спаднали катастрофално, на едни култури съ 50%, на други съ 40%, и по тази причина ние гледаме да постигнемъ една сравнителна справедливостъ: тѣзи, които ще плащатъ наемъ, да платятъ горе-долу толкова, колкото могатъ да понесатъ. Онѣзи обществени учреждения, които ще получатъ тѣзи намалени наеми, ще пострадатъ, но нѣма какво друго да се прави. Съвсемъ, обаче, да се заличатъ наемитѣ, то е само една болшевишка фраза, то не е облекчение.

Азъ мисля, че нѣма здравомислящъ селянинъ въ България, който да възприеме такава мѣрка. Селянитѣ знаятъ много добре, че тия наеми, които се плащатъ, не отиватъ въ частни кесии, а отиватъ за обществени цели.

И затуй азъ мисля, че този законопроектъ трѣбва да го гласуваме, той трѣбва чакъ по-скоро да стане законъ. Въвсамъ, че правителството ще ни внесе и други законопроекти, отъ много по-голяма важностъ, за облекчаване съществуването на земеделѣското население. Съ тия законопроекти, обаче, трѣбва да се побърза. Азъ не казвамъ това въ укоръ на нѣкого, нито пъкъ искамъ да провокирамъ. Азъ знамъ, че законопроекти лесно не се пишатъ, азъ знамъ, че това правителство има добра воля и нѣмамъ никакво основание да допускамъ, че то нѣма да иска да бърза съ законопроектитѣ, които ще внесе.

Но въ всѣки случай, бидейки съ разбирането, че може да се почака и трѣбва да се проучватъ добре въпроситѣ, вчера и завчера лично констатирахъ на самото мѣсто, че комунистите атакуютъ селското население съ пристѣплъ, за да го комунизиратъ...

Нѣкой отъ работниците: Вие го комунизирате по-рано, преди насъ.

Г. Василевъ (д. сг): ... като му даватъ всевъзможни обещания, като му разправятъ всевъзможни небивалици, като клеветятъ налѣво и налѣсно и по този начинъ всѣватъ действително смутъ въ селата. Селянитѣ искатъ отъ насъ да побързаме. Колкото е възможно, нека да побързаме. Азъ съмъ съ убеждението още отъ началото, че Народното събрание не само не бива да вдига своитѣ заседания, но че извънредната и редовната сесии трѣбва да се слѣятъ. Нека да ни обвиняватъ, че сме имали много заседания, отколкото да ни обвиняватъ, че не сме изпѣлчили своя дългъ. Нека всѣкиятѣ ресори, специално ресоритѣ, свързани съ стопанския животъ на страната — и нека не се съдятъ затова — да ни занимаватъ съ ония по-голямъ реформи, които правителството намира за нужно да направи.

Азъ ви заявявамъ отъ името на мнозина приятели, които иматъ същитѣ разбирания, че ние съ най-добра воля, съ най-голяма добросъвестностъ, ще подкрепимъ всѣко добро начинание на правителството за повдигане на страната. (Ръкоплѣскания отъ говориститѣ)

Председателстващ Н. Шоповъ: Г. г. народни представители! Часътъ е 8. Има думата г. министърътъ на търговията, промишлеността и труда.

Министъръ Г. Петровъ: Г. г. народни представители! Предлагамъ да се продължи заседанието до изчерпване на дневния редъ.

Председателстващ Н. Шоповъ: Които г. г. народни представители сѫ съгласни да се продължи заседанието следъ 8 ч., до изчерпване на дневния редъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ А. Буковъ (з): Г. г. народни представители! Ще прочета поравнитѣ, които сѫ направени въ точкитѣ на чл. 1, и следъ това ще ви прочета новата редакция на чл. 1.

Точка 1 на чл. 1 става буква „а“, като въ втория редъ думата „общински“ се заличава, а въ края се прибавятъ думитѣ: „както и на общественитѣ земи — държавни, окръжни, общински и др.“.

Точка 2 става буква „б“, и се добавя нова алинея съ следното съдържание: „Договоритѣ, сключени по тоя пунктъ преди 1920 г., не се засѣгатъ отъ намалението на наемитѣ, предвидено въ настоящия законъ“.

Точка 3 става буква „в“, като думитѣ „сѣщо за земеделѣска експлоатация“ се замѣнятъ съ думитѣ: „за обработване на земеделѣски култури“.

Алинеи втора и трета оставатъ непромѣнени.

Прибавя се нова алинея четвърта, съ следното съдържание: (Чете) „Разносчитѣ по принудителното събиране на наемитѣ за реколтата отъ 1931 г., отнасящи се до намалената частъ отъ наема, се приспадатъ“.

И така чл. 1 добива следната окончателна редакция: (Чете)

„Чл. 1. Ревизиратъ се и се намаляватъ наемитѣ суми по договори за наемъ, сключени до 1 май 1930 г., за реколтата, прибрана презъ 1931 г., въ размѣръ за зърненитѣ храни и слънчогледа 60%, за цвеклото и зеленчуцитѣ 20% и за всѣки други земеделѣски култури въ размѣръ 40% отъ договорната наемна сума за:

„а) Наемитѣ на земи, принадлежащи на обществени фондове — училищни, скотовѣдни, читалищни и др., както и на обществени земи — държавни, окръжни, общински и др.

„б) Наемитѣ на общински мери, отдавани подъ наемъ за разработване отъ земеделѣски стопани по чл. 17 отъ закона за запазване, измѣрване и използване на селскитѣ и градски мери отъ 1912 г., като за тия земи ще важи не земеделѣската култура, за която първоначално е била предназначена земята, а тая, за която последната се е оказала действително годна.

„Договоритѣ, сключени по тоя пунктъ преди 1920 г., не се засѣгатъ отъ намалението на наемитѣ, предвидено въ настоящия законъ.“

„в) Наемитѣ на блата, сазѣци и др. държавни земи, отдавани подъ наемъ за обработване на земеделѣски култури.

„Следуемитѣ се по тия наеми процентни сборове се смѣтатъ по ревизираниѣ наеми.

„Ревизирането на наемитѣ важи и за пренаемателитѣ. „Разносчитѣ по принудителното събиране на наемитѣ за реколтата отъ 1931 г., отнасящи се до намалената частъ отъ наема, се приспадатъ“.

Това сѫ промѣнитѣ по чл. 1.

Дължа да дамъ следнитѣ обяснения въ връзка съ дебатитѣ, които се развиха по чл. 1.

Г. Станевъ направи същото предложение и въ комисията, но тя счете, че нашитѣ селяни по-добре знаятъ да си направятъ смѣтката, отколкото г. Станевъ. И по-малко исканията сѫ да се намалятъ наемитѣ съ 60%, комисията възприе тия искания.

По отношение на слънчогледа трѣбва да кажа, че цената му е вече спаднала.

Въ п. а на чл. 1 — за наемитѣ на земи, принадлежащи на обществени фондове — стана разграничение и се изброяватъ изрично „обществени земи“ и „обществени фондове“, защото Смѣтната палата е правила разлика между „обществени фондове“ и „обществени земи“. Затова тукъ е необходимо да се каже „както и на обществени земи — държавни, общински, окръжни и др.“

Къмъ п. б се прибавя нова алинея, споредъ която договоритѣ, сключени по този пунктъ преди 1920 г., не се засѣгатъ отъ намалението на наемитѣ, предвидено въ настоящия законъ. Има нѣкои, които сѫ се ухитрили и сѫ

наели по 2—3 хиляди декара за дълъг срок — 20—25 години — и плащат, по 15—20 л. на декаръ. Тъ именно се лишават от покровителството на тоя законъ.

Въ п. в се направи поправка, като думитъ „сѣщо“ за земледѣлска експлоатация“ се замѣняватъ съ думитъ: „за обработване на земледѣлски култури“, за да може да се разбере, че се отнася изключително за земледѣлски култури, а не за риба, за трева и др.

Въ п. в се прибави, че се приспадатъ съответнитъ разности по принудителното изпълнение на договори — тамъ, където има протестиращи полици и сѣ извадени изпълнителни листове. Справедливо е, ако наемътъ е билъ 10.000 л., когато се прави намаление 60%, върху тия 60% разности да се приспаднатъ, за да не плаща дължникътъ цялата сума.

Председателстващъ Н. Шоновъ: Има предложение отъ народния представителъ г. Лазаръ Станевъ, съ което г. министрътъ на земледѣлието не е съгласенъ. Предложението гласи така: (Чете) „Да бждатъ анулирани наемитъ и задълженията на селянитъ, които работятъ фондови или обществени земи съ свой трудъ или съ труда на семействата си. И за въ бждеше да бждатъ освободени отъ наемъ“.

Има думата г. министрътъ на земледѣлието.

Министръ Д. Гичевъ: Г. г. народни представители! Бѣхъ лишенъ отъ възможността да участвувамъ въ заседанията на комисията. Намирамъ, че поправките, които сѣ направени въ текста на законопроекта, напълно отговарятъ на неговото предназначение и могатъ да бждатъ приети.

Предложението, което се прави отъ представителя на Работническата партия г. Лазаръ Станевъ за анулиране и за опрощаване наемитъ на наетитъ вече земи, бѣше разисквано още на първо четене, когато по принципъ разисквахме въпроса, дали трѣбва или не трѣбва да се плаща наемъ за тия земи. Дълга да заявя, че нито въ едно отъ тия писма, които съмъ получилъ отъ разни краища на страната — а тѣ не сѣ едно и две — не срѣснѣхъ това искане: анулиране, опрощаване на наемитъ. Тия, които сѣ непосредствено заинтересовани, наемателитъ на обществени, на фондови земи, поради обезценяването на тѣхнитъ продукти, на това, което произвеждатъ, искатъ едно съответно намаление на наема на наетитъ отъ тѣхъ земи. Дълга да ви заявя, че тия хора даже сѣ посочили съ колко проценти искатъ да се намалятъ наемитъ, но нито единъ отъ тѣхъ не е билъ нескроменъ да иска намаляване на наемитъ повече отъ 50%. Както виждате, както самото министерство, така и комисията сѣ били дори пощедри въ това отношение. Ние не сме гледали само, какво искатъ заинтересованитъ наематели, засегнатитъ хора, но сме имали предвидъ и индекса на спадането на ценитъ: имали сме предъ видъ, какви сѣ били ценитъ на разнитъ култури тогава, когато се е наемала земята, когато сѣ сключавали договоритъ, и какви сѣ сега. Затуй се направи и това разграничение: на наемитъ на земитъ, засѣти съ зърнени храни и съ слънчогледъ, които сѣ обезценени 50%, правимъ намаление 60%, на засѣтитъ съ цвѣкло или други култури, които сѣ по-малко обезценени, правимъ намаление процентно на обезценяването имъ: на едни 20%, на други 40%. Наистина, съ това ние далечъ не разрешаваме голѣмия аграренъ въпросъ у насъ — въпросътъ за владението на земята. Съ това ние далечъ не предрешаваме въпроса, въ чий ръце трѣбва да бждатъ срѣдствата на производството. Ние твърдимъ, а и всички хора, които искатъ да има спокойствие въ тая страна и единъ здравъ елементъ, който да бжде пазител на порядъка въ нея, нѣма да отрекатъ, че срѣдствата на производството трѣбва да бждатъ въ ръцетъ на земледѣлцитъ, на селянитъ. Но ние имаме едно дадено положение: наети земи при свободна конкуренция, когато хората, съ огледъ на ценитъ тогава на културитъ, които сѣ желаели да засѣятъ на тѣзи земи, доброволно сѣ опредѣлили наема, който могатъ да дадатъ. Обезценяването на земледѣлскитъ култури днесъ намали дохода имъ. Затова право е да се направи съответно намаление и на наемитъ, които наемателитъ трѣбва да платятъ за наетитъ отъ тѣхъ земи. Изтъкна се и миналия пътъ — всички тия наематели сѣ дребни собственици, малоземелни и безземелни. Това е вѣрно, но иска се едни да не плащатъ, а други — да платятъ, да платятъ богатитъ. Като че ли не знаятъ кой наема земи, като че ли въ България наема земя онзи, който има своя. Напротивъ, днесъ, когато земледѣлието не рентира, когато селянинътъ се задоволява съ една гладна надница, не само нѣма да намѣрите селянинъ, който да търси да наеме

земя, но тѣзи, които иматъ земя, гледатъ да я дадатъ подъ наемъ. Така че това, което се иска: едритъ земледѣлци да платятъ заради дребнитъ, значи да не се знае, какво се иска. Който има своя земя — знаете, че днесъ селянинътъ не знае какво да прави собствената си земя, която не рентира — никога нѣма да отиде да наеме чужда земя. Ако наистина се касаеше да се опростятъ наемитъ отъ нѣкои институти, които могатъ да понесатъ тая жертва, увѣрявамъ ви, че съ най-голѣмо удоволствие бихъ се съгласилъ. Защо да не си позволя тая демагогия, която г. Лазаръ Станевъ прави сега?

Л. Станевъ (раб): Когато за милиони лева полици сѣ протестиращи, не сѣ платени, какъ ще плащатъ? Само лихвитъ не могатъ да платятъ.

Министръ Д. Гичевъ: За лихвитъ се каза. — Ако г. Лазаръ Станевъ може да измисли другъ нѣкой начинъ, тѣзи обществени служби, полезни за народа, които събиратъ срѣдства отъ тѣзи фондове, какъвто е училищниятъ фондъ, който има за целъ да поддържа тѣзи кандилца, които трѣбва да прѣскаятъ съзнание и да освѣтляватъ пътя на българския селянинъ, добре. Но, да смѣтате, че трѣбва да ги лишимъ отъ срѣдства, че трѣбва да загасимъ това кандило, за да свѣти друго, пренесено отъ другаде — знайте, това никога нѣма да бжде. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Ако смѣтате, че трѣбва тѣзи скотовѣдни фондове, предназначението на които е да дадатъ тласкъ на нашето скотовѣдство, за да бжде конкурентоспособно на чуждия пазаръ, да се създаде една материална култура и по-голѣмо благоденствие на българския народъ, да ги унищожимъ, като ги лишимъ отъ срѣдства, за да не могатъ да вършатъ нищо въ селата въ това направление — това нѣма да бжде.

Л. Станевъ (раб): А за полицията даватъ 300 милиона лева.

Министръ Д. Гичевъ: Българскиятъ народъ много е платилъ заради този болшевизмъ, бихъ казалъ, заради този максимализмъ въ политиката на мнозина, които сѣ ни управлявали въ миналото. Ние виждаме, че тѣзи, които искатъ да минатъ за най-голѣми приятели на българския народъ, следватъ истинитъ пътища. Нашата най-близка история ни показва това. У насъ винаги се е смѣтало, че голѣмитъ свѣтовни въпроси България ще ги разреши; че въ голѣмия конфликтъ, въ голѣмия двубой, който може да настѣпи въ свѣта, на чиято страна иде България, тамъ ще бжде непрѣмѣнно победата. Но видѣхме отъ миналото — това ни се показва вече на два пъти — че България въ този голѣмъ двубой е въ ролята на просеното зърно, което бива смачкано отъ слона. И днесъ вие виждате тия приятели (Сочи работницитъ) непрекъснато да ви разправятъ въ защита на Съветска Русия, въ защита на съветския строй.

Л. Станевъ ((раб): На Италия!

Министръ Д. Гичевъ: Ако наистина 150-милионниятъ руски народъ е доволенъ отъ своя режимъ, оставете го самъ да се защитава.

Г. Костовъ (раб): Ние ще го пазимъ отъ интервенции. Вие готвите война.

Министръ Д. Гичевъ: Българскиятъ народъ очаква ратницитъ, които тукъ ще го запазятъ отъ болшевизма въ Русия. И нека се разбере, че ако, наистина, въ свѣта ще има двубой, не бива въ тази пукнатина България да си слага прѣста, защото ще бжде смазанъ. Нека не смѣтаме, че ние, малката България, която не е колкото една петолевка на картата на свѣта, можемъ да разрешаваме голѣмитъ въпроси. Българскиятъ народъ има свои задачи, наистина сѣ тежки. Стопанското положение задава грижи на всички и ние съзнаваме задълженията, които сме поели. Ние сме излѣзли отъ този народъ и държимъ непрекъснато ръката си близо до неговия пулсъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Недейте смѣта, че българскиятъ народъ ще ни каже, че сме му измѣнили и че сме забравили клетва и обещания. (Възражения отъ работницитъ) Защото българскиятъ народъ разбира, че ако на вашитъ чорбаджии, на които сте аргати, представители и платени ратаи, ...

Нѣкой отъ работницитъ: А вие сте ратаи на финансовия капиталъ.

Министър Д. Гичев: ... въ Русия имъ трѣбватъ нѣколко петилѣтки и, ако на края на всѣка петилѣтка, като се прави равностѣтка, се вижда, че не е реализирано и 30% отъ онова, което се е чакало, българскиятъ народъ ще ни позволи поне една лѣтка, поне една година срокъ. (Рѣкоплѣскания отъ мнозинството)

Нѣкой отъ работниците: До тогава той ще умре.

Министър Д. Гичев: Защото за два месеца, за три месеца, за пет месеца тоя именно селянинъ, на когото човъркате раната (Възражения отъ работниците) знае, че животътъ не може да бѣде измѣненъ като на кинематографъ — съ едно смѣняване на платното, а всичко това ще стане съ единъ упоритъ трудъ, съ едно постоянно лѣкуване и подобрене условията, както за стопанско, така и за духовно повдигане. И затова можете да бѣдете убедени, г-да, че нито вашитѣ предизвикателства, нито вашитѣ привлекливи лозунги, които може да привлечатъ само наивнитѣ хора, ще могатъ да постигнатъ нѣкаква целъ.

Л. Станевъ (раб): (Възразява)

Министър Д. Гичев: Такъвъ е вашиятъ лозунгъ за даване безлихвенъ кредитъ на селянитѣ. Ами я ми кажете, смѣта ли нѣкой тукъ, въ тази зала, че ако намѣримъ нѣкъде въ свѣта да ни дадатъ милиарди заемъ безъ лихва, ние ще се откажемъ да ги раздадемъ безъ лихва? Намѣрете тия милиарди да ги дадете безъ лихва, да ги дадете безъ задължение да се върнатъ, и азъ ви заявявамъ, че азъ ще бѣда първиятъ, който ще трѣгна отъ село на село и най-напредъ на вашитѣ приятели ще дамъ пари, безъ да ги търся нѣкога. (Рѣкоплѣскания отъ мнозинството)

Нѣкой отъ работниците: Да живѣе Буровиятъ капиталъ!

Министър Д. Гичев: Но дотогава, докогато това не може да стане, ние ще искаме да направимъ другото — съ една сноска, съ една поносима лихва, съ едно разсрочване, съ едно опредѣляне законнитѣ размѣри на задълженията на българското село да му дадемъ възможностъ да изплува отъ тѣхъ, да се отърве отъ тѣхния кошмаръ, за да може, успокоено, да се отдаде на едно творчество, което, наистина, ще бѣде най-доброто орѣжие за борбата противъ васъ.

Л. Станевъ (раб): Докато е полицията, какво орѣжие?

Министър Д. Гичев: И когато ние имаме всичкия куражъ да поемемъ отговорностъ за това, което вършимъ, недейте смѣта, че за насъ, за властѣта, която е рожба не на полицейски насилие, но която е рожба на една твърдо и категорично проявена народна воля, е необходимо полицейско насилие, за да бѣде тя крепена. (Възражения отъ работниците)

Л. Станевъ (раб): На една измама!

Министър Д. Гичев: На васъ г. министърътъ на вътрешнитѣ работи ви каза: ние не искаме да се срещнемъ, тъй както желаятъ онѣзи, които ви даватъ съвети; ние не искаме да се срѣщнемъ, както вие желаете, съ боксове и парабели. (Възражения отъ работниците) Когато 600 хиляди души сж срещу 150 хиляди, вие ще бѣдете прегазени като отъ валякъ. (Възражения отъ работниците) Ние ще се срѣщнемъ съ нашитѣ идеи, съ нашата политика, които идатъ да служатъ и които сж въ името не на една чужда държава, а въ името на добре разбранитѣ интереси на цѣлокупния работенъ български народъ. (Браво! Продължителни рѣкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Предупреждавамъ г. г. народнитѣ представители отъ Работническата партия да изпълняватъ предписанията на правилника, защото иначе ще го приложатъ срещу тѣхъ въ цѣлата му строгостъ.

Ще гласуваме. Които сж съгласни съ предложението на народния представителъ Лазаръ Станевъ, съ което не е съгласенъ г. министърътъ на земледѣлието, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието не приема.

Които приематъ чл. 1 отъ законопроекта, заедно съ измѣненята, тъй както се докладваха отъ г. докладчика, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ А. Буковъ: (з): Г. г. народни представители! Комисията реши въ законопроекта да се прибави новъ чл. 2, който гласи така: (Чете)

„Чл. 2. По искане на една отъ странитѣ, договоритѣ за наеми на общественитѣ и фондовитѣ земи, упоменати въ чл. 1 на закона, могатъ да бѣдатъ анулирани за бѣдещитѣ стопански години въ срокъ отъ единъ месецъ отъ влизането въ сила на настоящия законъ“.

Г. Василевъ (д. сг): Много малкъ е срокътъ отъ единъ месецъ. Азъ предлагамъ срокътъ да бѣде два месеца.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Правите ли предложение?

Г. Василевъ (д. сг): Да.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. министре! Имате ли нѣщо противъ?

Министър Д. Гичевъ: Нѣмамъ нищо противъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които сж съгласни съ предложението на г. Григоръ Василевъ, срокътъ отъ единъ месецъ, предвиденъ въ новия чл. 2 на законопроекта, да се увеличи на два месеца, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Които приематъ новия чл. 2, тъй, както се докладва отъ г. докладчика, съ измѣненieto, което току-що се приеме, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. Пристъпваме къмъ следующата точка отъ дневния редъ — **докладъ на комисията по провѣрка на изборитѣ.**

Ще се докладва изборътъ въ Фердинандската избирателна околия.

Има думата докладчикътъ г. Димитъръ Джанкардашлийски.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л.): Г. г. народни представители! Въ Фердинандската околия, по изборитѣ за народни представители, станали на 21 юний т. г., сж били записани 18.677 избиратели. Отъ тѣхъ гласували сж 16.285. Подалени сж действителни бюлетини 15.977 и недействителни — 328.

Състезавали сж се 6 листи. Полученитѣ гласове се разпредѣлятъ, както следва: Народниятъ блокъ е получилъ 7.215 гласа; Демократическиятъ сговоръ — коалиция съ Националибералната партия обединена — 6.180 гласа; Работническата социалдемократическа партия — 292 гласа; Работническа партия — 1.768 гласа; Обединена партия — 427 гласа и коалицията на Българския земеделски народенъ съюзъ съ Занаятчийската професионална партия и Радикалъ-демократическата партия — 25 гласа.

При така полученитѣ гласове, Ломскиятъ окръженъ сѣдъ е провъзгласилъ за избрани: отъ Народния блокъ двама, Димитъръ Тодоровъ и Георги Йордановъ Калъповъ и за тѣхнии подгласници: Младенъ Синигерски, Каменъ Костовъ и Павелъ Коловъ; отъ Демократическия сговоръ — Никола Иванъ Сапунджиевъ и подгласници Иванъ Михайловъ и др.

Г. г. народни представители! Всичко до тукъ казано е добре.

Този изборъ е констатиранъ отъ народния представителъ г. Калъповъ, членъ отъ групата на Народния блокъ, и отъ неговия подгласникъ Младенъ Синигерски. Констатацията нѣма да ви я чета; ще ви посоча само пунктотѣ, по които се констатира този изборъ.

Констатацията е подалена за 3 избирателни секции, а именно за секциитѣ въ селата: Лехчево, Чипровци и Превала.

Въ констатацията се твърди, че въ с. Лехчево сж станали следнитѣ нередовности. Мировиятъ сѣдия въ Фердинандъ избралъ за бюро: председателъ Борисъ Мутафовъ и членове: Каменъ Димитровъ и Иванъ Георгиевъ, и тримата отъ с. Лехчево. Обаче тогавашниятъ околийски началникъ, Гуторановъ, фалшифицира състава на бюрото, избрано по жребие, теглено отъ мировия сѣдия, и вмѣсто да препрати писмата за тегленото отъ мировия сѣдия жребие, написва си свои писма съ имената на свои хора, които сж били нему удобни, и по този начинъ назначава друго бюро за произвеждане избора въ с. Лехчево. Избраниятъ по жребие председателъ на бюрото бива заплашенъ лично отъ околийския началникъ, че не му е работа да става председателъ на изборното бюро тамъ. И, разбира се, тоя председателъ, уплашенъ по този начинъ, подава заявление до надлежния мирови сѣдия, придружено съ медицинско свидетелство, съ което съобщава, че е боленъ и не може да изпълни възложената му работа. Мировиятъ сѣдия не е уважилъ заявлението му, защото, вѣроятно, е разбралъ, че има игра, че този човѣкъ трѣбва да е заплашенъ. Той, обаче, подава второ заявление, съ което настоятелно моли мирови сѣдия да му приеме оставката и да назначи другъ,

като изтъква ново обстоятелство, поради което не може да изпълни възложената му работа, а именно: че госпожата му се намирала в положение да добива в гр. Кюстендил и че той тръбвало да замине за там. Мировият съдия уважава тази негова молба.

Толкова за този председател.

По-нататък околийският началник, който, както казах, вмъсто посоченият от мировия съдия лица, си е избрал свои, праща писма до тия лица, в които, като казва, че това е тяхното предназначение и че тѣ се назначават именно от мировия съдия по теглено жребие, подписва писмата той и накарва неговия полицейски пристав да подпише за секретар, обаче не съ името си, както той се е наричал, Димитър Дончев, а съ подписъ вече Димитър — ще ме извините, че трѣбва да намѣря името му, (Прелиства изборното дѣло), но това нѣма значение.

Нѣкой отъ мнозинство: Дамяновъ.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): ... Дамяновъ, мисля, бѣше.

Другъ отъ мнозинството: И нумерата на писмата сѣ фалшиви.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): По този начинъ, г. г. народни представители, това изборно бюро произведе този изборъ. Независимо отъ това, че имаме едно бюро така назначено отъ околийския началникъ, въ тая секция става още и следното издевателство: тамъ не биватъ допуснати застъпници на цѣлата опозиция, но хитро и грижливо се назначаватъ за такива застъпници, разбира се, съвършено други лица. И, както казва въ постановлението си съдията-следователъ при Ломския окръженъ съдъ Никола Георгиевъ, цѣлата околия каточели е била въ едно обсадно положение, имало е една система да се обиратъ по пътищата всички избиратели, отъ една страна, а, отъ друга страна, всички знае практиката, какъ се даватъ пълномощията: мировиятъ съдия завѣрва само подписа на кандидата, а пъкъ ние, опозиционеритѣ, като знаемъ какъ ни е халътъ, даваме за една секция по 5 и 6 пълномощия, тъй че, ако нѣкой застъпникъ бѣде възпрепятствуванъ да може да се яви да изпълни дълга си, то който отъ 5-тѣ или 6-тѣ души успѣе да пробие крепостта и да влѣзе въ нея, той да бѣде застъпникъ предъ изборното бюро. По-нататкъ ще видите какво е ставало не само съ застъпниците, ами даже съ членове на бюрото. Понеже, казвамъ, сѣ били обирани по този начинъ пълномощията отъ разнитѣ застъпници, които сѣ ги носили така открито, мѣстната властъ тамъ си е послужила съ тия празни, непълнени пълномощия, като е поставяло въ тѣхъ имената на лицата, които сѣ били удобни ней.

И. Куртевъ (нац. л): Детективи.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): За да не бѣда голословенъ, г. г. народни представители, ще ми позволите да ви посоча, кои лица коя партия сѣ представлявали тамъ. Мирчо Томовъ, принадлежащъ на Национал-либералната партия обединена, е билъ поставенъ въ бюрото като национал-либералъ и като блоквъ представителъ. Велчо Гашевъ, сговористъ, е билъ въ бюрото представителъ на Работническата партия. (Смѣхъ всрѣдъ мнозинството)

Нѣкой отъ мнозинството: Е, тѣ сѣ се споразумели!

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Погрижили сѣ се и за тѣхъ! (Оживление всрѣдъ работниците) И прочее: има и трети — да не ви притѣснявамъ да чакате.

Н. Кемилевъ (д. сг): Кажете за цѣлата околия какво е ставало.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Азъ говоря за една секция. За цѣлата околия, ако е ставало нѣщо, констататоритѣ събха да кажатъ. Азъ ви моля да имате търпение да ме изслушате и да чуete това, което ще ви докладвамъ. — Презъ деня, когато се е произвеждатъ изборѣтъ отъ това бюро, ставало е формено претърсване на всичкитѣ избиратели въ една съседна стая на училището, гдето се е произвеждалъ изборѣтъ; тамъ сѣ били въведени всички избиратели отъ нѣкой си детективъ: името му не знамъ и следствието не го е намѣрило даже — вѣроятно нѣкой неотговоренъ факторъ, както аслж е било система да си служатъ съ такива неотговорни фактори — но тѣ го наричатъ „Черниятъ“. Този именно „Черниятъ“ е

билъ въ ролята си, като даже е отивалъ дотамъ, да съблича избирателитѣ дори по риза и безъ гащи — извинете, докладвамъ ви това, което се доказва въ следственото дѣло.

М. Дилиановъ (з): Да живѣе Сговорѣтъ!

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Г. г. народни представители! Не сѣ, обаче, само тѣзи издевателства, които сѣ ставали тамъ. Привечеръ, когато е щѣло да се приключва гласуването и да се открие кутията, кандидатѣтъ на Социалдемократическата партия, Борисъ Синджирлиевъ, бива арестуванъ въ една отъ стаятъ на това сѣщото училище и може би да е билъ направенъ и малко масажъ. За неговото пуцане е трѣбвало неговата госпожа да отива да се застъпва предъ околийския началникъ, да моли да го освободятъ. Когато тя сама е отишла, той е билъ толкова жестокосърдеченъ, че не го освободилъ. Затова тя втори пътъ отива съ децата си и трѣбвало всички въ единъ гласъ да плачатъ и чакъ тогава се трогва този човѣкъ, освобждава го, но съ порѣжка да не мине презъ улицата, гдето има хора, а да мине по друга улица, кждето никой нѣма да го забележи. Съ такава порѣжка го освобждава.

Г. г. народни представители! Тамъ сѣщо така сѣ бити Тодоръ Каменовъ, Иванъ Начевъ Хубански, ...

Г. Калъповъ (д): Ганчо Вазовъ.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): ... Ганчо Вазовъ и други.

При така „свободно“ произведение изборъ въ това село, въ тая секция, за да имате, г. г. народни представители, по-ясна представа, защо това е ставало така, нека ви съобща изборния резултатъ. Тая секция Лехчевска, е имала 915 гласоподаватели, отъ които сѣ гласували 866; отъ тия гласове Народниятъ блокъ е получилъ 79 гласа, Сговорѣтъ е получилъ 733 гласа, Работническата партия — 24 гласа и Социалдемократическата — 26 гласа. Както виждате, въ тая секция социалдемократитѣ сѣ били Работническата партия.

Ето, прочее, резултатѣтъ отъ единъ изборъ, на който бюрото е било така стѣкмено и въ която секция свободитѣ на гражданитѣ сѣ били такива, както се рисуватъ отъ констатациитѣ.

Пропуснахъ да ви кажа, че тамошниятъ кметъ Никола Илиевъ презъ цѣлия денъ е вилнѣлъ съ една карабина въ ръка заедно съ този детективъ, „Черниятъ“, и е заплашвалъ гражданитѣ да гласуватъ само за Сговора, защото иначе — да му мислѣли. Но, забележете, този сѣщиятъ кметъ — по-нататкъ ще ви кажа — е кандидатъ отъ сѣщата листа. Толкова ще кажа за тая секция, Лехчевската.

Идвамъ на втората секция, а именно Чипровската. Тамъ изборѣтъ става по следния начинъ. Назначава се отъ мировия съдия по жребие за председателъ на бюрото учителъ Иванъ Поповъ, а за членове Велко Цековъ и Александъръ Котинъ. Тоя председателъ Иванъ Поповъ бива срещнатъ отъ пристава Димитъръ Дончевъ и отъ единъ турчинъ, пратенъ специално съ целта да произведе изборитѣ отъ Рахова, нѣкой си Ахмедъ Мехмедовъ. Нека спомена и за единъ фелдфебелъ, на когото името не се знае. Билъ е въ фелдфебелска униформа, вѣроятно за да доказва, че и царѣтъ, и армията сѣ съ Сговора и затуй този фелдфебелъ е въ услуга на Сговора. И какво става тамъ? Заплашенъ билъ Иванъ Поповъ да се откаже отъ мерака си да бѣде председателъ на бюрото. И той подава едно заявление, което придружава съ медицинско удостоверение, че билъ слабъ, боленъ и не могълъ да изпълнява възложената му работа. Той дава заявлението на кмета, но кметѣтъ, вмѣсто да го прати до мировия съдия, до когото е било адресирано заявлението, го праща на околийския началникъ, а околийскиятъ началникъ го слага или въ джоба си, или пъкъ въ чекмеджето си, и го задържа 24 часа следъ изборитѣ. Следъ това го праща на мировия съдия. Понеже нѣмало посоченъ другъ председателъ на бюрото отъ мировия съдия, кметѣтъ посочва за председателъ нѣкой си Георги Кузмановъ, бившъ членъ на постоянната комисия, следователно, единъ изпитанъ човѣкъ.

А. Капитановъ (з): Опитенъ изборджия.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Почва изборѣтъ при това бюро, съ председателъ Георги Кузмановъ и членоветѣ, които ви казахъ, назначени по този начинъ. Въ бюрото сѣ вземали решение, по предложение на председателя, че, докато не гласуватъ 500 души, нѣма да престановатъ гласоподаването и нѣма да пристѣпятъ къмъ обѣдъ. Гласуването продължило, въпрѣки протеститѣ на членоветѣ на бюрото и въпрѣки протеста на единъ единъ

ствен представител там на блока, нѣкой си Цонко Д. Никинѣ. Като гласували 500 души избиратели — това е било къмъ 1 и половина часа следъ обѣдъ — приставътъ поканва тоя господинъ Никинѣ да отиде у дома му да обѣдватъ. Значи, приставътъ се оказва гостоприемецъ. Повежда го приставътъ и отиватъ у дома му, а бюрото остава въ училището да обѣдва. При тѣхъ влизатъ двама стражари отъ онази потеря, която е преследвала разбойниците въ оня край. Следъ като се наобѣдвали, председателятъ заповѣдва на единъ отъ членоветъ на бюрото да отиде да търси застъпника на Блока — разбирате — за да не закъснѣе, защото щѣло да започне гласоподаването. (Смѣхъ)

А. Капитановъ (з): И вие искате да касирате тоя изборъ!

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Тогава двамата стражари хващатъ другия членъ на бюрото и му казватъ: ти защо намигаш на избирателитъ, когато влизатъ въ тъмната стаячка да гласуватъ — слагатъ му една кърпа на устата и го тикватъ въ другата стая.

Д. Ачковъ (нац. л): Та това насилие ли е!

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Какво е станало по-нататъкъ се вижда отъ медицинското удостоверение, приложено къмъ преписката: посмачкани сѣ му били малко ребрата, билъ е масажиранъ. Нѣма да ви чета текста на медицинското удостоверение. Следователтъ си е казалъ своята дума.

Ц. Стоенчевъ (з): Мѣчили се хората да иматъ спокойни избори!

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Въ това време, казватъ свидетелитъ и заключаватъ следователя, ще да е станало смѣняването на избирателната кутия.

За доказателство що кажа следното. Заранѣта, когато е трѣбвало да се започне да се гласува, председателятъ на бюрото Георги Кузмановъ отива въ селото, взема 9 катанци, за да заключва изборнитъ кутии. И какво става? Всички свидетели, 24 души на брой — не ща да ви ги изброявамъ — твърдятъ, че изборната кутия, въ която сѣ се пускали пликветъ сѣ картитъ, е била заключена сѣ 3 катанци. А кутията, въ която сѣ се пускали пликветъ сѣ бюлетинитъ, е била заключена сѣ 1 катанецъ. Но единтъ отъ членоветъ на бюрото казва: „Г. председателю, ние имаме кутии, защо вземахте отъ съседната община, отъ с. Желѣзна, друга избирателна кутия?“ Поставенъ натѣсно отъ този въпросъ, председателятъ не можелъ да отговори.

Ц. Стоенчевъ (з): Отговорилъ слѣдъ обѣдъ!

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): ... по отговорилъ вечерѣта резултатътъ, който ще чуете. (Веселостъ)

Но много интересенъ е единъ фактъ, който сочи единъ свидетелъ. Той е билъ толкова бабаитъ, че когато влѣзълъ да гласува въ изборната стая, гласувалъ открито, защото билъ човѣкъ патристъ и най-вѣренъ подданикъ на Негово Величество Царя на Българитъ. Гласувалъ сѣ лозунгъ: „Да живѣе Негово Величество Царьтъ на Българитъ Борисъ III“. Вечерѣта чака човѣкътъ лозунгътъ си да се похвали, но нѣма го. (Смѣхъ всрѣдъ мнозинството) Това е едно отъ най-силнитъ доказателства, че кутията е смѣнена, вънъ отъ обстоятелство, което се доказва, че председателятъ Георги Кузмановъ е останалъ самъ и е направилъ тази работа.

Резултатътъ отъ така произведения изборъ въ Чирковската община е следниятъ: Народниятъ блокъ получава 206 гласа, Сговоръ — 591, Социалдемократическата партия — 15 гласа, Работническата партия — 71 гласа.

Трѣбва да прибавя, че преди да се произведе изборътъ, дваестина свидетели сочатъ, че приставътъ и турчинътъ, изпратени да произведатъ избора, сѣ се хвалили предварително, че имали осигурени 600 гласа. Излѣгали сѣ се сѣ 9 гласа. Не получили 600 гласа, а получили 591 гласа!

Нѣколко думи и за третата секция — Превалската. Превалската община е съставна, къмъ нея е с. Горна-Лука. Всички избиратели отъ това село сѣ били заставени да минатъ по шосето, или, както тѣ казватъ, „по царския пътъ“ и, като приближавали с. Превалъ — азъ не съмъ ходилъ тамъ, не знамъ, тукъ има народни представители отъ тамъ, които сѣ да ги дати, по-добри сведения за това — били спирани

отъ единъ турчинъ, отъ единъ стражаръ и отъ единъ горски стражаръ и бивали добре тършувани и обирани. На полето тамъ, сѣщо е билъ съблѣченъ голъ единъ селянинъ, останалъ безъ риза и безъ гащи. Вѣроятно той е билъ най-неблагоденниятъ. Той имъ казва, че ще гласува за Сговора, но не му вѣрвали. Трѣбвало да го съблѣчатъ и да му дадатъ бюлетина. Поржчвали имъ, когато отидатъ въ общината, да намѣрятъ застъпника на Сговора, да го слушали него и да гласували за този, който той имъ каже, защото той щѣлъ да държи добра смѣтка за тази работа, кой за кого ще гласува.

А кой за кого ще гласува, той е могълъ да знае, защото тайната стая е била сѣ вдигната завеса, той е влизалъ вътре свободно, взималъ е пликветъ, поставялъ е бюлетини — услужвалъ имъ чияжктъ! По този начинъ свободата на избирателя, да гласува по съвѣсть, е била абсолютно потълкана, и тайна на гласоподаването не е имало. Изключение се е направило само за нѣкои хора, които сѣ водачи на партии. Само тѣ сѣ могли да гласуватъ или сѣ праздни пликветъ или пъкъ сѣ бюлетини за партията си. Отъ произведения по този начинъ изборъ тамъ, при такава тайна стая, при тая обстановка, която ви описахъ, резултатъ отъ избора е следниятъ: 458 за Сговора, 37 за Народния блокъ и 3 за Работническата партия. Пакъ сѣ много, бихъ казалъ азъ, гласоветъ на блока. Богъ да прости нашия добъръ приятелъ Димо Кьорчевъ, който разправяше нѣкога следната приказка. Когато въ турско време единъ търговецъ отъ Карлово трѣгналъ за Севлиево, да продава аби на панаира, срещнали го всрѣдъ Балкана турци разбойници, спиратъ го и го питатъ: „колко давашъ абитъ?“ Той казва: „два гроша аршина“. Единъ отъ разбойниците казва на другаря си: „Осмаме, отсѣчи единъ прѣтъ“, и мѣри абитъ сѣ прѣтъ и плаща по два гроша аршина. Търговецътъ почналъ да се смѣе. Питатъ го разбойниците: „защо се смѣешъ?“ — „Въ мѣстото, където се намирамъ, и този аршинъ малкъ ми се вижда“. Та тия гласове, които сме получили при тая обстановка, сѣ много. 40 гласа въ Превалската секция за оппозицията, това е много нѣщо, ние трѣбва да се пордѣмъ.

Нѣкой отъ мнозинството: Кажете за следствието!

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Нека да има и вие да кажете нѣщо.

Комисията, следъ като разгледа изборитъ въ тия секции, намира, че трѣбва да бѣдатъ касираки и да бѣдатъ произведени нови избори.

Г. г. народни представители! Мене ми се падна неприятната работа, да ви докладвамъ първия изборъ за касиране.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Хайде, хаирлия да е!

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Азъ си давамъ смѣтка, каква неприятностъ създавамъ не само на себе си, ами и на васъ, г-да, отъ Сговора. За насъ, хората на мнозинството, работата е по-друга. Вие, които бѣхте вчера въ дѣсно и произведохте изборитъ, не държете смѣтка, че ние ще провѣрваме вашитъ избори. Изборитъ въ 1923 г. и 1927 г. се покриха сѣ амнистия и всичко мина за законно. Господата отъ срѣдата на сегашната лѣвица, между които има доста хора за уважаване, професори, бивши министри — наспорилъ ги Господъ — ще излѣзатъ тукъ да оспорватъ решението на комисията и да пледиратъ, че не е ясно дали по сегашния избирателенъ законъ би могло да се касирва изборъ, дали би могло да се насрочва новъ изборъ и по кой начинъ да стане това.

Ето трудноститъ, г. г. народни представители, които азъ ви създавамъ сѣ доклада на избора въ Фердинандската избирателна околия.

Азъ слушахъ въ комисията — не ги виждамъ тукъ сега — г. д-ръ Чирпанлиевъ и г. Стойчо Мошановъ, ...

С. Мошановъ (д. юг): Той е винаги на пошта си.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): ... да казватъ: „не бива да се касирва изборътъ, защото следственото дѣло било едностранчиво, защото чл. 124 отъ избирателния законъ искалъ пълно следствие“ и пр. и пр. доводи, и че най-много могло да се отиде до анкета. Като че ли тѣзи данни, тукъ въ следственото дѣло, сѣ малко. Азъ не зная какво повече трѣбва да търсимъ. Но може би тѣ ще кажатъ тукъ: „виждате, че сѣ разпитани хора на блока, на оппозицията, включително и на Работническата партия, но ние не сме разпитани. Г. г. народни представители, разпитани сѣ всички членове на бюрото, вклю-

чая и околийския началник и детективитѣ. Следователно, чл. 124 отъ избирателния законъ тукъ нѣма приложение. Следственото дѣло не е едностранчиво.

А. Капитановъ (з): Това не може и да се приказва.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Да, както казва и приятелътъ тамъ, не може и дума да става, че следственото дѣло е едностранчиво. Но, г. г. народни представители, ако може да се поддържа тукъ такава теза по силата на чл. 124 отъ избирателния законъ, не трѣбва да се изпуска изъ предъ видъ, че следъ него следва чл. 125, който повелява, че вие, г. г. народни представители, сте върховни сѣдии да се произнесете достатъчни ли сѣ даннитѣ по следственото дѣло или не, и има ли достатъчно доказателства, за да бѣде опороченъ изборътъ въ тия три секции, както ви го докладвахъ, или не. Азъ като докладчикъ, ви давамъ на разположение следственото дѣло, ако не вѣрвате на менъ, който съмъ представителъ на комисията по провѣрка на изборитѣ, за да провѣрите и видите, че всичко това, което докладвамъ, е вѣрно. Какви повече доказателства бихме събрали ние, ако отидемъ да анкетираме тамъ, както решихме завчера за поповския изборъ, по който назначихме и анкетна комисия? Когато предъ насъ стоятъ толкова доказателства, отъ които просто трѣбва да се срамуваме, че сѣ ставали и да съжаляваме, че сѣ ставали, и да пожелаемъ никога да не ставатъ въ бъдеще, може ли да искаме анкета?

На менъ се направи едно друго възражение, когато докладвахъ въ подкомисията този изборъ, отъ г. д-ръ Чирпанлиевъ. Той каза: „Трѣбваше да докладвате този изборъ следъ 1 ноемврий, когато Народниятъ блокъ ще произведе допълнителнитѣ общински избори, за да видимъ съ какви прийоми вие ще си служите“. Азъ му казахъ: може да ни обвинявате следъ 1 ноемврий — никой нѣма да ви запрети това — ако тръгнемъ по вашия пътъ, но ние имаме днесъ предъ себе си вашитѣ дѣла, тѣхъ разглеждаме, по тѣхъ ще говоримъ; занаяпредъ какво ще стане, кие не знаемъ.

Но, г. г. народни представители, ако ми позволите, ще ви дамъ вътъ отъ дѣлото и други сведения за неправилността на този изборъ.

Най-напредъ ще ми позволите да ви прочета една телеграма, подадена въ времето преди избора отъ единъ отъ кандидатитѣ, съ която се характеризира свободата въ онзи край. Тази телеграма е подадена до Негово Величество Царя и има следниятъ текстъ: (Чете) „Цѣли 35 години съмъ раздавалъ моралъ и просвѣта на тоя народъ и съмъ подготвилъ младото поколение да зачита всички институции, на които се крепятъ уститѣ на днешната държава. Съ възмущение днесъ констатирамъ, какъ една повилиѣла полиция малтретира гражданитѣ по единъ най-жестокъ начинъ. Покрай многото бити, днесъ, предъ менъ бѣ съблѣченъ запасниятъ офицеръ Христо Тодоровъ Гавриловъ, на когото синилата и ранитѣ по тѣлото, нанесени отъ полицията, възмутиха всички. Ставамъ изразител на общото възмущение на гражданството и донасямъ до знание на Ваше Величество за небивалитѣ насилия, които днесъ царятъ въ Фердинандската околия.

„Нека се запомни, Ваше Величество, не дай, Боже, да се загнѣзди въ съзнанието на народа народната мъдростъ: „Богъ високо, царъ далеко“; тогава широко биха се отворили вратитѣ на анархията, и ние съ дълбока въздишка ще трѣбва да кажемъ: „Боже, пази България“.

„Столиченъ училищенъ настоятелъ и кандидатъ на Национал-либералната партия за народенъ представителъ: Младенъ Синигерски“.

Нѣкой отъ лѣвницата: Какъвъ е?

Д. Джанкардашлийски (нац. л): Не знамъ какъвъ е. Казвате, че е радославистъ. Но ще ви питамъ: уважаемиятъ г. проф. Данаиловъ радославистъ ли е? Предъ рапортьори на в. „Бургаски фаръ“ г. проф. Данаиловъ на изборния день — той бѣше тогава министъръ — е направилъ извѣстия за положението на Сговора въ предстоитѣ избори: какво очакватъ, къде сѣ силни, къде сѣ слаби, и вѣроятно е имало тайни инструкции, тамъ, кѣдето сѣ слаби, кави мѣрки да се взематъ. Въ числото на мѣстата, кѣдето Сговорътъ е слабъ, е посоченъ и гр. Фердинандъ, че Сговорътъ тамъ не билъ добре, че тамъ имало единъ околийски началникъ, който можелъ да направи нѣкой издѣтелства, но той, проф. Данаиловъ, не билъ за тѣхъ, и даже билъ противъ неговото назначаване.

И. Василевъ (з): Ето го. (Сочи вестникъ)

Д. Джанкардашлийски (нац. л): Това не е казано отъ радославистъ, както отде се шеговито подхвърлихте.

Но, г. г. народни представители, предъ менъ седятъ нѣколко телеграми, получени по частенъ редъ, откато се е заговорило за този изборъ. Граждани отъ Фердинандъ и околията телеграфиратъ до г. председателя на Народното събрание и до членоветѣ на комисията за провѣрка на изборитѣ, че въ тѣзи три секции изборитѣ трѣбва да бѣдатъ касирани, защото по другъ начинъ не може да се даде удовлетворение на възмутената обществена съвѣсть.

Г. г. народни представители! Само произвеждането на едни нови избори тамъ, каквото е и решението на комисията, би могло да удовлетвори общественото възмущение тамъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Ето защо, г. г. народни представители, азъ ви моля да приемете решението на комисията да се касиратъ изборитѣ въ тия три секции.

Накрая, г. г. народни представители, ще ми позволите да повдигна другъ единъ принципиаленъ въпросъ, който азъ повдигнахъ и предъ секцията на комисията, и предъ самата комисия, кѣдето бѣха г. Стойчо Мошановъ и други господа отъ опозицията. Тѣ ужъ искаха да говорятъ по него и да се разреши тоя въпросъ тамъ, но нито единъ отъ тѣхъ не обѣли жбъ. Прие се туй мнение, което ви докладвамъ. Както въ секцията на комисията, така и въ комисията моето мнение по тоя въпросъ, независимо отъ решението на комисията, е следното. Кандидатътъ въ листата на коалицията на Сговора съ Национал-либералната партия обединена, г. Никола Илиевъ, кметъ на селото Лехчево — нека и малко веселостъ да ви създамъ, г. г. народни представители — . . .

Д. Ачковъ (нац. л. о): Кажи бе, брате! (Смѣхъ)

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): . . . си подава оставката на 18 май. Той издава една покана, която подписватъ само неговитѣ приятели — сговористи. Дава си оставката предъ тѣхъ — ужъ писмена, но и устна. Не се държи никакъвъ протоколъ. Помощникъ-кметътъ му задава въпросъ: „А бе, г. кмете, ами протоколъ по тази твоя оставка нѣма ли да правите?“ — „Протоколъ ли, каешъ? Нѣкой пътъ ще го напишемъ“.

Отъ мнозинството: Следъ изборитѣ.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): „Когато дойде секретаръ-бирникътъ, който сега отсъствува, тогава ще напишемъ протокола“. По тоя начинъ се приема неговата оставка. Забележете, обаче, и следното. Сѣщиятъ помощникъ-кметъ твърди, че презъ всичкото време, и следъ като той си е билъ подалъ оставката, до деня на избора, чакъ до 22 юний, следъ като е пропадналъ и когато той подава друго пъкъ заявление, че си оттегля оставката — разбирате ли? (Смѣхъ) — презъ всичкото туй време, казвамъ, той е изпълнявалъ функциитѣ на кметъ: всичко е разпореджалъ, като помощникъ-кметътъ е изпълнявалъ неговитѣ заповѣди. На 22 юний, казахъ, той подава друго заявление до общинския съветъ, съ което си оттегля оставката. Сѣдната-следователъ е поискалъ протоколната книга на тая община и държи протоколъ, въ който казва: „Провѣрихъ протоколната книга отъ 1 януарий до края на юний, но не намѣрихъ никакъвъ протоколъ въ нея, съ който да е приемана и връщана оставката на този кметъ“.

Г. г. народни представители! На 22 юний той си оттегля оставката, вѣроятно искайки да подражава на тогавашния министъръ-председателъ, който знае какъ прословуто завърши министерската криза — даде си устно оставката и после устно си я оттегли, съ което се погаври не съ представителитѣ на партията, а съ българския народъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Този самозабравилъ се кметъ, който вѣроятно е мислилъ, че ще излѣзе вѣрно онсва, което г. Славейко Василевъ твърдѣше въ извѣстията си преди изборитѣ тукъ и тамъ, че и диктатура ще дойде, но Сговорътъ нѣма да падне, на 22 юний си оттегля оставката, невѣрвайки, че изборитѣ сѣ спечелени отъ Народния блокъ и недопускаяки, че Сговорътъ ще бѣде проваленъ и смѣкнатъ отъ властта. (Ржкоплѣскания) И какво става? На 29 юний се образува новата, народната властъ. Вече на 1 юлий този кметъ си дава оставката, защото знае, че и безъ туй тя трѣбва да бѣде дадена. Ето така завършва кметуването на този кандидатъ за народенъ представителъ отъ листата на Демократическия сговоръ.

Г. г. народни представители! Ето въпросътъ, който азъ слагамъ предъ васъ. По чл. 24 алинея шеста отъ избирателния законъ, вие знаете кой може да има качества на

кандидатъ за народенъ представителъ. Въ тази алинея е постановено, че кметове и други изборни лица, които биха пожелали да се кандидатира за народни представители, следва да си подадат оставката единъ месецъ преди деня на избора. Може би следъ мене тукъ ще дойдатъ да пледиратъ нѣкои, че оставката му е била приета. Обаче, оставка безъ протоколъ, г. г. народни представители — всички може би сте минали презъ общинскитѣ съвети и знаете това — е „лафъ торбаи гелмесъ“. (Смѣхъ) Такива оставки не минаватъ. Това не е приета оставка. Това си е кметъ, кандидатъ за народенъ представителъ, съ единствената целъ да може да се изнуди гласътъ на българския избирателъ въ тая секция, въ тая община.

Г. г. народни представители! Ето принципиалниятъ въпросъ, който азъ повдигамъ предъ васъ, безъ да съмъ юристъ, безъ да съмъ професоръ и безъ да съмъ бившъ министъръ. (Смѣхъ) Азъ го поставямъ предъ васъ да го разрешите вие и ще чакамъ да видя вота на Народното събрание какъвъ ще бѣде. Азъ считамъ, че листата на Демократическия сговоръ е опорочена по начало, затуй защото въ нея сж поставени кандидати, които нѣматъ качествата на такива.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Едно време бѣше така.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Ако се поддържа тая теза, както ми възражава господинътъ, когото не познавамъ, вие ще изпаднете въ едно абсурдно положение. Вие ще накарате мнозина — не само тия господа, които сж по-добри смѣткаджии и отъ васъ и знаятъ по кой начинъ да си направятъ листитѣ — но ще накарате и насъ да туримъ начело на листитѣ си окръжнитѣ упсавители, да туримъ околийскитѣ началници, да туримъ кмета, пъкъ да туримъ и васъ следъ него да се изберете по този начинъ. (Смѣхъ) Това ли искате, г. г. народни представители? Тази ли е тезата, която ще защитавате вие?

Полпредседатели: **Н. ЗАХАРИЕВЪ**
Н. ШОПОВЪ

Ето защо азъ, като констатирамъ, че това е единъ голѣмъ принципиаленъ въпросъ, азъ го слагамъ предъ васъ да го разрешите. Азъ съ най-голѣмо удоволствие ще изслушамъ компетентнитѣ, особено отъ срѣдитѣ на Демократическия сговоръ, каквито ги е наспорилъ Господъ и ще следя какво ще бѣде решението на Народното събрание по тоя въпросъ.

Извинете ме, г. г. народни представители, че ви отегчихъ съ този си докладъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Съгласно чл. 32 отъ правилника, разискванията по този изборъ се отлагатъ за следующето заседание.

Има думата г. министърътъ на вътрешнитѣ работи.

Министъръ Н. Мушановъ: Г-да! Часътъ е 9 и 10 минути. Азъ моля да се вдигне заседанието за утре съ сжщия дневенъ редъ, защото и по правилника, когато има предложение за касиране на нѣкой изборъ, следъ доклада разискванията трѣбва да се отложатъ за идущето заседание.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които сж съгласни съ предложението на г. замѣстникъ министъръ-председателя, да се вдигне заседанието за утре съ следния дневенъ редъ:

1. Трето четене законопроекта за ревизиране договоритѣ за наемъ на обществени земи за стопанската 1930/1931 г. и

2. Докладъ на комисията по провѣрка на изборитѣ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 21 ч. и 10 м.)

Секретарь: **Т. ХР. МЕЧКАРСКИ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**